



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU

*Uuden edellä*

# Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentän anti eri vuodenaikoina

---

Poikonen, Irina & Tuomi, Silja

2012 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu  
Laurea Leppävaara

Suomen luontokeskus Haltian  
tapahtumakentän anti eri vuodenaikoina

Poikonen Irina &  
Tuomi Silja  
Hotelli- ja ravintola-alan liikkeen-  
johdon koulutusohjelma  
Opinnäytetyö  
Toukokuu, 2012

Poikonen Irina & Tuomi Silja

### Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentän anti eri vuodenaikoina

Vuosi 2012 Sivumäärä 86

---

Opinnäytetyön taustalla on valmis hankeaiho, joka on osa Suomen luontokeskus Haltian rakennuttamista. Suomen luontokeskus Haltian on tarkoitus valmistua vuonna 2013 Espoon Nuuksiin. Opinnäytetyön aihe on luoda Haltian yhteydessä olevalle tapahtumakentälle tapahtuma-antia eri vuodenaikoille. Työn tarkoituksena on antaa valmis tai kehittämiskelpoinen tapahtumakokonaisuusidea Haltian omistavalle kiinteistöosakeyhtiö Nuuksiokeskus Oy:lle ja Haltian toiminnasta vastaavalle Metsähallituksen luontopalveluille.

Opinnäytetyö lähti liikkeelle taustatietojen kartoittamisella. Kun tarvittavat taustatiedot olivat koottuina ja teoreettinen tietoperusta hankittuna, alkoi varsinainen tapahtumakentän annin suunnittelu. Suunnittelua tukemassa oli erilaisia ideointi- ja tutkimusmenetelmiä, kuten kysely, havainnointi ja benchmarking. Benchmarking ja havainnointi suoritettiin Linnanmäen Jäähelmi-tapahtumassa. Kysely kohdistettiin työn kohderyhmää ajatellen 7 - 12-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kysely toteutettiin kahdessa telinevoimisteluryhmässä.

Työn varsinaisen tuotoksen nimi on Suomen vuodenaajat -rastirata, joka toteutetaan Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentällä neljä kertaa vuodessa eri vuodenaikoina. Rasteja tapahtumakentällä on noin kymmenen ja jokaisen rastin sisällön rakentamisen pohjalla on ajatus opettaa lapsille Suomen luonnon erityispiirteitä eri vuodenaikoina. Tapahtumatoiminta on uutta Haltiassa, ja työn pyrkimyksenä on antaa yksi valmis ideakokonaisuus sekä muutamia vaihtoehtoisia toteutustapoja tai valmiita ideoita tapahtuman toiminnan suunnittelijoille. Suomen vuodenaajat -rastirata on koottu opinnäytetyössä käsikirjan muotoon.

Työssä on hyvä ja muokattavissa oleva tapahtumaidea ja sen sisältö. Pienillä muokkauksilla kehitetyistä tapahtumista saadaan pysyvä osa Haltian tapahtumapalveluiden toimintaa. Tapahtuman järjestäjät voivat halutessaan laajentaa ja järjestää tapahtumaa erimuotoisina useita kertoja vuoden aikana. Haltia pyrkii toiminnassaan tuottamaan runsaasti tapahtumapalveluita huomioiden sen peruskulmakivet, kuten ekologisuuden, tarinallisuuden ja toiminnallisuuden. Nämä tavoitteet ovat kulkeneet mukana toimintaa tuotettaessa koko opinnäytetyön ajan ja näkyvät myös lopputuotoksessa.

Poikonen Irina; Tuomi Silja

Planning Seasonal Events for the Finnish Nature Centre Haltia's

Year	2012	Pages	86
------	------	-------	----

---

This thesis complements a project whose objective is to establish the Finnish Nature Centre Haltia. The Finnish Nature Centre Haltia will be opened in 2013 in Nuuksio, Espoo. The purpose of this thesis is to plan events to be arranged in Haltia during different seasons. The purpose of this project is to provide a complete event concept, an idea for the real estate limited company Nuuksiokeskus Oy that owns the Haltia.

The thesis began by mapping background information. When the necessary background and theoretical knowledge-based information was collected, the actual planning of the event concept began. The planning was being supported by different brainstorming and research methods that were questionnaire, observation and benchmarking. The benchmarking and observation were carried out in the Jäähelmi Event of Linnanmäki and the questionnaire was directed to 7-12-year-old children and their parents.

The actual name of the project is Suomen vuodenajat -rastirata that is to be carried out in Haltia four times a year, in different seasons. There are about ten points in the event track and the purpose of every point is to teach children special characteristics of the Finnish nature's different seasons. The event is new to Haltia, so the objective of the project is to provide a complete concept and a few alternative implementation methods or finished ideas for the event designers in the Haltia. Suomen vuodenajat -rastirata has been collected in the form of a manual in the thesis.

The developed event concept can be made a permanent part of Haltia's event services with small adjustments. The organisers of the event can extend and arrange the event in different forms several times a year. Haltia tries to produce a great range of events by taking the ecological aspects, scheme and functionality of the events into account.

Keywords event, customer orientation, new service product

## Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Työn tausta ja tarkoitus .....	8
1.2	Tavoite .....	8
1.3	Opinnäytetyön rakenne .....	8
2	Toimintaympäristö ja kehittämishanke .....	9
2.1	Metsähallitus .....	9
2.2	Nuukio.....	10
2.2.1	Historia.....	10
2.2.2	Luonto .....	11
2.2.3	Aktiviteetit .....	11
2.3	Suomen luontokeskus Haltia .....	12
2.4	Nuukioon kohdistetut tutkimukset .....	13
3	Tapahtuman järjestämisen taustatekijät.....	14
3.1	Uuden palvelutuotteen luominen .....	14
3.2	Asiakaslähtöisyys .....	16
3.3	Tapahtumaprosessi.....	17
3.3.1	Suunnitteluvaihe .....	17
3.3.2	Toteutusvaihe.....	18
3.3.3	Tapahtuman päättäminen .....	18
3.4	Tapahtuman lähtökohdat .....	19
3.4.1	Tapahtumapaikka .....	19
3.4.2	Tapahtuman organisaatio .....	20
3.4.3	Markkinointi .....	21
3.4.4	Lupa- ja ilmoitusasiat .....	22
3.4.5	Tapahtuman rahoitus .....	22
4	Suomen vuodenajat -rastiradan rakentuminen .....	23
4.1	8x8-ideointimenetelmä .....	24
4.2	Blueprint -prosessikaavio .....	24
4.3	Mind map .....	26
4.4	Kysely tiedonkeruumenetelmä ja sen tulokset .....	26
4.5	Havainnointi.....	30
4.5.1	Jäähelmi-tapahtuma havainnoinnin kohteena .....	31
4.5.2	Havainnoinnin vaiheet.....	32
4.6	Linnanmäen Jäähelmi -tapahtuma benchmarkkauksen kohteena .....	35
4.7	Miksi valita Suomen vuodenajat -rastirata.....	37
5	Johtopäätökset .....	39
5.1	Tavoitteiden ja käytettyjen menetelmien arviointia .....	39

5.2 Hankkeen arviointi ja jatkotoimenpide-ehdotukset .....	40
Lähteet .....	43
Kuviot .....	47
Liitteet .....	48

## 1 Johdanto

Espoon Nuuksioon on valmistumassa kansallispuistojamme sekä muita ainutlaatuisia luontokohteita esittelevä Suomen luontokeskus Haltia. Tärkeässä osassa Suomen luontokeskus Haltian toimintaa ovat erilaiset tapahtumapalvelut, joten sen ympäristöön rakennetaan tapahtumakenttä ympärivuotista toimintaa varten. Opinnäytetyön aiheena oli kehittää tapahtumakentälle antia eri vuodenaajoille. Opinnäytetyön tekijöiden tarkoituksena oli siis luoda valmiista hankeaihiosta toteuttamiskelpoinen tapahtumaidea. Tulevassa opinnäytetyössä kuvataan tähän aiheeseen liittyviä kehitys- ja ideointivaiheita.

Työn varsinainen tuotoksen nimi on Suomen vuodenaajat -rastirata, joka toteutetaan Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentällä neljä kertaa vuodessa eri vuodenaikoina. Rasteja tapahtumakentällä on noin kymmenen ja jokaisen rastin sisällön rakentamisen pohjalla on ajatus opettaa lapsille Suomen luonnon erityispiirteitä eri vuodenaikoina. Rastiradan sisältö koostuu tarkoituksen mukaisesti toiminnallisista ja tietopohjaisista rastipisteistä.

Opinnäytetyön rakenne on toiminnallisen opinnäytetyön mukainen. Se koostuu johdannon lisäksi kuudesta pääluvusta. Työ alkaa työn taustan ja tarkoituksen avaamisella, josta edetään toimintaympäristön ja taustalla olevan hankkeen sekä aikaisempien tutkimusten esittelyyn. Seuraavaksi esitellään työn teoreettista viitekehystä, joka sisältää tietopohjaa uuden palvelutuotteen luomisesta, asiakaslähtöisyyden ja asiakaskeskeisyyden näkökulmista sekä tapahtumaprosessin eri osa-alueista. Näiden teoriakokonaisuuksien pohjalta syntyivät myös peruskäsitteet opinnäytetyöhön.

Työn varsinaiseen painopisteeseen eli tapahtumakentän sisällön suunnitteluun ja toteutukseen päästään, kun kattava tietopohja tapahtuman koostamisesta on hankittu. Neljäs pääluku pitää sisällään käytettyjen ideointi- ja tutkimusmenetelmien kuvauksen. Menetelmät ovat kuvattuna aikajärjestyksessä, lähtien ideointimenetelmistä ja päättyen tutkimusmenetelmiin. Käytetyt tutkimusmenetelmät ovat kysely, havainnointi ja benchmarking. Benchmarkkaus ja havainnointi suoritettiin Linnanmäen Jäähelmi tapahtumassa ja kysely kohdistettiin työn kohderyhmää ajatellen 7 - 12-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Viides pääluku sisältää johtopäätökset sekä hankkeen arviointia ja jatkotoimenpide-ehdotuksia. Johtopäätöksissä pohditaan mitä, miksi ja miten opinnäytetyössä edettiin ja pyritään osoittamaan, kuinka johdonmukaiseen päättelyyn ideoiden ja tavoitteiden suhteen opinnäytetyön tekijät kykenevät. Myös opinnäytetyön toteutunut rakenne kuvataan siinä. Johtopäätökset sisältävät myös yhteenvedon kehittämishankkeesta.

### 1.1 Työn tausta ja tarkoitus

Suomen luontokeskus Haltia on suomalaisen luonnon erityispiirteitä monipuolisesti esittelevä keskittymä, jonka peruskulmakivinä ovat ekologisuus, tarinallisuus, monikäyttöisyys sekä toiminnallisuus. Luontokokemuksia pyritään jakamaan monin keinoin, kuten erilaisten tapahtumien järjestämisten kanssa. (Metsähallitus 2012.) Opinnäytetyössä tarkoituksena oli säilyttää edellä mainitut piirteet tapahtuman suunnittelussa ja itse toteutuksessa.

Aihe on kiinnostava, koska suunnitteilla on kokonaan uusi, laajempi Suomen luontomatkailua esittelevä keskus. Lisäksi hanke vastaa hyvin koulutusalaan, jota opiskellaan Laurea Leppävaarassa. Hanke myös työllistää eri alojen osaajia tulevaisuudessa, mikä lisää mielenkiintoa hanketta kohtaan.

Projekti käynnistyi yhteydenotolla sähköpostitse lehtori Sari Jääskeläiseen, joka on hankkeen yhteyshenkilö Laureassa. Muut yhteistyöhenkilöt olivat Metsähallituksen luontopalvelujen asiantuntija ja Nuuksiokeskus Oy:n asiantuntija. Heiltä oli mahdollisuus kysyä tarvittaessa hankkeeseen liittyvää lisätietoja.

### 1.2 Tavoite

Tavoitteena oli luoda eri vuodenaikoihin soveltuvia toteuttamiskelpoisia tapahtumia Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentälle. Alussa pohdittiin erilaisia toteuttamiskelpoisia tapahtumaideoita, mutta niiden työstämisen yhteydessä päädyttiin tuottamaan vain yksi tapahtuma, joka toistuu eri vuodenaikoina uusien ideoiden avulla. Tapahtumakentän anti suunnattiin Suomen luonnosta ja kulttuurista kiinnostuneille lapsiperheille. Tapahtuma pyrittiin tuottamaan sisällöltään sellaiseksi, että siihen voivat osallistua 7 - 12-vuotiaat lapset vanhempineen.

Tapahtuman tuli olla ehyt kokonaisuus aina tapahtuman järjestämisen ensimetreistä lähtien. Tapahtumakentälle tulevan toiminnan sisältö ja toimivuus piti suunniteltuna tarkasti, jotta lopputuloksena olisi mielekäs, opettavainen, houkutteleva sekä asiakkaita innostava kokonaisuus. Tavoitteena oli myös, että asiakkaat osallistuisivat menestyksekkäästi jokaiseen tapahtumakokonaisuuteen ja siitä tulisi pysyvä osa luontokeskuksen ohjelmatarjontaa.

### 1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö lähti liikkeelle johdannosta, joka perustelee työn tarkoituksen. Se sisältää työn aiheen esittelyn, lähtökohdat työlle sekä tiedot tavoitteista ja rajauksista. Opinnäytetyön lähtötilanteen kartoituksen jälkeen edetään läpi hankekuvausten aina johtopäätöksiin asti.



Toisessa pääluvussa kuvataan työn taustalla oleva hanke sekä sen taustatekijät ja toimintaympäristö. Taustatietojen kartoittamisen jälkeen siirrytään kuvaamaan aiheeseen liittyvää lähdekirjallisuutta, tietoperustaa sekä työn kannalta oleellisia aiempia tutkimuksia. Kolmas pääluku sisältää teoreettisen viitekehyksen esittelyä, oleellisimpien pääkäsitteiden avauksen sekä tietopohjaa tapahtuman järjestämisestä, asiakaslähtöisyydestä ja uuden palvelun luomisesta Metsähallitukselle. Teoriaosuus ei koostu ainoastaan näistä kolmesta asiakokonaisuudesta, vaan teoriaa on kirjoitettu muuallakin opinnäytetyössä.

Tapahtuman järjestämistä koskevan luvun jälkeen teoreettinen tietoperusta otetaan huomioon Suomen vuodenaajat -rastiradan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Pääluvussa neljä siirrytään varsinaiseen tapahtumakentän annin rakentumisen vaiheisiin. Tässä osiossa on esitelty aikajärjestyksessä ideointi- ja tutkimusmenetelmät, joiden pohjalta syntyneet tulokset ovat käsikirjan muodossa liitteissä (liite 7). Menetelmien tuottamat ideat ja tulokset ovat näkyvillä joko välittömästi menetelmän esittelyn jäljessä tai liitteenä liitetiedostossa.

Viimeinen pääluku sisältää työn johtopäätökset, ja siinä annetaan vastaukset johdannossa esitettyihin kysymyksiin ja ajatuksiin. Työn aikana kulkeva niin sanottu punainen lanka päättyy johtopäätöksiin. Johtopäätökset pitävät sisällään yhteenvetoja työkulusta, sen tuottamista ajatuksista ja jatkotoimenpide-ehdotuksista. Johtopäätökset päättävät opinnäytetyön.

## 2 Toimintaympäristö ja kehittämishanke

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin valmiista hankeaihiosta, joten sen taustatekijöiden ja tapahtumien tunteminen on tärkeää. Hankkeeseen on tutustuttu pääasiassa Metsähallituksen Internet-sivujen ja siellä olevien linkkien kautta. Lisäksi tarkempaa tietoa on saatu Sari Jääskeläiseltä sekä Metsähallituksen edustajalta. Tulevissa kappaleissa esitellään opinnäytetyön kannalta keskeiset taustatekijät, kuten miljö, luontokeskus, Metsähallitus ja muut yhteistyökumppanit.

### 2.1 Metsähallitus

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jonka hallinnassa on yli 12 miljoonaa hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita. Toiminta perustuu näiden maa- ja vesialueiden asiantuntevaan käyttöön. Metsähallitus on perustettu vuonna 1859. Sillä on liiketoimintaa ja julkisia hallintotehtäviä. (Metsähallitus 2011.)

Metsähallituksen tehtävät on jaettu liiketoimintaan ja toisaalta pääasiassa budjettivaroin hoidettaviin julkisiin hallintotehtäviin. Eri toiminnot on eriytetty omiksi tulosalueikseen.

Liiketoiminnan tulosalueista tuottoisimpana on metsätalous, joka tuottaa noin 85 prosenttia Metsähallituksen tuloista. Metsähallitus myy ja toimittaa puuta metsäteollisuudelle vuosittain noin 6 miljoonaa kuutiometriä, mikä on noin 6 - 8 prosenttia metsäteollisuuden tarvitsemasta puumäärästä. (Metsähallitus 2011.)

Metsähallituksen liiketoimintaportfolion alla oli vuoteen 2011 asti luontomatkailupalveluiden ja vuokrakämppien liiketoimintaan erikoistunut Villi Pohjola. Villi Pohjola oli Pohjois-Skandinavian johtavia kestävän erä- ja elämysmatkailun toimijoita sekä kestävän matkailun edelläkävijä. Vuodesta 2012 alkaen luontomatkailuun liittyviä palveluja hoitaa Metsähallituksen omistama Eräsetti Oy. (Metsähallitus 2011.)

Laatumaa on tontti- ja metsäkiinteistökauppaan erikoistunut liiketoimintayksikkö. Se kaavoittaa, markkinoi, myy ja vuokraa lomatontteja ja muuta rakennusmaata. Se myös hoitaa omaisuuden hankintaa ja luovutusta koskevat asiat metsähallituksessa. Vuodesta 2012 alkaen Laatumaa hoitaa myös vuokrakämppien liiketoiminnan. Metsähallituksella on myös tytäryhtiöitä, jotka ovat muun muassa Morenia Oy (erikoistunut maa-aineskauppaan), Fin Forelia Oy (tuottaa metsäpuiden taimia) sekä Siemen Forelia Oy (metsäpuiden siemeniä). (Metsähallitus 2011.)

Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoitaa tulosalue Luontopalvelut. Luontopalvelut hoitaa luonnonsuojeluun ja retkeilyyn varattuja valtion maita kuten kansallispuistoja ja tuottaa niille retkeilypalveluja. Luontopalvelut vastaa myös useiden merkittävien uhanalaisten lajien kuten saimaannorpan ja maakotkan suojelusta. Metsästykseen ja kalastukseen liittyviä julkisia hallintotehtäviä ovat muun muassa erävalvonta, valtionmaiden riista- ja kalakantojen sekä saalismäärien seuranta ja metsästys- ja kalastuslupien myöntäminen siten, että kannat säilyvät kestävinä. Luontopalvelut hoitaa myös maastoliikenteeseen, uittoon ja siemenhuoltoon liittyviä tehtäviä. (Metsähallitus 2011.)

## 2.2 Nuksio

Nuksio on yksi Suomen kansallispuistoista. Se sijaitsee Espoon, Kirkkonummen, Vihdin kuntien alueisiin kuuluvalla Nuksion järviylängöllä. Nuksio on suojeltu ja rauhallinen alue luonnon keskellä. Sen alueella on monipuoliset harrastusmahdollisuudet, joista osasta on kerrottu seuraavissa kappaleissa. Tätä yleistietoa Nuksiosta tullaan käyttämään hyödyksi ideoitaessa rastiradan toimintaa.

### 2.2.1 Historia

Tutkittuaan Nuksion aluetta arkeologit tulivat siihen tulokseen, että alueella on liikuttu pian jääkauden jälkeen. Kyseiset ihmiset olivat tuolloin asuneet kansallispuiston ympäristössä,

mutta eivät sen alueella. Pitkäjärven pohjoispäässä sijaitsevaan Kuuselaan on tultu veneellä tai ruuhella. Merkkejä alueella liikkumisesta on jo neoliittiselta kiviltaudelta. (Metsähallitus 2011.)

Vaikka Nuuksion ympäristö on ollut jo vuosisatoja vilkasta seutua, on mielenkiintoista, miten kansallispuiston alue on säilynyt asumattomana pitkään. Syyt asumattomaan kansallispuistoon johtuvat siihen aikaan huonoista tieyhteyksistä, vaikkakaan luonnossa liikkumista yhteydet eivät estäneet. Nykypäivänä Nuuksiossa liikkuu yli sataseitsemänkymmentätuhatta retkeilijää vuodessa, mikä on todella suuri määrä. (Metsähallitus 2011.)

Leivo (2003, 11) teoksessaan toteaa, että sotien jälkeen ja kulkuyhteyksien tullessa paremmiksi tietoisuus alueen olemassa olosta kasvoi. Hän kirjoittaa myös, että alueella alkoi käydä paljon ihmisiä lähiseuduilta ja myös ulkopuoliset kiinnostuivat paikasta ja kertoivat alueesta muille.

### 2.2.2 Luonto

Leivo (2003,11) kuvaa kirjassaan Nuuksion maaperää vaihtelevaksi. Kansallispuistossa on isoja korkeuseroja, korkeita ja matalia jyrkänteitä sekä paljon järviä ja lampia. Hän toteaa myös kasvillisuuden olevan paikoitellen Suomen sääoloihin ja kansallispuiston sijaintiin nähden harvinaista ja rikasta.

Luonnossa voi nähdä yli sata erilaista lintulajia. Jotkin harvinaiset lintulajit tulevat alueelle vuodesta toiseen, toiset ovat vahingossa harhautuneet muutaman otteeseen Nuuksion kansallispuistoon. Suomen kylmät talvet aiheuttavat sen, että monet lintulajit lähtevät talveksi muualle ja palaavat takaisin, kun aurinko alkaa lämmittää, mutta joitakin lintulajeja voi bongata alueella ympäri vuoden. (Leivo 2003, 57 - 58, 61.)

Nuuksion luonnossa elää nisäkkäitä, erilaisia kalalajeja, sammakkoeläimiä, matelijoita, rapuja, hyönteisiä ja muita selkärangattomia. Nisäkkäitä on vähemmän kuin lintuja ja niitä voi nähdä muuallakin Suomessa. Kalalajeja on 18, ja tarvittaessa niitä on lisätty istuttamalla. Sammakkoeläimiä, matelijoita ja rapuja on hyvin vähän. Hyönteisten ja selkärangattomien määrää ei tarkalleen tiedetä, mutta tiedetään, että niitä on olemassa alueella valtavasti. (Leivo 2003, 79, 93, 101, 109 - 110.)

### 2.2.3 Aktiviteetit

Nuuksioon on helppo tulla autolla tai vaikka julkisilla kulkuvälineillä. Siellä käy monenlaisia ihmisiä, ja jokaisella on oma tarpeensa ja syynsä mennä Nuuksioon (Leivo 2003, 172).

Nuoksiossa voi harrastaa ja rentoutua monipuolisesti. Alueen aktiviteetteja ovat muun muassa uinti, kalastus, kiipeily, vaeltaminen, ratsastus, marjojen ja sienien poiminta, talvella hiihto ja lumikenkäretket. (Espoo 2011.)

Alueella on monenpituisia hyvin merkittäviä vaellusreitinvaihtoehtoja. Kansallispuistossa on ilmaisia ja maksullisia alueita, jossa voi yöpyä teltassa. Tietyillä sallituilla alueilla on tulentekopaikat ja keittokatokset ruoan valmistusta varten.

### 2.3 Suomen luontokeskus Haltia



Kuva 1: Hahmo Oy:n suunnittelema logo

Metsähallituksen sivuilla (2010) kerrotaan kuinka Suomen luonto on maailmalla tärkeässä roolissa matkailua kehittäessä. Suomessa on paljon upeita luontokohteita ja kansallispuistoja, joita olisi mahtava esitellä ulkomaalaisille ja suomalaisille matkailijoille. Suomessa ei ole ollut kuitenkaan yhtä keskittymää eli keskusta, jossa Suomen luonnon erityisyyttä esiteltäisiin yhden katon alla elämyksellisellä tavalla.

Näistä edellä kerrotuista lähtökohdista syntyi ajatus perustaa Nuuksioon Suomen ainutlaatuisia luontokohteita esittelevä Suomen luontokeskus Haltia. Keskusta voidaan pitää tietynlaisena porttina Suomen luontoon ja luoda aito luonnonkosketus ihmisille. Haltia tullaan rakentamaan erämaiselle järviylänköseudulle. Lisäksi Haltiassa tulee olemaan erilaisia elämyksellisiä näyttelyitä sekä retkiopastusta jopa ympäri Suomen, jolloin vierailijoiden kiinnostus Suomen muihinkin 37 kansallispuistoon herää. (Metsähallitus 2010.)

Haltia rakennetaan Espoon Nuuksioon. Rakentamista varten perustettiin vuonna 2008 kiinteistöosakeyhtiö Nuuksiokeskus Oy, jonka muodostavat Metsähallitus, Espoon kaupunki sekä Solvalla Nedre Oy. Näiden lisäksi toiminnankuluihin osallistuvat myös Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Vihti sekä Kirkkonummi. Jokaisen kunnan osuus kuluista suhteutetaan siihen, minkä verran niistä on kävijöitä alueella. (Metsähallitus 2010.) Haltia luontokeskus tulee olemaan ensimmäinen umpipuinen julkinen rakennus Suomessa (Helsingin sanomat 2011).

Suomen luontoa esittelevä keskus nimettiin kesäkuussa 2011 Suomen luontokeskus Haltiaksi. Keskuksen kehittäminen on kovassa vauhdissa, ja yhteistyökumppaneita hankkeella on paljon, Metsähallituksen (2011) sivuilla kerrotaan. Sivuilla oli myös maininnat, että verkkosivujen suunnittelu on aloitettu syksyllä 2011 ja keskuksen logon kehityksestä sekä muusta visuaalisesta ilmeestä vastaa Hahmo Oy - niminen yritys.

Hankkeen kehittämisessä ja eteenpäin viemisessä on mukana myös paljon vapaaehtoistyöläisiä sekä luontokeskuksen projektin rahallisia tukijoita. Esimerkiksi Jane ja Aatos Erkon säätiö on tehnyt miljoonan euron lahjoituksen, jolla on tarkoitus tehdä rakennuksesta ekologisesti, toiminnallisesti sekä kokemuksellisesti huippumoderni kohtauspaikka. Elämyksellisyyteen pyritään vastaamaan rakennusratkaisuilla, kuten puuarkkitehtuurilla sekä elämyksellisten tapahtumien järjestämisellä. Rakennuksen suunnittelee Arkkitehtitoimisto Lahdelma ja Mahlamäki Oy ja rakennuttamis- ja valvontatehtävien hoitajaksi on valittu Pöyry CM. (Metsähallitus 2010.)

Suomen luontokeskuksen Haltian palvelut ja toiminta tullaan kohdistamaan aloitteleville ja jo kokeneemmille retkeilijöille sekä yleisesti matkailunähtävyytenä. Haltian luontokoulu palvelee lähialueen opettajia sekä oppilaita. Sen toivotaan toimivan myös lähtöpisteenä Nuuksion alueen luontomatkailuyrittäjille. Haltiaan myös kehitetään hyvät kokous-, tapahtuma-, sekä yksityistilaisuuksien järjestämismahdollisuudet. Myös erilaiset tilaisuuksien ohjelmien järjestäminen on mahdollista. (Metsähallitus 2010.)

#### 2.4 Nuuksioon kohdistetut tutkimukset

Metsähallituksen sivuilta löytyy kävijämäärätutkimuksia Suomen kansallispuistoissa. Nuuksioon on tehty vastaavanlainen tutkimus. Kansallispuistoon on tehty vuoden mittainen kävijätutkimus vuosina 2009 - 2010. Siinä selvitettiin muun muassa kävijöiden harrastuksia alueella ja kävijätyytyväisyyttä. (Jyrhämä & Von Boehm 2010, 7.)

Tutkimukseen vastasi 559 ihmistä. Suurin vastaajamäärä tuli Helsingistä. Suurimmalle osalle vastanneista Nuuksion käynti oli ainoa tai tärkein retkeilykohde, ja vastanneet tulivat sinne siksi, että halusivat kokea luonnon, ihailia maisemia, rentoutua ja päästä pois meluista ja saasteista. Suosituin liikuntamuoto oli kävely. Kyselyyn vastanneet pitivät kansallispuiston palveluita hyvänä, pysäköintialueiden kokoon he olivat todella tyytyväisiä ja arvostivat alueen siisteyttä, turvallisuutta ja maiseman vaihtelevuutta. Nuuksion kansallispuiston ympäristö vastasi heidän ennako-odotuksiaan. (Jyrhämä & Von Boehm 2010, 14 - 17.)

Jyrhämä ja Von Boehm (2010, 40 - 41) julkaisussaan kirjoittaa, että vuonna 2009 kävijämäärä oli 180 000 Nuuksiossa. Se saatiin selville pääosin laskureita apuna käyttäen. Jyrhämä ja Von

Boehm kertovat, että suosituimmat käyntikuukaudet ovat toukokuu ja syyskuu, jolloin esimerkiksi koululaiset ja päiväkotiryhmät retkeilevät. Marjastusaikoina käynnit kansallispuistossa painottuvat enimmäkseen viikonloppuihin. Talviaikaan Nuuksion kansallispuisto on hiljaisimmillaan.

Toinen oleellinen projekti, jonka Metsähallitus on toteuttanut, on Löydä Nuuksio -hanke, jonka tavoitteena on parantaa Nuuksion kansallispuiston retkeilypalveluiden ja Nuuksioon rakennettavan Suomen luontokeskus Haltian saavutettavuutta. Yhtenä rahoittajista Löydä Nuuksio -hankkeessa oli EAKR eli Euroopan aluekehitysrahasto. Lisäksi sen tarkoituksena on parantaa pääkaupunkiseudun viheralueverkostoa. Hanke käynnistyi jo vuonna 2009, ja se päättyi vuonna 2012. Pääasiassa hankkeesta vastaa Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut, joka on vastuussa suunnittelusta ja toteutuksesta, mutta muita hankkeessa mukana olevia ovat pääkaupunkiseudun kunnat ja Nuuksion alueen yritykset. (Metsähallitus 2010.)

### 3 Tapahtuman järjestämisen taustatekijät

Opinnäytetyön kolme pääkäsitettä ovat uuden palvelutuotteen luominen, asiakaslähtöisyys sekä tapahtumaprosessi. Tulevissa osioissa pääkäsitteet ovat avattuina aiheeseen liittyvän muun teorian yhteydessä. Käsitteillä on tärkeä merkitys tapahtuman luomisessa. Kaikkia käsitteitä tarvitaan toimivan kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Valittujen käsitteiden sisään kuuluu paljon alakäsitteitä, jotka selvitetään peruskäsitteiden kuvausten yhteydessä.

Työssä käytetyt lähdeaineistot sisältävät painettua kirjallisuutta, mutta ne sisältävät myös ennestään tehtyjä tutkimuksia, sähköisiä lähteitä, artikkeleita, julkaisemattomia lähteitä. Pääasiassa kirjallisuutta on haettu lukuisin erilaisin asiansanoin kuten tapahtuman järjestäminen, luontomatkailu, Suomen luonto ja yleisötilaisuudet. Rastipisteitä suunniteltaessa on tietoa haettu niiden kokoamista helpottavien aihepiirien, kuten eri vuodenaikoihin liittyvien aktiviteettien ja toimintamahdollisuuksien, ympäriltä. Lähdetarjonta on kattava, joten opinnäytetyön kannalta oleellisimpien lähteiden löytäminen on haasteellista.

#### 3.1 Uuden palvelutuotteen luominen

Suunniteltaessa uutta palvelutuotetta tarvitaan kokemuksia ja ammatillista osaamista. Kun tarkennetaan palvelutuotteita tuotteistamalla, on tärkeää käyttää hyödyksi asiantuntijan tietämystä ja taitamista, jotta voidaan luoda asiakkaan tarpeiden mukainen markkinoitava palvelu. Tuotteistamisen tarkoituksena on muodostaa palvelutuotteesta asiakasta miellyttävä ja palveleva palvelutuote. Tämän jälkeen palvelutuote välitetään asiakkaalle markkinoinnin

ja sisäisten valmistustoimien tavoin. (Hiltunen, Hänninen, Ossa, Pättiniemi, Pötry, Tainio & Troberg 2009, 57.)

Eri tilanteissa palvelutuote-käsite voi tarkoittaa tuotetta, palvelua, osaamispalvelua, yhteispalvelua, alihankintaa, kumppanuuspalvelua tai vaikka verkostopalvelua. Tällöin on muistettava yritysten yhteinen yritys, jonka tehtäviin sisältyy yleensä tuotteen hankkiminen tai yhteisen toiminnan markkinoiminen. Kun lähdetään toteuttamaan suurta palvelukokonaisuutta, siihen tarvitaan monia partnereita. Tuotettaessa palveluita yhdessä partnereiden kesken kehittyy toimintayhteisöjä. (Hiltunen ym. 2009, 58.)

Hyvän palvelutuotteen kokonaisuuden muodostaminen vaatii valtavasti omistautumista siihen. Yrityksen kattava tuote- tai palvelukonsepti on tärkeää lopuksi kuvata asiakkaan näkökulmasta. Valmis tuotteistettu palvelu pitää sisällään tuotteen käytön etujen ja hyötyjen esittelyn. Tuotteistaminen havainnollistaa tuotteen ja sen tekemisen, se kartoittaa palvelun soveltumisen ja sovittamisen, ja lisäksi se luo kuvitelman palvelutuotteesta ja palvelutuotetta myytävästä yrityksestä. Näin myös yhteisyrityksessä on jokaisen työntekijän tiedettävä ja tunnettava myytävät tuotteet, jotta jokainen henkilö osaa tarvittaessa esitellä tuotetta ja kertoa sen käytettävyydestä ja soveltuvuudesta. (Hiltunen ym. 2009, 59 - 60.)

Hiltunen ym. (2009, 64) kertoo, että palvelutuote koostuu ydinpalveluista ja tukipalveluista. Teoksessa todetaan myös, että palvelutuotetta tuotettaessa täytyy ottaa asiakkaan toiveet huomioon, mutta jottei jokaiselle asiakkaalle tehtäisi omaa henkilökohtaista palvelua, on järkevää miettiä tähän erilaisia ratkaisuja. Tarkoituksena on siis käyttää samaa palvelutuotetta mahdollisimman paljon ja lisätä siihen vain tarvittaessa tukipalveluita tai lisäpalveluita.

Jotta saadaan aikaan asiakkaita palveleva palvelutuote, sen kehittämiseen tarvitaan mukaan asiakkaita. Palvelutuotteen kehittämiseen vaikuttaa se, kuinka hyvin asiakas on mukana kehittämisessä tai kuinka hyvin asiakas otetaan mukaan suunniteltaessa kokonaan uutta palvelutuotetta. Hyvin usein vakiintuneen palvelutuotteen asiakkaat ovat jo olemassa, mutta asiakkaan ja yrityksen välinen kontakti puuttuu. Hankkiessaan asiakkaita yhteisyritykset käyttävät valmiita yhteyksiä eri tahoihin ja verkkoihin ja tätä kautta pyrkivät saamaan yrityksen osaamista näkyviin. Kun asiakkaat ovat mukana uuden palvelutuotteen luomisessa, heidät on eroteltava eri ryhmiin, koska yksi tuote ei millään voi palvella kaikkien asiakkaiden tarpeita. (Hiltunen ym. 2009, 64 - 67.)

### 3.2 Asiakslähtöisyys

Tuottaessa yleisötilaisuutta tai palvelutapahtuman järjestämistä on tärkeä kuulla ja huomioida kohderyhmän toiveita ja ajatuksia eikä keskittyä ainoastaan oman organisaation tarpeiden tyydyttämiseen. Tämä on myyntikeskeisyyden lähtökohta. Asiakskeskeisen ajattelun periaatteet ovat lähtöisin 1950-luvun tietämiltä, mutta periaatteiden ymmärtäminen on vaikeaa monille vielä tämänkin päivän liiketoiminnassa. Tulevassa luvussa kuvataan asiakslähtöisyyttä ja asiakskeskeisyyttä osana palvelutapahtuman tuottamista. Aihetta pyritään käsittelemään sekä voittoa tavoittelevan että voittoa tavoittelemattoman organisaation näkökulmasta, koska työssä pyritään antamaan vaihtoehtoja kummankin toteutuksen tiimoilta. Asiakskeskeisyydellä sekä asiakslähtöisellä ajattelulla on suuri rooli liiketoiminnassa. Mikäli asiakkaat ovat tyytyväisiä, palvelutapahtuma menestyy paremmin, mikä taas johtaa liiketoiminnan kannattavampaan tulokseen ja vastaavasti voittoa tavoittelemattomassa organisaatiossa esimerkiksi sosiaalisen hyödyn tavoittamiseen. Samalla työyhteisön henki ja tyytyväisyys paranevat, kun asiakkailta saadaan myönteistä palautetta toiminnasta. (Ylikoski 2000, 33; Valvio 2010, 70.)

Asiakskeskeisen toiminnan lähtökohtana on asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden tyydyttäminen. Tätä mieltä on myös Ylikoski (2000, 34 - 35) teoksessaan. Hän myös lisää, että palvelutilanteessa tapahtuu vaihdantaprosessi, jossa kumpikin osapuoli saa tyydytyksen tarpeilleen. Organisaatiopuolenkin tulee saada toiminnan järjestämisestä jotain, jotta se toteuttaa toiminta-ajatustaan. Toiminta-ajatus kertoo organisaation perustehtävän. Perustehtävän edellytyksenä ovat selkeät tavoitteet toiminnan suhteen. Taloudellisen tuloksen eli voiton tekeminen on useissa tilanteissa tärkeä tavoite, kun taas voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa tavoite on esimerkiksi toiminnan jatkuvuuden turvaaminen tai vaikkapa yhteiskunnan hyvinvoinnin edistäminen. Ovat tavoitteet kumpaa tahansa, tärkeintä on määrittellä ja tunnistaa kohteena olevat asiakkaat, kohderyhmät, tarpeet sekä tyydyttää nämä tarpeet parhaalla mahdollisella tavalla. (Ylikoski 2000, 34 - 35.)

Palvelun toteuttajaorganisaation kaikkien jäsenten tulee toimia asiakslähtöisesti, jotta saadaan aikaan hyvä tulos. Tällöin opitaan asiakkailta siitä tavasta, jollaista nämä itselleen haluaisivat palvelutapahtumassa. Asiakslähtöisyyden tiedetään ilmenevän silloin oikein, kun organisaatio kyseenalaistaa tuotetun toiminnan kiinnostavuutta asiakkaiden silmissä sekä myöntää, ettei tunne asiakkaita ja heidän reaktioitansa hyvin. Erityisesti kyky kuunnella asiakkaiden toiveita on pääosassa. Tärkeää on myös tunnistaa, kuinka mitäkin asiakasryhmää lähestytään ja minkälaisin välinein. Mikäli joku asia menee pieleen vaikkapa palvelutapahtuman järjestämisessä, on tärkeää "syyttää" etupäässä oman organisaation toimintaa eikä perustella epäonnistumista asiakkaiden välinpitämättömyyden kautta. (Valvio 2010, 67, 73; Ylikoski 2000, 40.)



Kaikilla organisaatioilla on sidosryhmiä, joiden tarpeet organisaation tulee täyttää. Voittoa tavoittelemattomilla organisaatioilla on vielä useammin enemmän sidosryhmiä kuin yrityksillä, mikä johtuu niiden toiminnan luonteesta. Tärkeitä sidosryhmiä voittoa tavoittelemattomassa organisaatiossa ovat esimerkiksi vapaaehtoistyöntekijät ja lahjoittajat. (Ylikoski 2000, 69 - 72.)

### 3.3 Tapahtumaprosessi

Tapahtumaprosessi on opinnäytetyön yksi pääkäsitteistä. Siihen kuuluu muun muassa suunnitteluvaihe ja toteutus sekä tapahtuman päätösvaihe. Tapahtumaprosessin alle kuuluu myös paljon alakäsitteitä, joita tulevaisuudessa osioissa kuvaillaan. Tapahtuman järjestämiseen kannattaa varata aikaa pari kuukautta. Näin varmistetaan onnistunut tapahtuma. (Vallo & Häyrinen 2008, 147.)

#### 3.3.1 Suunnitteluvaihe

Suunniteltaessa on tärkeää miettiä, miksi ja kenelle tapahtuma tehdään. Tavoitteina voi olla voiton tuotto, imagon nostatus tai kilpailukykyinen tapahtuma. Tavoitteet tulee määrittää tarkasti, jotta saadaan onnistunut ja toteuttamiskelpoinen tapahtuma. (Ilkola-Kesonen 2004, 9.)

Suunnitteluvaihe vie tapahtuman järjestämisessä eniten aikaa, joten on hyvä aloittaa tapahtuman suunnittelu varhain. Tämän takia tapahtuman tuottaminen aloitettiin heti opinnäytetyökurssin alettua. Suunnittelussa kannattaa olla mukana mahdollisimman monta henkilöä, jotta saadaan useita ideoita ja näkökulmia tapahtuman suunnitteluvaiheessa. Henkilöt, jotka ovat suunnitteluvaiheessa mukana, ovat tällöin paremmin sitoutuneita tapahtuman tavoitteisiin. (Vallo & Häyrinen 2008, 148.)

Laadukas tapahtuma etenee sujuvasti. Tähän päästään jo etukäteen hyvin suunnitellulla aikataululla ja jo etukäteen hoidetuilla asioilla. Kokemus tapahtuman järjestämisestä tai hyvät matematiikan taidot auttavat suunnattomasti. (Vallo & Häyrinen 2008, 152.)

Laadukkaan tapahtuman järjestäminen on haasteellista useille tapahtumanjärjestäjille, jotka ovat järjestämässä ensimmäistä tapahtumaansa.

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa yksi valinnan kohta on kohderyhmän mahdollinen rajaus. Kohderyhmä voidaan jaotella esimerkiksi iän, koulutuksen ja toimeksiantajan toiveiden mukaan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 38 - 39.) Mikäli tapahtuma suunnattaisiin monipuoliselle asiakaskunnalle, joka oli alkuperäinen ajatus, tulisi kaikkien kiinnostuksen

kohteet huomioida mahdollisimman hyvin. Esimerkiksi ruotsalaisille tai venäläisille matkailijoille, joiden kotimaassa luonto on samankaltaista kuin Suomessa, luonto ei ole riittävän kiinnostava kohde itsessään. Kun taas muun muassa tanskalaisille, keskieurooppalaisille ja britannialaisille Suomeen matkustamisen syy on luonnon kokeminen. (Hemmi 2005, 14 - 15.)

### 3.3.2 Toteutusvaihe

Toteutusvaiheessa tapahtuma toteutetaan, ja tällöin jokaisen työntekijän täytyy tietää oma tehtävänsä ja paikkansa tapahtumassa. Toteutusvaiheessa eniten aikaa vie tapahtuman pystyttäminen. Kaikki paikat ja tarvittavat tavarat pannaan toimintavalmiiksi, minkä jälkeen valmistaudutaan itse tapahtumaan. Tapahtuman aikana saattaa tulla mutkia matkaan, mutta tapahtuman on silti kuljettava eteenpäin. Viimeisenkin asiakkaan poistuttua paikkaa voidaan alkaa siivota. Tämä tapahtuu sujuvammin ja nopeammin kuin rakennusvaihe. (Vallo & Häyrinen 2008, 153.)

Ilmoittautumisessa on hyvä olla riittävästi henkilökuntaa, jotta se olisi sujuvaa ja joustavaa. Lisäksi asiakaspalvelun tulee olla asiallista. Näihin seikkoihin huomion kiinnittävät Vallo ja Häyrinen (2008, 162) teoksessaan. Kun nämä kaikki seikat ovat kunnossa, asiakas saa hyvän ensivaikutelman jo ennen tapahtuman alkamista.

Jokaisessa tapahtumassa turvallisuus on huomioitava. Vakuutuksen täytyy olla voimassa. Henkilökunnan tulee olla koulutettua ensiavun antamiseen. Kun turvallisuus on kunnossa ja varasuunnitelmat jokaisella tiedossa, vältetään isoilta ja pieniltäkin ongelmilta paremmin. (Vallo & Häyrinen 2008, 167.)

### 3.3.3 Tapahtuman päättäminen

Tapahtuma pitää päättää selkeästi. Tapahtuman päätösosio voidaan jaotella erilaisiin osiin. Ensimmäinen niistä on tapahtuman onnistumisen arviointi, toisena tärkeänä osana on oman väen ja sidosryhmien muistaminen ja kiittäminen mukanaolosta. Palautteen keruu osallistujilta ja omalta organisaatiolta on myös tärkeää (Vallo & Häyrinen 2008, 168). Lopuksi on hyvä tehdä vielä kirjallinen loppuraportti tapahtumasta. (Kauhanen ym. 2002, 125.)

Arviointivaihe on tärkeä osa tapahtuman päättämistä. Arviointikriteeristö on hyvä tehdä ennen varsinaista arviointia. Yleensä arvioidaan aikataulua, tapahtuman tasoa, laatua sekä taloudellista tulosta. Myös tapahtuman vaikutusta imagon ja organisaatioon on syytä arvioida. Arviointia toteutetaan useimmiten jo tapahtuman aikana. (Kauhanen ym. 2002, 125.)

Sidosryhmien ja sponsoreiden kiittäminen tapahtuman jälkeen on osa hyvin päätettyä tapahtumaa. Se voidaan toteuttaa vaikkapa kirjeitse, kortein, sähköisesti tai henkilökohtaisesti. Pääasiallisesti kaikkia tapahtumassa mukana olleita tahoja, kuten omaa henkilökuntaa, tulee muistaa ja palkita jollain tapaa. (Kauhanen ym. 2002, 127.) Palautteen keruu sekä organisaation sidosryhmiltä että asiakkailta on tärkeää. Palautetta kerätään, koska halutaan arvioida lopputulosta tavoitteisiin ja tätä kautta kehittää tapahtumaa. (Vallo & Häyrinen 2008, 171.)

Kun tapahtuman arviointi ja kiittämisvaiheet ovat hoidettu onnistuneesti ja tapahtumasta on kulunut muutama viikko tai kuukausi, on aika koota loppuraportti. Sen tekijänä usein on projektipäällikkö joukkoineen. Loppuraportti on tarkoitettu organisaation sisäiseen käyttöön, ja sen avulla pystytään kehittämään tapahtumaa paremmaksi. (Kauhanen ym. 2002, 128.)

### 3.4 Tapahtuman lähtökohdat

Kun pystytetään tapahtumaa, täytyy olla perillä sen tuomista haasteista ja vaiheista. Ensikertalaisen täytyy tutustua ja perehtyä kirjallisuutteen tapahtuman järjestämisestä. Tieto siitä, kuinka järjestetään tapahtuma, helpottaa työtä tapahtuman eri vaiheissa ja vähentää huomasti tapahtumanjärjestäjän stressiä. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan pääpiirteittäin oleellisia asioita liittyen tapahtumanpaikan valintaan ja tapahtuman organisointiin. Lisäksi luvussa on katsaus muihin tärkeisiin asioihin tapahtuman järjestämisen tiimoilta, kuten markkinointiin, lupiin ja budjetointiin.

#### 3.4.1 Tapahtumapaikka

Tapahtumia voidaan järjestä melkein missä tahansa. Ei ole oikeaa tai väärää paikkaa. Kun järjestetään tapahtumaa, paikan valitsemisvaiheessa tulee ottaa huomioon, minkälaisesta tapahtumasta on kyse ja minkälaisia osallistujia tapahtumaan on tulossa. Kun tapahtuma järjestetään ulkona, täytyy muistaa, että Suomen ilmasto on hyvin vaihtelevaa. Näin ollen on hyvä tarkistaa säätiedotus tapahtuman lähestyessä. Lisäksi ulkotapahtumaa järjestäessä on hyvä olla aina varasuunnitelma esimerkiksi sateen varalle. (Vallo & Häyrinen 2008, 131 - 132.)

On aina helpompi järjestää tapahtuma sellaiseen paikkaan, joka on ennestään tuttu tai jossa on ennenkin järjestetty tapahtumia, kuin vieraaseen paikkaan. Uusi paikka houkuttelee tapahtumaan ihmisiä, mikä on hyvä juttu. Järjestäjälle se saattaa kuitenkin olla stressin ja ahdistuksen paikka. Järjestäessä tapahtumaa uuteen paikkaan on hyvä selvittää etukäteen monia asioita kuten tilan koko, toimivuus, tekniikka ja sijainti sekä alueen huoltovarmuus ja turvallisuus. Lisäksi sellaiset käytännön asiat, joita ei helposti muista tarkistaa, ovat

naulakoiden riittävyys, tapahtumapaikan siisti yleisilme ja vessa, jossa on riittävästi paperia ja käsipyyhkeitä. (Vallo & Häyrinen 2008, 133 - 134.)

### 3.4.2 Tapahtuman organisaatio

Organisaation perusteiden selvittäminen on lähtökohta tapahtuman perustamiselle. Perusorganisaation tehtävänä on päättää tapahtuman järjestämisestä ja antaa riittävät valtuudet niille, jotka vastaavat käytännön järjestelyistä. Organisaatioita voi olla hyvin erilaisia sen mukaan, mikä on tapahtuman suuruus ja luonne. Tapahtuman tehtäviä työstämään rakennetaan yleensä erilaisia työryhmiä. Perusorganisaatiolla on usein hallitus tai johtokunta, joka vastaa tapahtuman kokonaisuuden toteutumisesta. Vastaavasti se voi koostua tapahtuman päätoimikunnasta, tapahtumapäälliköstä tai tuottajasta. (Iiskola-Kesonen 2004, 30.)

Tapahtumajärjestelyt ovat projekteja, jotka tarvitsevat onnistuakseen koko henkilöstön osallistumisen. Vaikka tapahtumiin on eritelty johtoryhmiä, täytyy muistaa, että se ei saa olla byrokratian väline, vaan todellinen tuki käytännön toimijoille. Johtoryhmät usein koostuvatkin eri osa-alueista huolehtivien vastuuhenkilöistä. (Iiskola-Kesonen 2004, 30 - 31.) Tällainen tilanne olisi ihanteellinen myös tapahtumakentän toimintaa eteenpäin vievälle ryhmittymälle. Tärkeää olisi se, että tapahtumasta lopullisessa vastuussa oleva henkilön työtaakka jakautuisi myös muille tapahtumaan sitoutuneille henkilöille.

Projektipäällikön tehtävä tapahtumassa on johtaa tapahtumajärjestelyjä sekä niistä vastaavaa organisaatiota. Hän myös pitää huolta, että projekti etenee suunnitellusti. Projektipäällikkö voi olla johtokunnan jäsen, mutta hänen tehtävänsä ei kuitenkaan ole olla kaikkien osa-alueiden asiantuntija. Aina ei kuitenkaan valita projektipäällikköä, vaan vastuu voidaan jakaa vaikka kahden eri henkilön kesken. Työnjako vastuuhenkilöiden kesken on tärkeä tehdä huolella, jotta varmistetaan tehtävien eteneminen sovitusti. (Iiskola-Kesonen 2004, 30 - 31.)

Projektiryhmä eli järjestelytoimikunta koostuu eri osa-alueiden vastuuhenkilöistä. Heidän tehtävänsä on suunnitella, toteuttaa, valvoa sekä kehittää oman sektorinsa toimintaa. He usein myös huolehtivat oman ryhmänsä rekrytoinnista. Projektipäällikkö avustaa heitä tehtävissään ja valvoo toimintaa. (Iiskola-Kesonen 2004, 30 - 31.)

Onnistunutta tapahtumaorganisaatiota luotaessa täytyy muistaa myös valita aina varahenkilöitä, mikäli joku tai jotkut vastuuhenkilöt eivät kykene suorittamaan tehtäviään loppuun. Myös se, että tietoa jaetaan laajasti ja aktiivisesti kaikille projektin osallisille ja myös mahdollisille sijaisille, luo turvallisemman taustan tapahtuman järjestämiselle. (Iiskola-

Kesonen 2004, 30-31.) Tapahtumanjärjestäjien olisi hyvä varautua siihen, että olisi tarpeeksi paljon varahenkilöitä sairaustapausten tai muiden pakollisten poissaolojen varalta. Varahenkilöitä on tärkeä pitää ajan tasalla suunnitelmien kulussa, jotta he pystyvät hyppäämään poissaolevan rooliin nopeastikin.

Tärkeä on muistaa myös, että vapaaehtoisten osuus tapahtumanjärjestämisessä Suomessa on suuri. Monien tapahtumien toteuttaminen on jaksottaista; muutama päivä ennen tapahtumaa ja heti sen jälkeen on kiireistä ja myös aikaa ja väkeä tarvitaan. Usein apuna on vapaaehtoistyöntekijöitä. (Iiskola-Kesonen 2004, 30 - 33.)

Tapahtuma organisaatiota kuvataan usein hyvin hierarkkisella puumallilla, joka ei kuitenkaan ole hyödyllinen järjestettäessä käytännön töitä. Tapahtuman perusteita, kuten vastualueita sekä organisaation laajuuksia kuvaamaan se on riittävä malli. Tapahtuma sisältää paljon suunnittelua ja muutoksetkin projektissa on mahdollisia, joten työt eivät etene suoraviivaisesti, vaan mahdolliset ongelmat vaikuttavat useaan osa-alueeseen yhtäaikaisesti. (Iiskola-Kesonen 2004, 33 - 34.) Parhaimmillaan tapahtuman järjestämisen on tarkoitus olla järjestäjilleen motivoivaa, luovaa ja palkitsevaa työtä, jonka tavoitteet ovat selkeät ja lopputulos hyvä.

### 3.4.3 Markkinointi

Nyky aikaista markkinointia pidetään asiakaslähtöisenä verrattuna esimerkiksi 60-lukuun, jolloin tavaroita tuotettiin enemmän kuin kysyntä vaati. Markkinoinnin tärkein tehtävä on selvittää, minkälaisia tuotteita asiakkaat haluavat ostaa, jotta sen mukaan voidaan räätälöidä heille heidän haluamiaan tuotteita. (Iiskola-Kesonen 2004, 53 - 54.)

Nyky päivän markkinoinnin periaatteet soveltuvat hyvin myös tapahtumamarkkinointiin. Tapahtumasta tulee pystyä tekemään sellainen, että se kutsuu ja kiinnostaa asiakkaita. Erilaiset asiakastutkimukset tapahtumassa ja ennen sitäkin ovat tärkeitä apuvälineitä markkinoinnin onnistumisen kannalta. Yleisestikin markkinoinnin näkökulma tulee ottaa huomioon jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa. (Iiskola-Kesonen 2004, 56.)

Iiskola-Kesonen (2004, 56) painottaa kirjassaan kohderyhmien valinnan tärkeyttä tapahtuman järjestämisessä. Kun on tiedossa kohderyhmät, selvitetään, mitä asiakkaat haluavat tapahtumalta. Hän myös toteaa, että näiden selvitysten jälkeen alkaa mietintä, kuinka tapahtuma heille tulee markkinoida. Samalla selventyy myös tapahtuman imago sekä maine.

Tapahtuman markkinointiin tärkeänä osana kuuluvat myös sisäinen ja ulkoinen markkinointi, vuorovaikutusmarkkinointi sekä markkinointi yhteistyökumppaneille. Sisäinen markkinointi

kertoo, kuinka tapahtuma markkinoidaan itse tapahtumantekijöille. Sen yhtenä tarkoituksena on sitouttaa henkilöstöä yhteistyöhön. Ulkoinen markkinointi on näkyvin osa markkinointia, koska se pitää sisällään muun muassa myynnin ja mainonnan. Vuorovaikutusmarkkinointi taas on ihmistenvälistä kanssakäymistä. Asiakaspalvelutehtävissä toimivat henkilöt tekevät juuri tätä, ja siksi heidän käytöksensä on tärkeää. Palautejärjestelmät ovat merkittävänä osana vuorovaikutusmarkkinointia. Yhteistyökumppaneille markkinoidessa täytyy muistaa sponsoreiden keskeinen rooli tapahtuman taloutta sekä onnistumista ajatellessa. (Iiskola-Kesonen 2004, 56 - 58.)

#### 3.4.4 Lupa- ja ilmoitusasiat

Lupa-asioiden selvittäminen tulee aloittaa ajoissa. Ulkona järjestettävissä tapahtumissa tulee aina olla maanomistajan lupa. Lupaa ei tarvita kuitenkaan silloin, jos tapahtuma on järjestäjän omistamalla alueella. Opinnäytetyössä olettamuksena on, että Haltian tapahtumakenttä sijaitsee järjestäjän omistamalla alueella. Jos kyseessä on jokin huvitapahtuma, eli järjestetään tanssit, urheilukilpailu tai teatteriesitys, tarvitaan siihen poliisin lupa. Poliisilta tulee hakea lupa myös, jos ollaan tekemisissä tulen kanssa. Jos tapahtumassa on mukana musiikkia, ilmoitus tehdään ympäristökeskukseen. Ympäristökeskukseen tehdään myös kirjallinen ilmoitus, mikäli tarjoillaan elintarvikkeita. (Kauhanen, Kauhanen & Juurakko 2002, 87; Vallo ym. 2008, 141 - 142.) Muita tahoja, joille ilmoituksen voi joutua tekemään, ovat pelastus-, terveys- ja rakennusviranomaiset. Paikallinen pelastuslaitos on taho, jota on hyvä lähestyä paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Suomen vuodenaajat -rastiradalla tulee olemaan avotuli grillikodassa, joten paloturvallisuusasioita on syytä pohtia tapahtumaa järjestettäessä. (Kauhanen ym. 2002, 86.)

Lupa-asioita mietittäessä on hyvä tehdä mahdollisimman tarkka ja yksityiskohtainen kirjallinen toteutussuunnitelma tapahtumasta. Kirjallinen hakemus on lähes pakollinen hakiessa lupia tapahtumalle. Tämä muun muassa nopeuttaa luvan saantia, kun ei tarvitse tehdä useita lisäselvityksiä luvan saamiseksi. Mitä yksityiskohtaisempi selostus tapahtuman kulusta on, sitä helpompi lupa on saada. Tapahtumasta ja tapahtuma-alueesta on hyvä tehdä myös pohjapiirustus, jossa ovat merkittyinä yleisöalueet, tapahtumapisteet nimineen, huoltoreitit, yleisön kulkureitit ja kiinteät rakennukset. (Kauhanen ym. 2002, 86 - 87.)

#### 3.4.5 Tapahtuman rahoitus

Tapahtumaan saadaan käytettyä rahaa niin paljon kuin siihen halutaan sijoittaa. On siis hyvä miettiä jo etukäteen, kuinka paljon tapahtuma saa maksaa tai kuinka paljon se tulisi maksamaan niillä tavaroilla ja resursseilla, joita on käytettävissä. Budjettia tehtäessä on hyvä katsoa aikaisempien vastaavanlaisten tapahtumien tietoja, jotta oma budjetointi olisi

todenmukainen. (Vallo ym. 2008, 139.) Rastirataa tuottaessa rahaa kuluu markkinointiin ja materiaaleihin, joista esimerkkinä rastiradan pisteiden kulut. Itse suunnittelun vaatimat kulut ovat pienet. Työntekijöiden palkat ja mahdolliset luvista koituvat kulut tulee myös huomioida.

Tapahtuman rahoituslähteitä voi olla useita. Organisaatio voi itse rahoittaa tapahtuman tai rahoitus tulee tapahtuman tuotoilla, kuten pääsylipuista saatavilla tuloilla tai myyntipaikkatuloilla. Rahoitus voi tulla myös ulkopuolisilta lähteiltä, kuten sponsoreilta tai avustusten tai tukien kautta. Ulkopuolisia rahoituksen antajia on vielä haasteellista saada, vaikka sekin rahoituksen lähde on yleistynyt. Tärkeimmät panostuksen kohteet ovat markkinointi, tiedottaminen ja ennakkomyynti. (Kauhanen ym. 2002, 59 - 60.)

Tarkan talousarvion laatiminen on tärkeää tuottaessa uutta tapahtumaa. Sen olisi hyvä sisältää tarkat tulo- ja menoarviot ja muut pitkäkestoiset investoinnit. Kuitenkaan talousarvio ei ainoastaan riitä, vaan pitää olla myös rahoitussuunnitelma tapahtumasta.

Rahoitussuunnitelma antaa vastaukset sellaisiin kysymyksiin kuin milloin rahaa käytetään, milloin sitä saadaan ja kuinka paljon rahaa milläkin hetkellä pitäisi olla. Tapahtuman taloudellisiin tavoitteisiin, joka on usein edullinen tapahtuman järjestäminen, päästään tekemällä kustannusohjausta. Kustannusohjaus pitää sisällään kustannusarviointia, projektin talousarviointia, aikataulun- ja kustannustenoptimointia, kassavirtalaskentaa, kustannusraportointia, ohjauspäätöksiä sekä jälkilaskentaa. (Kauhanen ym. 2002, 64 - 65, 107.)

#### 4 Suomen vuodenajat -rastiradan rakentuminen

Suomen vuodenajat rastirata -tapahtuman lähtökohtana on tarve perustaa Nuuksioon suomalaisen luonnon erityispiirteitä esittelevä elämysellinen näyttely-, tapahtuma- ja tietokeskus. Alueelle pyritään kehittämään muun muassa runsaita tapahtumapalveluita ottaen huomioon Suomen luonnon erityispiirteet ja monimuotoisuus. Myös Suomen luonnon historia ja perinteet huomioidaan tarjonnassa. (Metsähallitus 2012.) Tapahtuma tuo asiakkaita Nuuksioon elävöittäen samalla aluetta.

Opinnäytetyön tekijät kehittivät monien ideointien pohjalta tapahtumaksi rastiradan, joka sai nimekseen Suomen vuodenajat -rastirata. Ideana oli tuottaa vuosittain toistuva Suomen vuodenajat -rastirata, jossa on Suomen neljä vuodenaikaa esitelty mielenkiintoisten tehtävapisteen avulla. Kaikki neljä tapahtumakokonaisuutta on tarkoitus järjestää viikonloppuina yhden päivän mittaisena. Rastirata on osana Haltian tapahtumakentän tarjontaa useampana vuotena. Jokaisen rastiratakerran avulla pystytään houkuttelemaan osallistujat jo seuraavankin kauden tapahtumaan. Rastirata on hyvä tapa esittää Suomen

luonnon vuodenaikojen tarjonta tiiviisti, luovasti ja konkreettisesti ollen samalla sosiaalinen tapahtuma. Itse tuotos ja sen suunnitteluvaiheet ovat esiteltynä tarkemmin käsikirjan omaisesti liitteenä opinnäytetyön lopussa.

Kohderyhmänä tapahtumassa on lapsiperheet. Rastiradan sisältö oli suunniteltu suurilta osin valmiiksi ennen kuin kohderyhmälle jaettiin kyselylomakkeet. Kyselyllä pyrittiin hakemaan täydennystä jo tehtyihin ratkaisuihin rastipisteiden osalta. Lisäksi yhden pisteen sisältö koottiin kyselyiden pohjalta saatujen vastausten perusteella.

Opinnäytetyössä on käytetty monipuolisesti erilaisia ideointi- ja tutkimusmenetelmiä, jotka ovat kuvattuina neljännen pääluvun alaluvuissa. Menetelmät ovat käytetyssä aikajärjestyksessä. Pääasiallisen ideointityön ovat tehneet opinnäytetyöntekijät, mutta ideointivaiheessa on pyritty ottamaan ideoita vastaan myös ulkopuolisilta. Tämä on laajentanut näkökulmia tapahtumaa ideoitaessa. Tulevissa luvuissa on esitelty opinnäytetyössä apuna käytetyt menetelmät. Ideointimenetelmänä on käytetty 8x8-mallia ja mind mapia sekä prosessin kuvauksen apuna blueprint-mallia. Varsinaiset tutkimusmenetelmät olivat kysely, havainnointi sekä benchmarking. Menetelmien käyttöä on arvioitu opinnäytetyön johtopäätöksissä.

#### 4.1 8x8-ideointimenetelmä

8x8-ideointimenetelmässä on tarkoituksena saada paljon ideoita ongelmaan tai siihen, mitä ollaan tekemässä. Menetelmä on mind mapin kaltainen. Keskelle paperia kirjoitetaan ongelma tai jo valmis aihe. Tämän ongelman tai aiheen ympärille lähdetään kirjoittamaan mieleen tulevia ratkaisuja, asioita tai näkökulmia. Kun ideat on kirjoitettu, kirjoitetaan vielä näiden ympärille kahdeksan seuraavaa ideaa. Näin 8x8-menetelmän avulla saadaan ratkaistua ongelmia tai lisää käytettäviä ja tarpeellisia asioita ja ideoita työhön. (Sahlberg, Lavonen, Meisalo & Kolari 2011.)

8x8-ideointimenetelmää käytettiin opinnäytetyöaiheen ideointivaiheessa. Se avasi opinnäytetyöntekijöille paljon uusia ideoita siitä, mitä työssä kannattaisi lähteä ideoimaan. Lisäksi 8x8-ideointimenetelmän avulla selvisi, mitä asioita erityisesti kannatti ottaa mukaan työhön. Valmis 8x8 ideointimenetelmä löytyy liitteenä (Liite 1).

#### 4.2 Blueprint -prosessikaavio

Palvelutoimintamallit ovat tapa määritellä ja tarkentaa jokainen yksittäinen palvelun aspekti. Tämä yleensä tarkoittaa visuaalisen tilanteen luomista käyttäjän, palveluntarjoajan ja muiden mukaan kuuluvien osapuolien näkökulmien välillä. (Stickdorn & Schneider 2010, 24.)



Palvelutoimintamallit tehdään yleensä yhteistyössä, sillä tämä on hyvä tapa tuoda yhteen eri osastoja ja tiimejä. Monilla eri tiimeillä on yhteinen vaikutus palveluntarjoamisen laatuun. Kun tiimit tuodaan yhteen toimintamallin luomista varten, luodaan jaettu tietoisuus toisten tiimien vastuista. Ideaalisesti toimintamallit pitäisi tarkistaa tietyin väliajoin, jotta varmistettaisiin se, että palveluntarjoaja pystyy vastaamaan kehittyvään ympäristöön. (Stickdorn & Schneider 2010, 24.)

Kaikkien toimintamallin elintärkeiden elementtien tunnistamiseksi ne pitää huomioida ja kuvailla. Tällaisen dokumentin luominen yhdessä edistää yhteistyötä ja ryhmätyötä ja auttaa myös koordinoimaan, mitä ihmisiä ja resursseja palveluntarjoajalla on käytössään. Tämä auttaa tarjoamaan selvän päämäärän itse palvelun tuottamiseen. (Stickdorn & Scheider 2010, 25.) Stickdorn kertoi kirjassaan hyvin Blueprint -prosessikaavio mallin käyttötarkoituksen, ja kuvauksen pohjalta se sopi hyvin kuvaamaan myös opinnäytetyön tekijöiden tuottaman tapahtuman eri elementtejä.

Asiakkaat saapuvat luontokeskukseen. Siellä heidät ohjataan tapahtumakentälle, jossa lopullinen ilmoittautuminen tapahtuu. Ilmoittautumispisteen luona on tapahtuman ohjaaja tai ohjaajat ottamassa vastaan tulijat ja kirjaamassa heidät saapuneiksi. Ilmoittautumispalvelu on etukäteen suunniteltu, joten osallistujat ovat jo ennalta Internetin kautta ilmoittautuneet tapahtumaan. Ilmoittautua voi myös luontokeskuksessa vierailtaessa. Ilmoittautumislomakkeen suunnittelusta vastaa tietotekniikasta vastaava henkilö.

Tapahtumapäivänä, kun kaikki ilmoittautuneet ovat saapuneet, heidät jaetaan ryhmiin ja esitellään rastiradan toimintaperiaate. Osallistujien on hyvä seurata esittelytilannetta, jotta he tietävät jo etukäteen, mitä tulee tapahtumaan. Ennen varsinaisen tapahtuman alkamista järjestämisen taustalla on paljon valmistelijoita. Yhtenä tärkeänä osana valmistelemissa on radan kokoaminen suunnittelun pohjalta.

Kun tutustumisosio on käyty läpi, aloitetaan varsinainen tapahtumaosuus eli rastien kiertäminen. Jokaisella rastilla on ohjaaja huolehtimassa pisteen toimivuudesta ja ohjauksesta. Ryhmien suoritettua jokainen rasti keräännytään yhteen. Halutessaan osallistujat voivat ottaa mukaan rasteilla tuottamansa tuotokset muistoksi tapahtumasta. Tämä tapa korvaa ”infopaketin” jakamisen tarpeen. Ohjaajat päättävät tapahtuman. Tapahtuman päätyttyä rastipisteet korjataan pois ja jäljet siivotaan. Suomen vuodenajat -rastirata tapahtuman Blueprint -prosessikaavio on liitteessä (Liite 2).

#### 4.3 Mind map

Mind map eli miellekartta on graafinen tekniikka, joka hyödyntää aivojen koko potentiaalia. Sitä voidaan käyttää aina, kun halutaan parantaa oppimista, selventää ajattelutapaa ja tehostaa suoritusta. Käsiteltävä aihe havainnollistetaan miellekarttaan selkeällä kuvalla, josta lähtevät haarat. Niiden päässä ovat avainteemat, joista puolestaan erkaantuvat uudet vähemmän tärkeät haarat. Miellekartan rakenne on hierarkkinen. (Buzan & Buzan 2006, 55.)

Miellekarttoja voidaan parantaa ja elävöittää väreillä, kuvilla, koodeilla ja suunnilla, jotka lisäävät mielenkiintoa, ulkoasua ja personaalisuutta. Nämä taas tehostavat luovuutta, hahmotuskykyä ja erityisesti tietojen muistamista. (Buzan & Buzan 2006, 55-56.) Miellekartan tekemiseen voi käyttää siihen kuuluvaa ohjelmaa tai piirtää kartan suoraan paperille.

Tärkein vaihe opinnäytetyössä oli Haltian tapahtuman eli rastiradan pisteiden suunnitteluvaihe, jossa käytettiin apuna miellekarttaa. Sen avulla oli helppoa lähteä ideoimaan ja kehittämään pisteiden toimintaa. Lisäksi miellekartta auttoi hahmottamaan ja muistamaan, mitä on ideoitu tai suunniteltu. Mind map -ideointimenetelmä eri vuodenaikojen tapahtumista on liitteissä 3 & 4.

#### 4.4 Kysely tiedonkeruumenetelmä ja sen tulokset

Yksi opinnäytetyön tärkeimmistä tiedonkeruun menetelmistä oli kyselylomake. Jotta tapahtumasta saataisiin mielekäs ja hyvä, myös se on suunniteltava asiakaslähtöisesti. Tällöin tarvitaan asiakkaiden ideoita ja mielipiteitä, ja niitä pystyy selvittämään esimerkiksi kyselylomakkeen avulla. Opinnäytetyössä käytettävän kyselylomakkeen tarkoituksena oli saada täydennystä Suomen vuodenajat -rastiradan sisältöön ja samalla tapahtumaan osallistuvien asiakkaiden ideat ja ehdotukset näkyville Suomen vuodenajat -rastiradan sisällössä.

Kyselytutkimuksen hyviä puolia on se, että saadaan laajaa tutkimusaineistoa, kysely voidaan tehdä monelle ihmiselle ja kyselylomakkeessa voi olla monia kysymyksiä. Huonona pidetään sitä, että vastaajat saattavat vastata kysymyksiin hyvin lyhytsanaisesti, koska eivät ole perehtyneet kyseiseen tutkimukseen, vastatessaan kyselyyn eivät tiedä tutkimuksesta ennestään mitään tai eivät ota tutkimusta tosissaan. On hyvä, että kysely on mahdollista tehdä monin tavoin kuten lähettää se postitse tai täyttää Internetin kautta, vastata kysymyksiin puhelimen välityksellä tai niin, että haastateltava kyselee kysymykset toiselta henkilöltä kasvokkain ja kirjoittaa samalla vastaukset muistiin. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 108.)

Ennen kyselytutkimuksen tekemistä on hyvä tietää riittävästi tutkittavasta kohteesta tai aiheesta. Tällöin kyselylomakkeen tekeminen on vaivatonta ja kysymykset ovat sellaisia, että vastauksista on hyötyä tutkimukseen. Kyselylomaketta tehtäessä on huomioitava kysymysten pituus ja kysymysten selkeys, jotta vastaajat jaksaisivat vastata kaikkiin kysymyksiin ja jotta he vastaisivat juuri kysyttyyn kysymykseen. (Ojasalo ym. 2009, 109 - 116.) Aaltolan ja Vallin (2010, 105 - 106) kirjassa mainitaan näiden edellä mainittujen huomioitavien asioiden lisäksi se, että kyselylomaketta suunniteltaessa on muistettava ja otettava huomioon kohderyhmä, jolle kyselylomaketta ollaan tekemässä.

Kyselyn mukana tai itse kyselyssä kannattaa olla lyhyt selitys siitä, mihin tarkoitukseen kysely on tehty ja mistä tutkimuksesta on kysymys. Näin saadaan enemmän vastaajia ja he ovat motivoituneempia täyttämään kyselyä. Ennen kuin kyselylomaketta jaetaan, on hyvä, että ulkopuoliset ihmiset, kuten kouluprojekteissa vastuopettajat, tarkistavat sen. Näin kyselylomaketta voidaan tarvittaessa korjata ennen sen virallista jakamista. (Ojasalo ym. 2009, 118.)

Kyselylomaketta voidaan rakentaa monella eri tavalla kuten käyttämällä avoimia kysymyksiä. Opinnäytetyössä käytettävässä kyselylomakkeessa käytetään avoimia kysymyksiä, jotka ovat spontaaneja kysymyksiä. Bracen (2008, 48) mukaan kysymys on spontaani, kun kyselyyn vastaaja ei tiedä mahdollisista vastausvaihtoehdoista, vaan saa vastata omin sanoin. Spontaaneja kyselyjä on hyvä käyttää, kun kyselyn laatija ei tiedä ennakkoon, kuinka paljon erilaisia vastauksia hän tulee saamaan tai hän haluaa kirjata vastaukset muistiin vastaajan omin sanoin.

Toinen tapa rakentaa kyselylomake on se, että kysymyksiin annetaan vastausvaihtoehdot, joista on valittava yksi. Kyselylomakkeessa voidaan käyttää myös järjestysasteikkoisia mittareita. Kun lähdetään analysoimaan kyselylomaketta, jossa on avoimia kysymyksiä, vastaukset täytyy lajitella ryhmiin. Toinen tapa lähteä purkamaan kysymyksiä on laadullisen tarkastelun kautta. (Aaltola & Valli 2010, 117 - 126.)

Opinnäytetyössä käytetty kyselylomake oli suunnattu lapsiperheille, joilla lapset ovat 7 - 12-vuotiaita (liite 5). Koska tapahtumakin oli suunnattu alakouluikäisille lapsille, oli tarkoitus, että vanhemmat täyttivät kyselylomakkeen yhdessä lapsen kanssa. Tällä tavoin lapsilta saatiin mahdollisimman paljon ideoita ja vastauksia. Kyselylomakkeessa oli tarkoituksella muutamia avoimia kysymyksiä. Tämä johtui siitä, että saavutettaisiin mahdollisimman paljon ja monipuolisia vastauksia tapahtuman sisältöön.

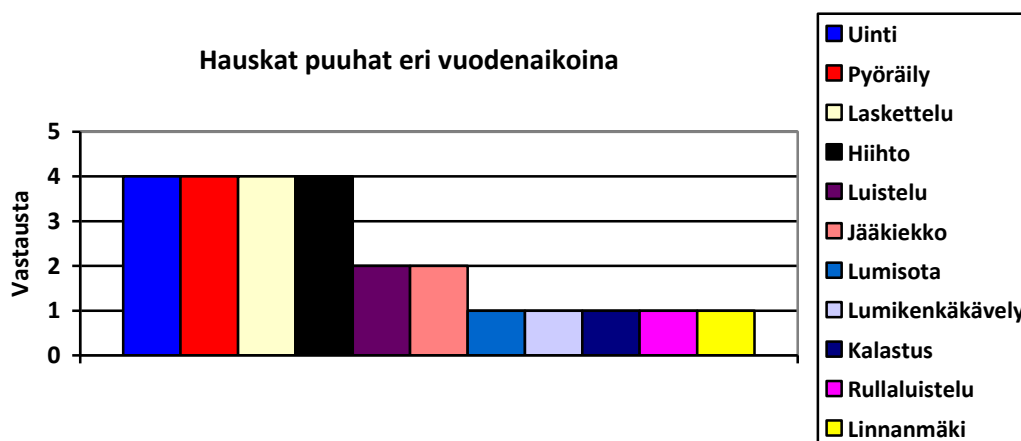
Kyselylomakkeen vastausten pohjalta koottiin yhteen tapahtumaan Suomen vuodenajat -rastiradalle yksi kokonainen rasti sisältöineen. Lisäksi Suomen vuodenajat -rastipisteisiin

pyrittiin lisäämään vastauksissa ehdotettua toimintaa. Lisäykset ja yhden rastin kokoaminen tehtiin, kun kyselyn tulokset olivat analysoitu.

Opinnäytetyössä käytetty kysely (liite 5) tehtiin telinevoimistelua harrastaville tytöille ja pojille ja heidän vanhemmilleen. Kyselyyn vastanneiden lasten ikä oli 7 - 12.

Kyselylomakkeita annettiin yhteensä 10 kappaletta, ja ne oli tarkoitus palauttaa seuraavaan voimistelukertaan mennessä. Täytettyjä kyselylomakkeita tuli takaisin neljä, kaksi tytöiltä ja saman verran pojilta.

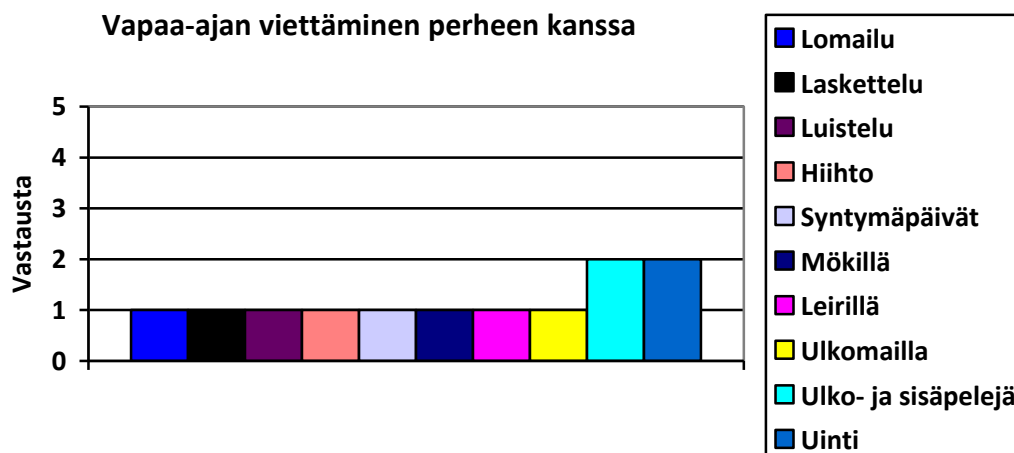
Kysymyksiä kyselylomakkeessa oli yhteensä viisi. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, mitkä ovat hauskoja puuhia eri vuodenaikoina. Tähän kysymykseen vastasivat kaikki neljä, ja eniten vastauksia tuli vuodenaajoille talvi ja kesä. Saadut vastaukset olivat keskenään hyvin samanlaisia. Kaikki neljä vastaajaa kertoivat pitävänsä kesällä uimisesta ja pyöräilystä. Lisäksi yhdellä oli kalastus, yhdellä rullaluistelu ja yhdellä Linnanmäki. Talvella kaikki neljä pitivät laskettelusta ja hiihtämisestä, ja kaksi piti luistelusta ja kaksi jääkiekosta. Yksi mainitsi lumisodan ja yksi lumikenkäkävelyn. Kevääseen ja syksyyn kenelläkään ei ollut vastauksia.



Kuvio 1: Hauskat puuhat eri vuodenaikoina n=4.

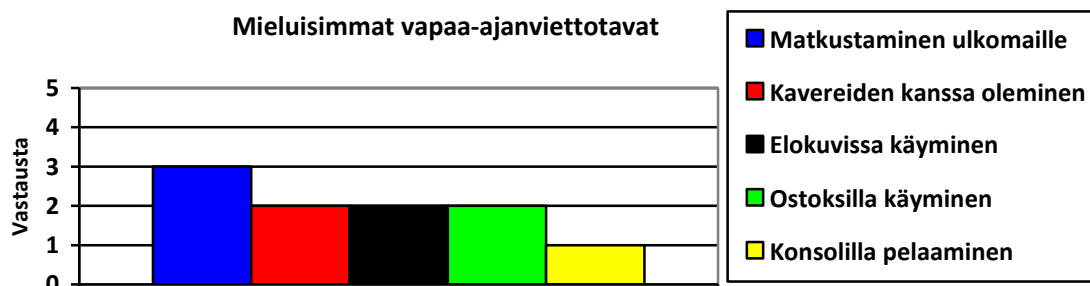
Toisessa kysymyksessä kysyttiin, miten kyselyyn osallistuvat viettävät vapaa-aikaa perheensä kanssa. Kysymykseen vastanneita oli neljä. Tähän kysymykseen oli mahdollisuus kirjoittaa vastauksia esimerkiksi harrastuksista, aktiviteeteistä ja leikeistä. Neljästä yksi oli vastannut, että he viettävät vapaa-ajan kesällä lomaillessa ja hänen synttäreitään viettäen. Talvisin he käyvät laskettelemassa, hiihtämässä ja luistelemassa. Yksi vastasi viettävänsä perheenjäsentensä kanssa vapaa-aikaa mökillä, jossa he käyvät veneilemässä, uivat, pelaavat lautapelejä ja vastaaja käy kesäisin leirillä. Yksi kertoi käyvänsä ulkomailla, pelaavansa ulko-

ja sisäpelejä ja uivansa.



Kuvio 2: Vapaa-ajan viettäminen perheen kanssa n=4.

Kolmanteen kysymykseen piti vastata mieluisin tapa viettää vapaa-aikaa. Kaikki neljä vastasivat kysymykseen. Kaksi neljästä vastasi, että kavereiden kanssa oleminen on mieluisin tapa viettää vapaa-aikaa. Kuitenkin eniten mainintoja sai matkustaminen ulkomaille, joka mainittiin kolmen papereissa. Kahdessa kyselylomakkeessa oli käyminen elokuvissa ja ostoksilla. Konsolilla pelaaminen oli yhden tapa viettää vapaa-aikaa.



Kuvio 3: Mieluisimmat vapaa-ajanviettotavat n=4.

Kyselylomakkeessa oli tarkoituksellisesti muutamia avoimia kysymyksiä. Tällä pyrittiin saamaan mahdollisimman paljon ja monipuolisia vastauksia tapahtuman sisällön kehittämiseksi. Toiseksi viimeisessä kysymyksessä kysyttiin, vastaajien toiveita Suomen vuodenajat -rastiratapahtumasta ja viimeisessä haluttiin antaa tilaa omaan kommentointiin. Näihin kahteen viimeiseen kysymykseen ei kukaan vastannut.

Vastauksista huomasi, kuinka tärkeää 7 - 12-vuotiaille lapsille ovat kaverit. Tytöille tuossa iässä tärkeää oli ostoksilla käyminen. Lisäksi jokainen kyselyyn vastanneista harrasti ja liikkui

mielellään monipuolisesti, myös yhdessä perheen kanssa. Liitteessä (liite 7) olevan käsikirjan Talvirieha-tapahtuman viimeinen rasti tehtiin kyselyn tuloksien perusteella.

#### 4.5 Havainnointi

Havainnointi menetelmänä on hyvä, koska se kertoo, mitä ihmiset todella tekevät, mitä todella tapahtuu tai mitä ajatellaan jossain tilanteessa. Havainnoinnin avulla pystytään selvittämään, toimiiko ihminen tavalla, jolla kertoo toimivansa. Ihminen voi ajatuksen tasolla ajatella jostain asiasta toisella lailla ja taas käytännössä toimia vastoin ajatuksiaan. Tieteellisessä havainnoinnissa ei ole kyse vain näkemisestä, vaan se on tarkkailua ja sille asetetaan tietyt vaatimukset. Havainnointi on suhteellisen työläs menetelmä, ja siksi haastattelut ja kyselyt ovat osittain syrjäyttäneet sen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212 - 213.)

Havainnoinnin suurin etu on sen antama välitön ja suora tieto ihmisryhmien tai yksilöiden toiminnasta ja käytöksestä, toteaa Hirsjärvi ym. (2009). Sen keinoin päästään todellisen elämän tutkimukseen ja vältetään keinotekoisia tilanteita. Havainnointi on menetelmänä oiva tutkittaessa erilaisia vuorovaikutustilanteita. Se sopii nopeasti muuttuviin ja ennakoimattomiin tilanteisiin ja tilanteisiin, joissa haastateltava ei halua antaa vastauksia suoraan haastattelijalle. (Hirsjärvi ym. 2009, 213.)

Havainnoinnin haittapuolia on se, että tutkimuksen kohteena olevat henkilöt saattavat häiriintyä tutkijan läsnäolosta, mikä voi muuttaa tutkimustuloksia oleellisesti. Tutkijan puolelta ongelmallista voi olla tutkijan oma sitoutuminen ryhmään, kuten emotionaalisen siteen muotoutuminen ryhmään tai tilanteeseen. Myös havainnointitilanteessa saatavien tietojen tallentaminen voi olla vaikeaa itse tilanteessa ja havainnoijan on tärkeä muistaa ja kirjata havainnot myöhemminkin tarkasti muistiin. Havainnointiin saattaa myös liittyä joitakin eettisiä ongelmia sen kautta, kuinka paljon havainnoitavat henkilöt saavat tietää havainnoitavista kohteista. (Hirsjärvi ym. 2009, 213 - 214.)

Havainnointiin kuuluu useita lajeja. Havainnointi voidaan jakaa systemaattiseen eli tarkasti jäsenneltyyn havainnointiin sekä luonnolliseen toimintaan mukautuneeseen osallistuvaan havainnointiin. Systemaattisessa havainnoinnissa havainnointi on systemaattista ja jäsenneltyä, kun taas osallistuvassa havainnoinnissa se on vapaasti tilanteessa muotoutuvaa. Havainnoija on systemaattisessa havainnoinnissa ulkopuolinen ja osallistuvassa ryhmän toiminnassa mukana. (Hirsjärvi ym. 2009, 214 - 215.)

Havainnoinnilla on paljon alalajeja, jotka määräytyvät sen mukaan, kuinka kokonaisvaltaisesti tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan. Osallistumisen aste vaihtelee usein. Kuten Grönfors

(2011, 50) toteaa, raja osallistuvan ja osallistumattoman havainnoinnin välille on erittäin vaikea vetää, ja opinnäytetyöntekijöiden tutkimuksessa rajanvedon vaikeuden erityisesti huomasi. Perustelut sille, miksi pääpaino havainnoinnissa kohdistui lopulta havainnointiin ilman varsinaista osallistumista, ovat, että tiedon saannin kannalta ei ollut olennaista saada vuorovaikutussuhdetta havainnoijien ja havainnoitavien välille ja että tutkijat olivat ulkopuolisia osallistumattomia tarkkailijoita, joiden tarkoituksena oli ”oppia katsomalla”. Näistä seikoista huolimatta havainnointitilanteessa oli huomattavissa paljon piirteitä eri osallistumisasteista, kuten osallistuvasta havainnoinnista. (Grönfors 2011, 49 - 55.)

Piilohavainnointi on suhteellisen harvinainen tutkimusmuoto, mutta mietittäessä havainnoinnin lajia päädyttiin siihen, että tehty havainnointi sisältävää myös viitteitä piilohavainnoinnista. Tällä havainnoinnin alalajilla tarkoitetaan tutkijan osallistumista havainnointiin niin, että havainnoinnin kohteet eivät tiedä tutkimuksellisesta tarkoituksesta eivätkä tutkijasta mitään. Tutkija ikään kuin soluttautuu tutkittavan ryhmän joukkoon. Piilohavainnoinnin ja osallistuvan havainnoinnin tärkein ero onkin juuri tässä. (Grönfors 2011, 59.)

Jäähelmi-tapahtuman havainnoinnissa oli pyrkimyksenä osallistua tutkittavien lailla toimintaan ja päästä sitä kautta siihen sisälle. Käytännössä osallistuminen ei tapahtunut fyysisellä tasolla, vaan ajatus oli ”astua heidän maailmaansa” ja ajatella sieltä käsin tilannetta. Tämä ajatus pohjautuu osallistuvan havainnoinnin määritelmään.

#### 4.5.1 Jäähelmi-tapahtuma havainnoinnin kohteena

Jäähelmen koko perheen seikkailutapahtuma järjestettiin 26. - 30.12.2011 ja 1 - 7.1.1.2012 Linnanmäellä. Tapahtuma oli avoinna jokaisena päivänä kello 11 - 18.

Tapahtumakokonaisuuden ympärille oli rakennettu tarina flunssan kourissa jäähelmiä aivastavasta Jääkansan mammutista Höntistä. Helmet sinkoilivat ympäri Linnanmäkeä. Lasten tehtävänä oli eräänlaisia rastipisteitä suorittamalla kerätä kaikki jäähelmet yhteen paikkaan, jotta kevät voisi alkaa. (Linnanmäen huvipuisto 2012.)



Kuva 2: Jäähelmi-tapahtuma

Tapahtuman pääsymaksu eli aluelippu oli kymmenen euroa niin lapsilta kuin aikuisiltakin. Alle kaksivuotiaat pääsivät alueelle maksutta. Lipun hintaan kuuluivat kaikki Linnanmäellä avoinna olleet aktiviteetit ja ohjelmat. Tarjolla oli myös tuplatemmellyslippu, jolla olisi päässyt sisään lasten leikkipaikka Huimalaan. Jäähelmi-tapahtumaan oli myytävänä ennakkolippuja muun muassa pääkaupunkiseudun HOK- Elannon Prismoissa ja Sokoksissa sekä Helsingin

kaupungin matkailuneuvonnassa. Liput ennakkoon myytiin euroa halvemmalla kuin portilta. (Linnanmäen huvipuisto 2012.)

Tuotettaessa tapahtumaa ja sen sisältöä on tärkeä saada tietoa kohderyhmän toiminnasta ja toiveista. Haltia Suomen luontokeskuksen tapahtumakentälle tuottama Suomen vuodenajat -rastiratapahtuman idea sisältää paljon samoja elementtejä kuin Linnanmäellä järjestetty Jäähelmi-tapahtuma. Tämä oli pääsyy siihen, miksi juuri kyseinen tapahtuma valittiin niin benchmarkkauksen (aiheesta myöhemmin) kuin havainnoinnin kohteeksi.

Lapsille järjestetään paljon erilaisia tapahtumia ympäri vuoden, mutta tapahtumia, joissa toimintaperiaate on samankaltainen kuin opinnäytetyön tapahtuman sisältö, oli haastavampi löytää. Yhdistäviä tekijöitä tuotetussa Suomen vuodenajat -rastiradassa ja Jäähelmi-seikkailutapahtumassa olivat kohderyhmä, rastiradan tyyppinen toteutus, seikkailu- tai rastipassi, eräänlainen tarinallisuus sekä sosiaalinen vuorovaikutus. Havainnoinnin tarkoituksena oli selvittää kohderyhmän tuntemuksia ja käyttäytymistä tapahtumassa sekä tapahtuman toimintaideaa yleisellä tasolla. Havainnoinnin antamien tulosten pohjalta kehitetään uusia ja parempia ideoita Suomen vuodenajat -rastirataa ajatellen.

#### 4.5.2 Havainnoinnin vaiheet

Havainnoinnin ei ole hyvä olla umpimähkäistä ja suunnittelematonta. Tämän vuoksi ennen varsinaisen havainnoinnin suorittamista Linnanmäen Jäähelmi-tapahtumassa oli tärkeää koota ajatuksia siitä, mistä asioista tapahtumassa tuli tehdä havaintoja ja kohdistaa ajattelu niihin seikkoihin, jotka eniten antoivat ideoita ja tukea opinnäytetyötä ajatellen. Tärkeitä päähavainnoinnin kohteita olivat paikka, kohderyhmän toiminta, tilanteet ja tapahtumat, aika sekä tavoitteet ja tunteet tapahtumassa. Tarkentavia tietoja kerättiin tukikysymysten avulla, jotka ovat näkyvissä liitteessä (Liite 5).

Jäähelmi-tapahtumaa havainnoidessa tarkoitus ei ollut tarkasti kirjata vastauksia jokaiseen tukikysymyslistan kysymykseen, vaan keskittyä nimenomaan jatkuvaan havaintojen tekemiseen käyttäen apuna tukikysymyksiä. Tärkeimpiä pääseikkoja ja havaintoja merkittiin paperille, jotta ne varmasti muistettaisiin siinä vaiheessa, kun havainnoinnin tuloksia kirjattiin muistiin.

Työskentely lähti liikkeelle sopivan havainnoitavan tapahtuman etsimisestä. Vaihtoehtoisia lastentapahtumia ei ollut suuria määriä, kun valinnan kohteen tuli olla tarpeeksi lähellä Suomen vuodenajat -rastiradan ideaa. Ensimmäinen vaihtoehto havainnoitavasta tapahtumasta oli jo perinteeksi muodostunut Seurasaaren joulupolku, joka tänä vuonna järjestettiin jo 16. kerran (Joulupolku ry 2011). Pian tämän jälkeen Internetin kautta löytyi



mainos Linnanmäen Jäähelmi-tapahtumasta. Kun oli tutustuttu tapahtuman ideaan ja sisältöön, se todettiin parhaaksi vaihtoehdoksi havainnoinnin toteuttamiselle.

Vierailu tapahtumaan tehtiin lauantaina 7.1.2012. omalla autolla, jolla pääsi aivan lipunmyyntipisteen läheisyyteen. Erityisempiä opasteita tai kylttejä tapahtumaan ei ollut lähestymisteillä eikä parkkipaikoilla, koska Linnanmäkeä pidetään tunnettuna kohteena Helsingissä. Tapahtuman kotisivuilla on erillinen maininta parkkipaikkojen vähyydestä, ja Linnanmäelle suositellaan tultavan julkisilla kulkuneuvoilla. Vierailtaessa maksettiin pysäköimisestä, koska 24 tunnin pysäköintipaikat olivat täysiä.

Lipunmyynti tapahtui pääportti Salmen sisäänkäynnin vieressä olevissa lipunmyyntikopeista. Lipunmyynnissä jaettiin pieni ohjelappunen, jossa oli lyhyt, tarinallinen kuvaus jokaisen tapahtumapisteen sisällöstä. Lisäksi lapset saivat seikkailupassin, johon oli tarkoitus kerätä leimoja jokaiselta tapahtumapisteeltä. Passissa oli myös kartta, johon oli merkitty eri tapahtumapisteen sijainti Linnanmäen alueella. Pääsyliput näytettiin järjestyksenvalvojille astuttaessa varsinaiselle tapahtuma-alueelle, ja seikkailu pääsi alkamaan.

Heti astuttaessa alueelle sisään huomattiin, että kaikki tapahtumapisteen ohjaajat ja muut henkilökuntaan kuuluvat olivat pukeutuneet joiksikin hahmoiksi ja näitä hahmoja pystyi havaitsemaan ympäri tapahtuma-alueella. Heti portin tuntumassa oli leijonan hahmoon pukeutunut vetäjä, joka puhui lapsille ja herätti heidän huomionsa. Hän toivotti tulijat tervetulleeksi tapahtumaan. Portin tuntumaan oli tuotu myös kuusia ja erilaista rekvisiittaa ilmeisesti viestimään joulunajasta ja luomaan tapahtumaan talventuntua, jota ei lumen puutteen takia ollut. Vain vierailupäivänä sattui olemaan lunta.

Sisääntulon edessä oli ratsastuspaikka, jossa lapsilla oli mahdollisuus päästä kokeilemaan ponilla ratsastusta ponitaluttajan kanssa. Rinki, jota ponilla kierrätettiin, oli varsin pieni, eikä ratsastusaikakaan ollut kovin pitkä, vain viisi minuuttia. Erityisesti pienet tytöt suosivat tätä tapahtumapisteettä. Poniratsastuksen vieressä oli piste, jossa lapset saivat tutustua lampaisiin. Aitauksessa oli heinää ja kolme eriväristä lammasta, joita lapset saivat katsella ja silitellä sekä tarjota niille heinää. Huomion kiinnitti se, että osa perheen pienemmistä, lähinnä alle kaksivuotiaat, pelkäsivät tapahtumassa niin lampaita kuin muitakin suuria hahmoja.

Seuraavat tapahtumapisteen olivat Ravintolarakennuksen sisätiloissa. Ovelta sai leiman käteensä, koska sillä sai sisällä myöhemmin hattaran. Sisätiloissa pienellä lavalla oli mahdollisuus laulaa karaokea mikrofoniin. Lavan edessä oli tanssille varattu alue, jossa pisteen ohjaaja Jääprinsessa tanssi yhdessä lasten kanssa. Vierailuhetkellä pisteellä ei ollut paljon lapsia, mutta yksittäisiä lapsia kävi silloin tällöin laulamassa. Talon yläkerrassa oli

mahdollisuus kokeilla erilaisten pelikonsolien avulla talvisia liikuntapelejä. Yläkertaan pääsi kätevästi hissillä, joka oli hyvä olemassa, sillä perheillä mukana olleet rattaat ja vaunut kulkivat siinä helposti. Lisäksi ylhäällä oli piste, jossa leimaa vastaan oli mahdollisuus tehdä itse itselleen hattara tai saada se valmiina.

Seuraavaksi siirryttiin sisätiloista ulkotiloihin. Ulkona tapahtuma-alueella oli paikka, joissa lasten ja aikuisten oli mahdollisuus kokeilla villikelkan kyydissä oloa. Villikelkan ympäristössä oli myös muita erittäin toiminnallisia rasteja, kuten Jääkönttiralli, Jäätynyt meren aalto -piste sekä vuoristoradan alla pidetty Lumimies-seikkailupolku. Jääkönttirallissa tarkoituksena oli ajella polkuautoilla ja Jäätynyt meren aalto -pisteessä lasketella pulkalla tai kumirenkaalla jäistä rinnettä alas. Vuoristoradan alapuolella oli seikkailupolku, jossa piti liikkua varoen, jotta tarinan lumimies ei heräisi. Lisäksi tapahtumassa olisi ollut erillinen Tonttuaiheinen tapahtumaosa leikkipaikka Huimalassa, johon ei päässyt kymmenen euron sisäänpääsymaksulla, vaan erillisellä Tupla-temmellys -yhteislipulla. Lippua ei hankittu, koska katsottiin, että Linnanmäki-käynti antaisi tarpeeksi aineistoa havainnointiin.

Yleisesti havainnoitiin, että tapahtumassa oli vierailmassa pääasiassa lapsiperheitä. Tapahtuman sisältö oli sellainen, että osaan tapahtumapisteistä pystyi osallistumaan ikään ja kokoon katsomatta. Kuitenkin huomattiin, että 1 - 2-vuotiaat eivät pystyneet kovin hyvin osallistumaan toimintaan, vaan heidän tehtäväkseen jäi katseleminen. Toisaalta sen ikäisille lapsille riittää ja he saavat iloa siitä, kun näkevät toisia lapsia, hauskoja hahmoja ja elämää ympärillään. Siksi alle 2-vuotiaiden maksuton sisäänpääsy oli hyvin perusteltua.

Asiakkaita tapahtumassa oli tilaan nähden sopivasti. Mitään suurta ihmispaljoutta tapahtumassa ei ollut. Jotkut tietyt rastit keräsivät jonoa enemmän ympärilleen, ja sitä kautta huomattiin näiden olevan suosittuja. Esimerkkeinä ruuhkaisemmista pisteistä olivat Villikelkka, Polkuauto ja Meren aalto -tapahtumapisteet. Tapahtumapisteestä toiseen oli vapaa kulkujärjestys, mikä osittain vähensi suurempia jonoja tapahtumapisteissä. Tapahtumapisteitä oli kaiken kaikkiaan kymmenen. Lisäksi alueella oli auki joitakin liikkeitä ja ravintoloita, kuten Lintsiburger, Ravintola Safari ja Kahvila Papukaija.

Samaan aikaan, kun tunnelma oli hyvä ja lastentapahtumille tyypillisen lämminhenkinen, syntyi vaikutelma hieman autioituneesta alueesta. Tapahtuma oli avoinna tuolloin viimeistä päivää, ja selityksenä autiuden vaikutelmaan saattaa olla, että asiakkaat olivat jo vierailleet tapahtumassa aiemmin. Tapahtuma-alue oli rajattu melko pieneksi, ja se kattoi vaan murto-osan Linnanmäen alueesta.

#### 4.6 Linnanmäen Jäähelmi -tapahtuma benchmarkkauksen kohteena

Benchmarkingin käyttö on koettu hyväksi menetelmäksi kohentaa tehokkuutta toimintaa kehittäessä tai luodessa. Sana on otettu johtamismaailmaan tarkoittamaan hyvien esikuvien tarkkaa ja järjestelmällistä tutkimista. Benchmarkingin tarkoituksena on valita joku, useimmiten omaa organisaatiota parempi, organisaatio tutkinnan ja vertailun kohteeksi. Tämän kautta pystytään samaan ideoita oman toiminnan luomiseen ja kehittämiseen sekä analysoimaan oman organisaation tilaa. Näin nähdään, kuinka benchmarkattu organisaatio toteuttaa toimintaansa ja mitkä ovat syyt menestyksen saavuttamiseen. (Ojasalo ym. 2009, 163 - 164; Karlöf 1999, 131 - 133.)

Kun opinnäytetyön yhdeksi kehittämismenetelmäksi päätettiin valita benchmarking, siihen soveltuvan tapahtuman löytäminen oli haastavaa. Parhaiksi vaihtoehdoiksi rajautuivat perinteinen Seurasaaren Joulupolku -tapahtuma ja Linnanmäen Jäähelmi -tapahtuma. Linnanmäen Jäähelmi -tapahtuma valittiin benchmarkkauksen kohteeksi, koska tapahtuman ajankohta oli sopiva opinnäytetyön eteenpäin saamisen kannalta. Myös tapahtuman sisältö oli lähimpänä Suomen vuodenajat -rastiradan ideaa. Huolimatta siitä, että sisällössä oli samantyyllisiä ideoita kuin rastiradassa, siinä oli paljon eroavaisuuksiakin, minkä vuoksi siitä pystyi ammentamaan kehitysideoita Suomen vuodenajat -rastiradalle. Opinnäytetyön tapahtuman sisältö ja idea olivat huomattavasti pidemmällä Jäähelmi -tapahtuman aikaan, kuin ne olisivat olleet Seurasaaren Joulupolun järjestämisaikajankohdana. Oman tapahtuman sisällön ja idean ollessa lähes valmiit benchmarking pystyttiin tekemään paremmin.

Linnanmäen Jäähelmi -tapahtumasta pystyi saamaan muutamia kehitysideoita Suomen vuodenajat -rastiratataapahtumaan. Jäähelmi -tapahtuman ympärille oli rakennettu selkeä tarina, joka näkyi muun muassa henkilökunnan pukeutumisessa. Rastien toiminnassa mukana olleet ohjaajat olivat pukeutuneet tapahtuman teeman henkisesti erilaisiin rooliasuihin, kuten jääprinsessaksi. Lisäksi tapahtuman tarinnallisuuden pääsi sisäistämään monesta eri paikasta, kuten Jäähelmi -tapahtuman mainoksista sekä tapahtumassa jaettavan passin ja pienen ohjelmanappusen kautta.

Tämäntapainen tarinnallisuuden varaan rakennettu tapahtumaidea toimisi varmasti myös Suomen vuodenajat -rastiratataapahtumassa. Rastiradalla voisi olla esimerkiksi jokaisessa erillisessä tapahtumassa oma tarinansa, jonka mukaan rastit etenisivät loogisesti. Rastipisteiden ohjaajat voisivat olla Jäähelmi-tapahtuman tapaan pukeutuneet kyseisen teeman mukaisiin asuihin. Esimerkiksi Talvirieha-rastirataosiossa tarina voisi rakentua talvisten eläinten ympärille. Rasteja tapahtumassa voisi seurata eläinten jälkien mukaan rastilta toiselle. Lisäksi henkilökunta olisi pukeutunut erilaisiin talvisiin eläinhahmoihin, mikä

toisi mukavan lisän tapahtumalle. Tarinan ympärille rakennettu tapahtuma voisi olla houkuttelevampi ja mielenkiintoisempi lastenkin näkökulmasta ajatellen.

Jäähelmi-tapahtuma kesti ajallisesti noin kaksi viikkoa, jona aikana se oli auki lähes päivittäin. Näin pitkä tapahtuman kesto mahdollistaa muun muassa suuremman yleisömäärän osallistumisen sekä paremmat pääsymaksutulot. Suomen vuodenajat -rastiratatapahtuma on päivän mittainen neljä kertaa vuodessa toteutettava tapahtuma. Tapahtuman lyhyys rajoittaa asiakasmäärää. Eräs kehitysvaihtoehto voisi olla, että rastiratatapahtuma järjestettäisiin pitempänä, esimerkiksi juuri kahden viikon mittaisena neljä kertaa vuodessa. Tässä tapauksessa tapahtuman asiakasmäärä saataisiin huomattavasti suuremmaksi, ja se voitaisiin järjestää mahdollisesti myös ”sisäänheitto”-tyylisenä, jolloin maksukin tapahtuisi tapahtumapaikalla ja ilmoittautumisprosessilta säästytäisiin. Nykyisellä rastiradan toteuttamistavalla ei sisäänheittotyylinen osallistuminen ole mahdollista. Pienillä muokkauksilla tällainenkin toteuttamistapa onnistuisi.

Tapahtuma-ajan pidentämisessä on myös omat riskitekijänsä. Rastiradan päivittäisestä ylläpitämisestä tapahtumakentällä tulee kiinteitä kustannuksia. Kustannusten suuruuteen voidaan jossain määrin vaikuttaa sillä, minkälaisin toteutuskeinoin tapahtuma tuotetaan, mutta kokonaan niitä ei voida välttää. Tapahtumassa, jossa ilmoittaudutaan tapahtumapaikalla, ei kävijämäärää pystytä tarkasti arvioimaan etukäteen, jolloin riskinä on, että jonain päivänä asiakkaita ei ilmestyisi ollenkaan ja tapahtuma tuottaisi tappiota. Ennakoilmoittautumisella pystytään tällaista riskiä pienentämään.

Linnanmäellä järjestetään ympäri vuoden erilaisia tapahtumia, joten Linnanmäki paikkana on tuttu sekä sijaintinsa että tapahtumatarjontansa takia. Linnanmäki sijaitsee Helsingin keskustan läheisyydessä ja on hyvien kulkuyhteyksien varrella, joten ulkopaikkakuntalaistenkin on helppo osata sinne perille. Suomen Luontokeskus Haltia taas on ennestään tuntematon etenkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuville ja sijaintinsa perusteella täysin erilaisessa ympäristössä. Matkaaminen luontokeskukselle ei ole yhtä helppoa ja siirtyminen sinne vie enemmän aikaa kuin Linnanmäelle. Näiden syiden vuoksi Suomen vuodenajat -rastiradan osallistujamäärä saattaa vaihdella alkuvaiheessa jonkin verran, koska tunnettavuus ei ole vielä samalla tasolla kuin esimerkiksi Jäähelmi -tapahtumalla. Kulkuyhteyksiä olisi hyvä parantaa sen jälkeen, kun Suomen Luontokeskuksen tunnettavuus lisääntyy.

Alue, jolle Jäähelmi-tapahtuma oli rajattu, oli suhteellisen suuri, verrattuna Suomen Luontokeskus Haltian tapahtumakentän kokoon. Tapahtumakentän koko asettaa jo tietyt rajoitteet tapahtuman sisällön kokoamiselle ja järjestämiselle. Ensinnäkin yhteyshenkilöiden toiveena oli, että tapahtuma rajoittuisi itse tapahtumakentän sisäpuolelle. Mikäli tapahtuman

aluetta olisi saanut laajentaa, olisi rastien sisältöä ja rastien lukumäärää voitu laajentaa. Esimerkiksi rastit olisivat voineet olla myös ympäröivässä lähimaastossa. Lisäksi kun rastien sisällöt koostuvat paljolti luonnon tarjoamista materiaaleista, kaikkien materiaalien tuominen kentälle tuottaa paljon työtä. Suomen Luontokeskuksen ympäristössä kulkee paljon valmiita luontopolkuja ja reittejä, joita voisi hyödyntää myös tapahtuman sisältöä mietittäessä. Tapahtuman tarkoituksena on viestiä Suomen luonnon kokemusta lapsiperheille, joten erilaisten luonnon tarjoamien aistimusten aistiminen on lähes mahdotonta järjestää tapahtumakentällä. Tapahtuma ei tapahdu oikean luonnon keskellä vaan luonnontuntuma täytyy luoda keinotekoisesti erilaisin materiaalin. Toisaalta tapahtuman rajaaminen tapahtumakentälle luo turvallisemman lähtökohdan sille. Kun alue on selkeästi rajattu, näköyhteys kentällä koko osallistujajoukkoon säilyy koko ajan ja joukkoa on helpompi hallita. Tällöin myös vältetään mahdollisilta eksymisiltä metsässä tai muualla ympäröivässä ympäristössä.

Jäähelmi-tapahtuma määriteltiin lapsiperheille tarkoitetuksi tapahtumaksi. Suomen vuodenaajat -rastiratatapahtuma on taas kohdistettu 7 - 12-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tapahtumassa, jossa osallistujien ikä on rajattu, on tapahtuman ohjelman kohdistaminen kohderyhmän mukaan helpompaa. Jäähelmi-tapahtumassa kohderyhmä on ”rajattu” lapsiperheisiin, joten tapahtumaan osallistuvien lasten iät voivat olla aina vauvaiästä murrosikäiseen asti. Mikäli Suomen vuodenaajat -rastirataa benchmarkattaisiin kohderyhmän suhteen Jäähelmi-tapahtumaan, yleisömäärän ilman ennakoilmoittautumista saisi paisumaan todella isoksi.

Jäähelmi - tapahtuman ohjelmat oli suunnattu suomen kielellä. Yhden rastin ympärillä oli aina ennalta määrittelemätön määrä lapsia. Mikäli joukossa oli esimerkiksi ulkomaalaisia lapsiperheitä, eivät he päässeet sisälle tarinan juoneen. Suomen vuodenaajat -rastiradalla rastiradan ohjaus on mahdollista järjestää myös ruotsin- ja englanninkielisinä, joten näitä kieliä taitavat ulkomaalaiset pystyvät osallistumaan radan toimintaan. Rastiradan ilmoittautumisjärjestelyn avulla pystyttäisiin rakentamaan rastiradan kiertoryhmät jo ennakkoon esimerkiksi kielen perusteella. Näin kulloisenkin rastin ohjaaja voisi selittää rastin sisällön vain yhdellä kielellä.

#### 4.7 Miksi valita Suomen vuodenaajat -rastirata

Suomen vuodenaajat -rastirata on uusi tapahtuma uudessa ympäristössä, joka luo siksi mielenkiintoa tapahtumaa kohtaan. Tapahtumamiljöössä on ympärillä paljon muitakin aktiviteetteja, kuten Suomen Luontokeskus Haltian tarjoamat palvelut, ja se lisää kiinnostusta. Ympäristö itsessään on luonnonläheinen, rauhallinen ja kaunis ympäri vuoden, ja se luo täysin erilaisen vastakohdan tapahtumaan kaupunkimiljöössä.

Tapahtuman pääosallistujia ovat lapset, mutta vanhemmatkin pystyvät osallistumaan tapahtumaan lastensa apureina. Näin ollen tapahtuma on lasten ja vanhempien yhteistä aikaa. Erittäin tärkeänä seikkana on tapahtuman sosiaalisen luonne. Rastiryhmissä lapset ja aikuiset pääsevät tutustumaan toisiinsa ”väkisinkin” rastiratapisteiden jakotekniikan takia. Samalle rastille tulee siis todennäköisesti ainakin kahden eri perheen lapsia ja aikuisia, joten esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden perheenjäsenet pystyvät tätä kautta luomaan uusia tuttavuuksia. Tapahtuman loppuun varattu aika mahdollistaa myös koko osallistujaryhmän tutustumisen toisiinsa eikä vain rastiryhmän kesken.

Ekologisuutta ja kestäväää kehitystä ja niiden merkitystä nykypäivänä pidetään hyvin merkittävänä, joten sen opettaminen lapsille ja nuorille on erityisen tärkeää. Tapahtumapaikka itsessään viestii lapsille ekologisesta elämäntavasta eri tavalla kuin keskellä kaupunkia järjestetty tapahtuma. Tapahtuman opetuksellinen viesti menee todennäköisesti paremmin perille tällaisessa tapahtumapaikassa, jossa voi itse tehdä, kokea ja aistia.

Tapahtuman sisältö on erittäin toiminnallinen ja sisältää samalla opetuksellisen otteen. Ajatuksena on, että lapset oppivat käytännön tekemisen kautta asioita, joka on todettu hyväksi menetelmäksi. Oletuksena on, että lasten vanhemmat haluavat viedä lapset tapahtumaan, jossa toimiminen on mukavaa ja samalla opettavaista.

## 5 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä tuotettiin toteuttamiskelpoinen tapahtumakokonaisuus Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentälle. Opinnäytetyö kuvasi tähän aiheeseen liittyviä ideointi- ja kehitysvaiheita. Työn valmistuttua opinnäytetyö syvensi oppia tapahtumanjärjestämisprosessista. Itse tapahtuman käytännön toteutus ei kuulunut opinnäytetyöntekijöille, vaan tarkoituksena oli antaa hyvä tietopohja ja lähtökohta Suomen luontokeskus Haltian tapahtumatoiminnan kehittäjille. Ihannetila olisi, että tuotos koettaisiin niin hyväksi, että sitä voitaisiin käyttää sellaisenaan valmiina tapahtumapaketina.

Opinnäytetyö kehitti myös opinnäytetyöntekijöiden ammatillista osaamista omalla koulutusallalla. Yritykset, jotka järjestävät tapahtumia, tarjoavat eri muodoissaan töitä alan ammattilaisille. Todennäköisesti myös Haltian tapahtumatoiminta tulee kehittyessään niin tekemään.

Valmis hankeaiho ja toimeksiantajan mukanaolo antoi oman haasteensa opinnäytetyöhön. Vaikka työssä oli hyvin vapaat kädet toiminnan tuottamiseksi, taustalla olevan hankkeen toiveet pyrittiin ottamaan huomioon tuotosta tehtäessä. Käytännössä tämä näkyi tapahtuman sisällössä muun muassa asiakaskunnan valintana ja ekologisen elämäntavan opettamisena. Koko tapahtuma pohjautui Suomen luonnon ja kulttuurin ympärille, johon koko hanke tähtää.

Opinnäytetyön varsinaiseksi tuotokseksi muodostui eri vuodenajoille sopiva Suomen vuodenaajat -rastirata. Tapahtumaidea syntyi ideointimenetelmien ja hankkeen tarkoituksen syvällisemmän tutustumisen pohjalta. Tapahtuman ideaa ei ollut helppo keksiä, ja idea muuttuikin osittain jossain vaiheessa työtä. Myös koko opinnäytetyöprosessin aikana tapahtuman sisältöä joutui muokkaamaan useasti. Tapahtuman ideointivaiheessa haasteita tuottivat monet asiat. Näitä olivat muun muassa kattamaton hiekkakenttä ulkona, uusi paikka, rajattu alue, tilojen rajallisuus ja hankkeen huomioiminen. Suurin haaste oli ehkä oma kokemattomuus tapahtuman järjestämisestä, vaikka koulutusallalla perusteita opetetaan.

### 5.1 Tavoitteiden ja käytettyjen menetelmien arviointia

Tavoitteina oli luoda mielekäs, opettavainen, houkutteleva sekä asiakkaita innostava tapahtumakokonaisuus tapahtumakentälle. Näihin tavoitteisiin päästiin, sillä rastien sisällöstä saatiin tuotettua kohderyhmän ikäluokalle sopivaa ja mielekästä toimintaa opetuksellisella tavalla. Haltia pyrkii toiminnassaan tuottamaan runsaasti tapahtumapalveluita huomioiden sen peruskulmakivet, kuten ekologisuuden, tarinallisuuden ja toiminnallisuuden. Tuottaessa

toimintaa nämä tavoitteet ovat kulkeneet mukana koko opinnäytetyön ajan ja myös näkyvät lopputuotoksessa.

Ideointimenetelmien avulla saatiin toiminnallisen opinnäytetyön teon alku- ja suunnitteluvaiheeseen hyvää pohjaa työn alkuun saamiseksi. Opinnäytetyön aihe oli todella laaja, ja ensimmäiset ajatukset liittyivät aiheen rajaamiseen. Ideointimenetelmät auttoivat juuri rajauksen tekemisessä ja siinä, mihin suuntaan kannattaisi työtä lähteä kehittämään. Alkuvaiheessa 8x8-menetelmä oli erittäin suurena apuna. Kun tapahtuman idea oli keksitty, blueprint-prosessinkuvauskaavio auttoi näkemään tapahtuman kulun pääpiirteet selkeämmin. Kun tapahtumakentälle kehitetyn tapahtuman idea oli keksitty, mind map ideointimenetelmä antoi apua Suomen vuodenajat -rastiradan sisällön tarkempaan suunnitteluun.

Tutkimusmenetelmien käytön tarkoituksena oli ymmärtää ja kehittää omasta tapahtumasta toimiva kokonaisuus ja näin ollen myös kyetä näkemään tapahtuma eri näkökulmista. Tästä syystä lähdettiin etsimään tapahtumaa, joka olisi toteuttamistavaltaan tarpeeksi lähellä omaa tuotosta. Näin päädyttiin Jäähelmi-tapahtuman valintaan sekä havainnoinnin että benchmarkingin kohteeksi. Kysely toteutettiin tapahtuman kohderyhmän ikäluokan lapsille, ja kysymykset pyrittiin tekemään sellaisiksi, että niiden avulla saataisiin esille lasten toiveita ja ajatuksia.

Kyselyyn oli tavoitteena saada vastaus kymmeneltä lapselta, mutta tähän tulokseen ei päästy. Johtopäätöksenä on, että itse kyselylomakkeessa ei ollut puutteita, vaan itse kyselyn toteuttamistapa olisi pitänyt olla erilainen. Vastauksia olisi saatu enemmän, mikäli vastaukset olisi saatu heti lapsilta voimistelutuntien päätyttyä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että jokainen käytetty menetelmä on ollut osana opinnäytetyön valmistumista. Ilman menetelmiä rajauksien teko olisi ollut hyvin hankalaa ja työlästä ja oman tapahtuman toimivuuden kokonaisvaltainen ymmärtäminen olisi ollut vaikeaa. Menetelmät ovat auttaneet huomaamaan oman tapahtuman kehittämiskohdat ja tämän kautta uudet kehittämisideatkin ovat syntyneet.

## 5.2 Hankkeen arviointi ja jatkotoimenpide-ehdotukset

Suomen luontokeskus Haltia tulee valmistumaan vuonna 2013, joten tuotoksen toimivuutta ja toteuttamiskelpoisuutta on vaikea vielä arvioida, koska sitä ei voida kokeilla vielä käytännössä. Tässä vaiheessa on hyvää aikaa kehittää valmista ideaa tapahtuman kentän annin suhteen niin, että tapahtumatoiminnan alkaessa Suomen luontokeskus Haltiassa tapahtuma olisi valmis tapahtumakokonaisuus tapahtumatarjontaan. Opinnäytetyön päämääränä ei ollut pelkästään luoda täysin valmista tapahtumakokonaisuutta ajatellen eri



vuodenaikoja, vaan luoda hyviä ja käyttökelpoisia ideoita sekä pohjaa tapahtumakentän ohjelman suunnittelijoille ja tapahtumatarjonnasta vastaaville henkilöille.

Valmiin hankeaihion määrittämän idean pohjalla oli toive ympärivuotisen toiminnan järjestämisestä tapahtumakentälle. Suomen vuodenajat -rastirata ideana on hyvä sen muokattavuuden ja monipuolisuuden takia. Rastiratatyylinen tapahtuma on helposti muokattavissa vuodenaikojen mukaan ja niihin sopiviksi. Sen sijaan, että opinnäytetyöntekijät olisivat kehittäneet eri vuodenaajoille erilaisia yksittäisiä tapahtumia, luotiin rastirataidea, jonka rastipisteiden sisältöä muuttamalla saadaan tapahtumista erityyppisiä ja monipuolisia. Tällaisella sisällöllä tuotettu tapahtumakokonaisuus on suunnattu rajatulle kohderyhmälle, mutta tapahtuman muokattavuuden ansiosta pienilläkin muokkauksilla kohderyhmää pystytään muuttamaan ja laajentamaan. Esimerkiksi jos Suomen luontokeskus Haltia haluaa esitellä Suomen luonnon ominaispiirteitä ulkomaalaisille turisteille, voi rastiradan idea säilyä, mutta sisältö muuttua aikuisille mielekkäämmäksi.

Jos ulkomaan matkailijat ovat joskus kohderyhmänä tapahtumassa, oikein ja huolellisesti suunnitellulla rastiratakokonaisuudella pystytään esittelemään Suomen luontoa ja kulttuuria yhdellä tiiviillä ja mielekkäällä tapahtumalla. Näin ollen turistien ei välttämättä tarvitse kierrellä ympäri Suomea tutustua kukaan kaikkiin kulttuurinähtävyyksiin ja museoihin. Suomessa on paljon esittelemisen arvoisia erityispiirteitä, kuten monet kansallispuistot, jotka kiehtovat ulkomaalaisia turisteja.

Suomen vuodenajat -rastiradan rastipisteet ovat toteutuneet alkuperäisen ajatuksen mukaisesti eli toiminnallisten ja tietopohjaisten rastien yhdistymisellä tapahtumakentällä. Lisäksi pisteistä saatiin tuotettua ajallisesti yhtä pitkiä toisiinsa nähden, ja myös vuodenaikojen sääolosuhteet on huomioitu rastien toiminnoissa. Kuten tekstissä aikaisemmin todettiin, tapahtuman varsinaisessa järjestely- ja toteutusvaiheessa voi tulla eteen yllättäviä ongelmia, joita ei vielä tässä vaiheessa ole voitu huomioida rastipisteiden toiminnassa.

Suomen vuodenajat -rastiradan sisällön pohjalta tapahtumapalvelut saavat ideoita myös yksittäisten tapahtumien järjestämiseen. Yhdessä tapahtumakokonaisuudessa on rasteja kymmenkunta, joten niistä voidaan erottaa vaikka yksi rastipiste ja tuottaa siitä tai sen ympärille kokonainen tapahtuma. Oli kysymyksessä sitten yksittäinen tapahtuma tai rastiradan tyylinen toteutus, se pystytään tuottamaan budjetin ja kysynnän antamissa rajoissa niin tiheällä aikavälillä kuin halutaan. Jatkotoimenpide-ehdotuksena voisi olla nykyisen neljä tapahtumaa vuodessa -käytännön sijaan se, että tapahtumia olisi useammin vuodenaikana. Näin mahdollistettaisiin suuremman osallistujamäärän saanti sekä tapahtumatoiminnan laajentaminen luontokeskuksessa.

Suomen luontokeskus Haltian yhteyteen on tarkoitus perustaa luontokoulu, joka palvelee lähikuntien opettajia ja koululaisia. Yhtenä tärkeänä kehitysideana on, että opinnäytetyössä tuotettu tapahtuma olisi osana luontokoulun toimintaa. Luontokoulun toiminta on kohdistettu juuri koululaisille, ja sen toiminta perustuu opetukselliseen toimintaan, joten Suomen vuodenajat -rastirataidea sopii käytettäväksi luontokoulussa.

Opinnäytetyön jatkotoimenpiteenä edettäisiin tarkempiin kuvauksiin muun muassa budjetin, mainonnan, markkinoinnin ja yhteistyökumppaneiden suhteen. Opinnäytetyössä nämä aihealueet on käsitelty vielä pääpiirteittäin, joten niitä on syytä lähteä suunnittelemaan yksityiskohtaisemmin. Tapahtuman lupa-asioihin liittyviin seikkoihin on myös tärkeä perehtyä. Tapahtumassa asiakkaille on tarjolla pientä purtavaa, joten elintarvikkeiden tarjoiluun liittyviin lainsäädännölliset määräykset tulee huomioida.

Haltia tarjoaa myös erilaisia puitteita järjestää yksityistilaisuuksia perheille tai yrityksille. Näin ollen tapahtumakenttää voisi vuokrata yksityistilaisuuksiin silloin, kun siellä ei ole muuta toimintaa. Myös kentällä olevien erillisten kiinteiden elementtien, kuten grillikodan, vuokraaminen olisi mahdollista. Grillikodan tarkoitus on toimia tärkeänä osana tapahtumaa. Jotta sen hankkiminen olisi kannattavaa, suunnitelmassa päädyttiin esittämään investointia tarpeeksi suureen ja yöpymiskelpoiseen kotaan. Näin ollen Haltia voi vuokrata kotaa ympärivuoden ulkopuolisille saaden tuottoa siitä.

Tässä vaiheessa, kun Haltian tapahtumapalvelut ovat vielä suunnitteilla, olisi hyvä kerätä ihmisten mielipiteitä ja toiveita ohjelmistoa ajatellen. Palautteiden kautta saadut parhaat ideat voitaisiin toteuttaa käytännössä missä tahansa tapahtumissa. Parhaat ideat palkittaisiin, mikä motivoisi ihmisiä osallistumaan kisaan ja kehittämään innovatiivisia tapahtumapalveluideoita. Tällaisen toimintatavan kautta otetaan asiakaslähtöinen toiminta huomioon tapahtuman järjestämisessä, joten toiminta tulee varmemmin olemaan asiakkaiden näkökulmasta mielekästä.

## Lähteet

## Kirjalähteet

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Bargum, K., Enroth, J., Envall, A., Helander, M., Hyvärinen, M., Härkönen, M., Issakainen, J., Jäkäläniemi, A., Kreutzman, T., Kullberg, J., Lipponen, V., Nurminen, L., Nygren, P., Oksanen, E., Piirainen, M., Renvall, P., Saarinen, T., Saikkonen, K., Sinkkonen, A., Tegelberg, R., Telkänranta, H., Teräs, I., Tolvanen, M., Tuomi, J., Vanha-Majamaa, I., Vasander, H., Welling, A. & Väre, H. Kasvit 2. Porvoo: WS Bookwell.

Brace, I. 2008. Questionnaire desing. 2. uudistettu painos. London: Kogan page.

Buzan, T. & Buzan, B. 2006. The mind map book. Revised edition 2003. London: BBC.

Cavaliere, N., Collinson, R., Hindle, C., Miller, K., Richard, M. & Wintle, S. 2010. Volunteer. A Traveller's Guide to Making a Difference Around the World. Footscray: Lonely Planet.

Edita & Metsähallitus. 2003. Suomen retkeilyopas. Helsinki: Edita Prima.

Eskola, A. & Kurki, L. 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus.

Halttunen, K., Hirvimäki, E., Niinikangas, L. & Perttula, S. 2001. Tiedonhakijan opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Jyväskylä: Gummerus.

Hiltunen, M., Hänninen, J., Ossa, J., Pättiniemi, P., Pötry, J., Tainio, J. & Troberg, E. 2009. Henkilöstöomisteinen yritys. Yhdessä yrittämällä menestykseen. Helsinki: Tietosanoma

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, Miksi, Kuinka? Käsikirja tapahtumanjärjestäjille. Helsinki: Suomen Liikunta ja Urheilu

Kainulainen, A. 2003. Siperianhusky -rekikoira. 3. uudistettu painos. Helsinki: Suomalainen Siperianhusky- seura.

Kalliola, I. & Laine, L-J. 2010. Suomen lasten luontokirja. Helsinki: Otava.

Karlöf, B. 1999. Strategia - suunnitelmasta toteutukseen. Porvoo: WSOY.

Kauhanen, J., Juurakko, A. & Kauhanen, V. 2002. Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus. Porvoo: WSOY

Koivula, K. 2010. Luonnon leikkisillä. Ohjaajan luontoaiheinen virikekirja. Forssa: Programmes KK & Co.

Lahtinen, M. 2004. Juhlat - uudestavuodesta elonkorjuuseen. Helsinki: Tammi.

Laine, L-J. 2010. Suomen luontovuoden opas. Helsinki: WSOY.

Lehtinen, E. & Kuusinen, J. 2001. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.

- Leivo, M. 2003. Nuuksio-Miljoonan ihmisen erämaa. Jyväskylä: Gummerus.
- Lindfors, J. & Nikkinen, I. 2008. Vuodenaikamatka. Retkeillään ja opitaan luonnossa. Helsinki: Kirjapaja
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Pesonen, K. 2004. Hiljaiset alueet - Hiljaisuuteen vaikuttavat tekijät ja hiljaisuuden kriteerit. Helsinki: Edita Prima.
- Ranne, J. 2006. Anna Palaa! - Käytännön palautetaitokirja. Helsinki: Hakapaino.
- Sahi, T., Castren, M., Helistö, N. & Kämäräinen, L. 2006. Ensiapuopas. 5. tarkistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Schneider, J., Stickdorn, M. and co-authors. 2010. This is Service Design Thinking. Amsterdam: BIS Publishers.
- Tuorila, H., Parkkinen, K. & Tolonen, K. 2008. Aistit ammattikäyttöön. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Vallo, H. & Häyrinen, E. 2008. Tapahtuma on tilaisuus. Tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. 2. painos. Helsinki: Tietosanoma.
- Valste, J. 2007. Nisäkkäät Suomen luonnossa. Keuruu: Otava.
- Valvio, T. 2010. Palvelutapahtuma ja asiakkaan kohtaaminen. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.
- Ylikoski, T. 2000. Unohtuiko asiakas? 2. uudistettu painos. Helsinki: KY-Palvelu.

#### Sähköiset lähteet

- Aloittelijan ruokasienet. 2008. Suomen Sieniseura ry. Viitattu 18.12.2011. <http://funga.fi/ruokasienet.php>
- Arctic Finland House 2011. Arctic Finland House Oy:n grillikota - kun arvostat laatua ja kestävyyttä. Viitattu 18.12.2011. <http://www.arcticfinland.com/grillikota/grillikota-25-m2/>
- Espoo. 2011. Nuuksio - erämaa kaupungissa. Viitattu 26.9.2011 [http://www.visitespoo.fi/matkailuopas/nae\\_ja\\_koe/nuuksio](http://www.visitespoo.fi/matkailuopas/nae_ja_koe/nuuksio)
- Grönfors, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmät. Viitattu 11.1.2012. [http://vilkka.fi/books/laadullisen\\_tutkimuksen.pdf](http://vilkka.fi/books/laadullisen_tutkimuksen.pdf)
- Joulupolku ry 2011. Seurasaaren joulupolku. Viitattu 11.1.2012. <http://www.joulupolku.net/>
- Jätelaitosyhdistys. 2011. Jätelaki. Viitattu 20.12.2011. [http://www.jly.fi/saadost.php?saadost\\_id=83](http://www.jly.fi/saadost.php?saadost_id=83)
- Jyrhämä, J. & Von Boehm, A. 2010. Nuuksion kansallispuiston kävijätutkimukset 2009 - 2010. Viitattu 12.10.2011. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b146.pdf>
- Kiireki 2011. Rekikoira-ajelutuksia pääkaupunkiseudulla. Viitattu 18.12.2011. [http://www.kolumbus.fi/jukka.kiijarvi/kiireki/pdf\\_documents/kiireki.pdf](http://www.kolumbus.fi/jukka.kiijarvi/kiireki/pdf_documents/kiireki.pdf)

Lappi.fi 2011. Laaja lappi lyhyesti. Viitattu 18.12.2011.  
[http://www.lappi.fi/lappi/lappi\\_lyhyesti](http://www.lappi.fi/lappi/lappi_lyhyesti)

Linnanmäen huvipuisto. 2010. Jäähelmi. Viitattu 11.1.2012.  
<http://www.linnanmaki.fi/index.php/jaahelmi/>

Lumikenkäily. 2012. Suomen Latu. Viitattu 18.12.2011.  
[http://www.suomenlatu.fi/suomen\\_latu/talvilajit/lumikenkaily/taustaa/](http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/talvilajit/lumikenkaily/taustaa/)

Metsähallitus 2010. Löydä Nuuksio - hanke. Viitattu 4.10.2011.  
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/Rakennerahastohankkeet/LoydaNuuksio/Sivut/LoydaNuuksio.aspx>

Metsähallitus 2010. Nuuksioon Suomen luontokeskus Haltia. Viitattu 28.9.2011.  
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/SuomenluontokeskusHaltia/Sivut/haltia.aspx>

Metsähallitus 2012. Nuuksioon rakennettava Suomen luontokeskus Haltia esittelee koko Suomen luontoa. Viitattu 3.2.2012.  
<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/SuomenluontokeskusHaltia/Sivut/haltia.aspx>

Metsähallitus 2011. Suomen luontokeskus Haltia käynnistää uuden ajanjakson puurakentamisessa Suomessa. Viitattu 26.10.2011.  
<http://metsa.fi/sivustot/metsa/fi/ajankohtaista/Tiedotteet2011/Sivut/SuomenluontokeskusHaltiauudenajanpuurakennus.aspx>

Myrkkysienisoppaa. 2008. Suomen Sieniseura ry. Viitattu 18.12.2011.  
<http://funga.fi/myrkkysienet.php>

Nuuksio. 2011. Nuuksion historia. Viitattu 26.9.2011  
<http://www.luontoon.fi/retkikohteet/kansallispuistot/nuuksio/historia/Sivut/Default.aspx>  
 Nuuksion Taika. 2012. Viitattu 19.1.2012. <http://www.nuuksiontaika.fi/>

Sahlberg, P., Lavonen, J., Meisalo, V. & Kolari M-L. 2011. Luovan ongelmanratkaisun menetelmiä. Viitattu 10.11.2011. <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/lor/main.htm>

Suomisanakirja 2011. Napakelkka. Viitattu 19.12.2011. <http://suomisanakirja.fi/napakelkka>

Syrjäsuo, K. 2011. Elämyksiä talvisesta ulkoilusta. Viitattu 18.12.2011.  
[http://www.suomenlatu.fi/suomen\\_latu/talvilajit/lumikenkaily/?x550411=977600](http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/talvilajit/lumikenkaily/?x550411=977600)

TKK 2011. Hiihdolla sykettä elämään. Murtomaahiihto. Viitattu 19.12.2011.  
<http://users.tkk.fi/vhome/index.html>

#### Artikkelit

Ahola, J. 2009. Marjamakuja koko vuodeksi. Retki 8-9/2009, 80.

Benco, J. 2011. Saamelaiset porojen kanssa kulkijat. National Geographic Suomi. 24.11.-21.12.2011, 58-59.

Kurola, A. 2009. Arktisen luonnon tietäjät. Retki 11/2009, 29.

Sippola, A-R. 2011. Sisäänheitto Suomen luontoon. Helsingin sanomat 4.11.2011, A 14.

Julkaisemattomat

Oppimateriaali 2011. HALTIA- Suomen luontokeskus. Portti Suomen luontoon. Viitattu 25.10.2011.

## Kuvat

Kuva 1: Hahmo Oy:n suunnittelema logo .....	12
Kuva 2: Jäähelmi-tapahtuma .....	31

## Kuviot

Kuvio 1: Hauskat puuhet eri vuodenaikoina n=4.....	28
Kuvio 2: Vapaa-ajan viettäminen perheen kanssa n=4. ....	29
Kuvio 3: Mieluisimmat vapaa-ajanviettotavat n=4. ....	29

## Liitteet

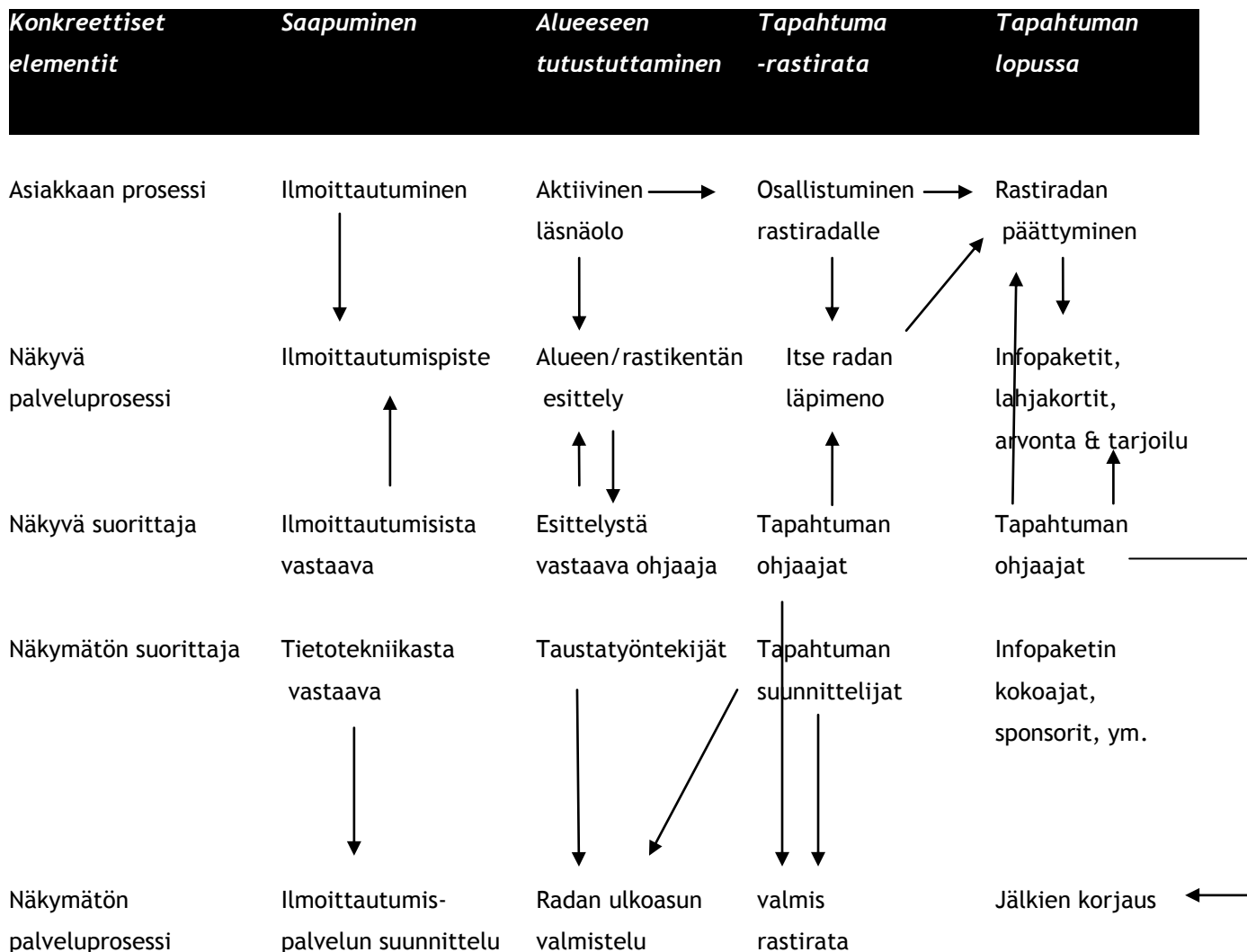
Liite 1: 8x8-ideointimenetelmä .....	49
Liite 2: Blueprint -prosessikaavio Suomen vuodenajat -rastiradan järjestämisestä .....	50
Liite 3: Mind map talvi ja kevät .....	51
Liite 4: Mind map kesä ja syksy .....	52
Liite 5: Kyselylomake .....	53
Liite 6: Tukikysymykset havainnointiin .....	55
Suomen vuodenajat -rastirata käsikirja.....	56



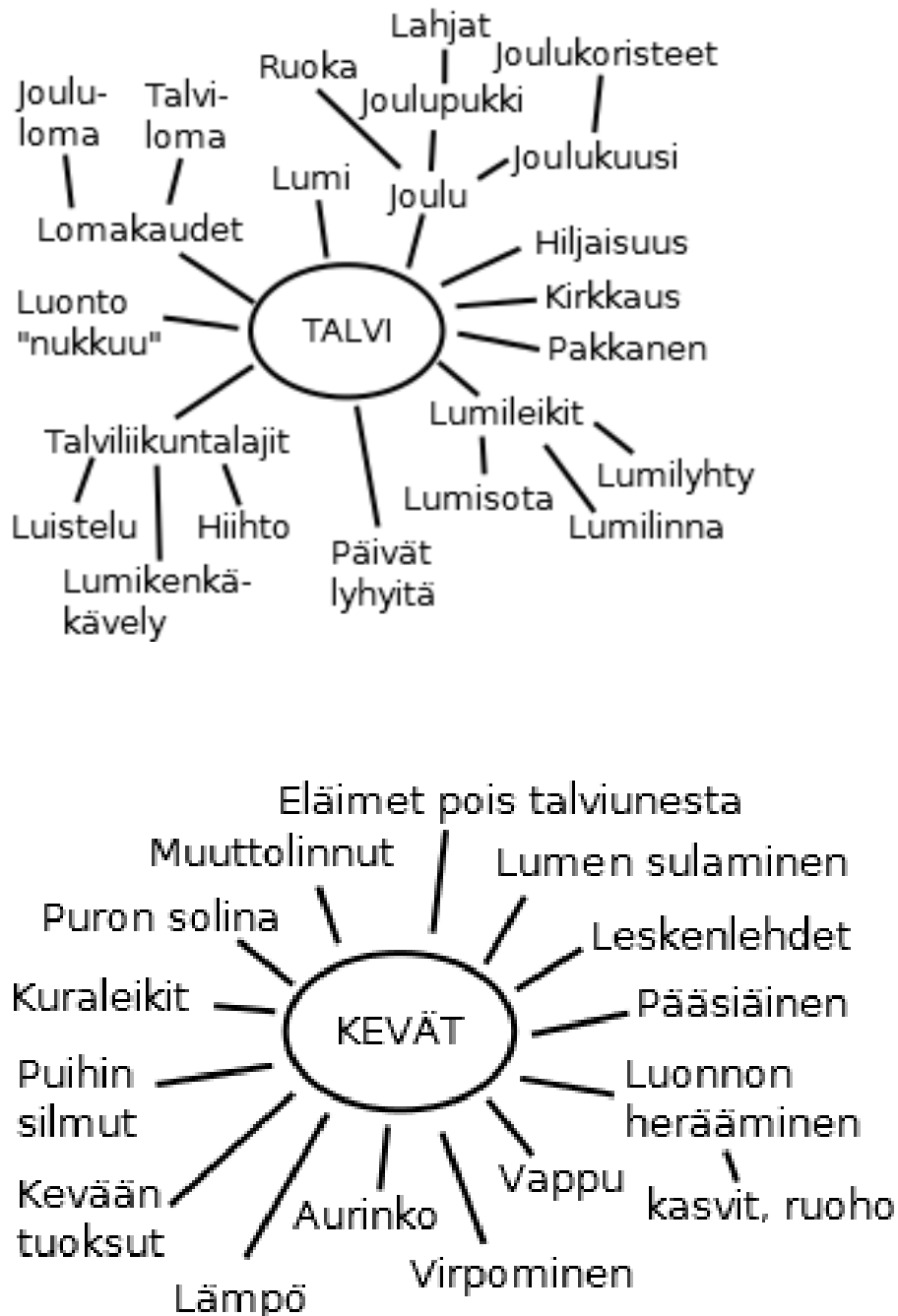
## Liite 1: 8x8-ideointimenetelmä

Henkilö-kunta	Metsähal-litus	Espoon kaupunki	Espoo	Nuukio	Solvalla	Sää/ Ilmasto	Kevät	Kesä
Projekti-vastaavat	<u>Yhteistyö-kumppanit</u>	Muut kaupungit	Kansallis-puisto	<u>Miljöö</u>	Tapahtu-makenttä	Kasvit	<u>Vuoden-ajat</u>	Syky
Tavarantoimittajat	Vapaaehtoiset	Säätiöt	Suojelualue	Luontokeskus	Pitkäjärvi	Eläimistö	Sesongit	Talvi
Tapahtumavastava	Projekti päällikkö	Opiskelijat	Yhteistyökumppanit	Miljöö	Vuodenajat	Leikit/ Pelit	Kulttuuri (suomalaisuus)	Sosiaaliset tilanteet
Näyttelytuottaja	<u>Työntekijät</u>	Alan asiantuntijat	Työntekijät	<u>Luontokeskuksen tapahtumakentän anti eri vuodenaikoina</u>	Aktiviteetit, tapahtumat	Ulkoilu	<u>Aktiviteetit/ tapahtumat</u>	Tiedonanto
Toimitusjohtaja	Erikoisuunnittelija	"Rivityöntekijät"	Teoria	Asiakaskunta	Luonto	Taide	Keräily	Tunnistus
Internet	Kirjallisuus	Opinnäytetyöt	Liikematkailijat	Ikääntyneet	Perheet	Metsä	Kasvit	Marjat
Haastattelut/ kyselyt	<u>Teoria</u>	Artikkelit	Koululaiset/ Opiskelijat	<u>Asiakaskunta</u>	Vaihtopilaat	Suomen Linnut, nisäkkäät ym.	<u>Luonto</u>	Sienet
Lähteet	Edelliset hankkeet	Tutkimukset	Ulkomaalaiset	Ulkoilijat, urheilijat	Kotimaan matkaajat	Värit	Ominaislaatuisuus	Puusto

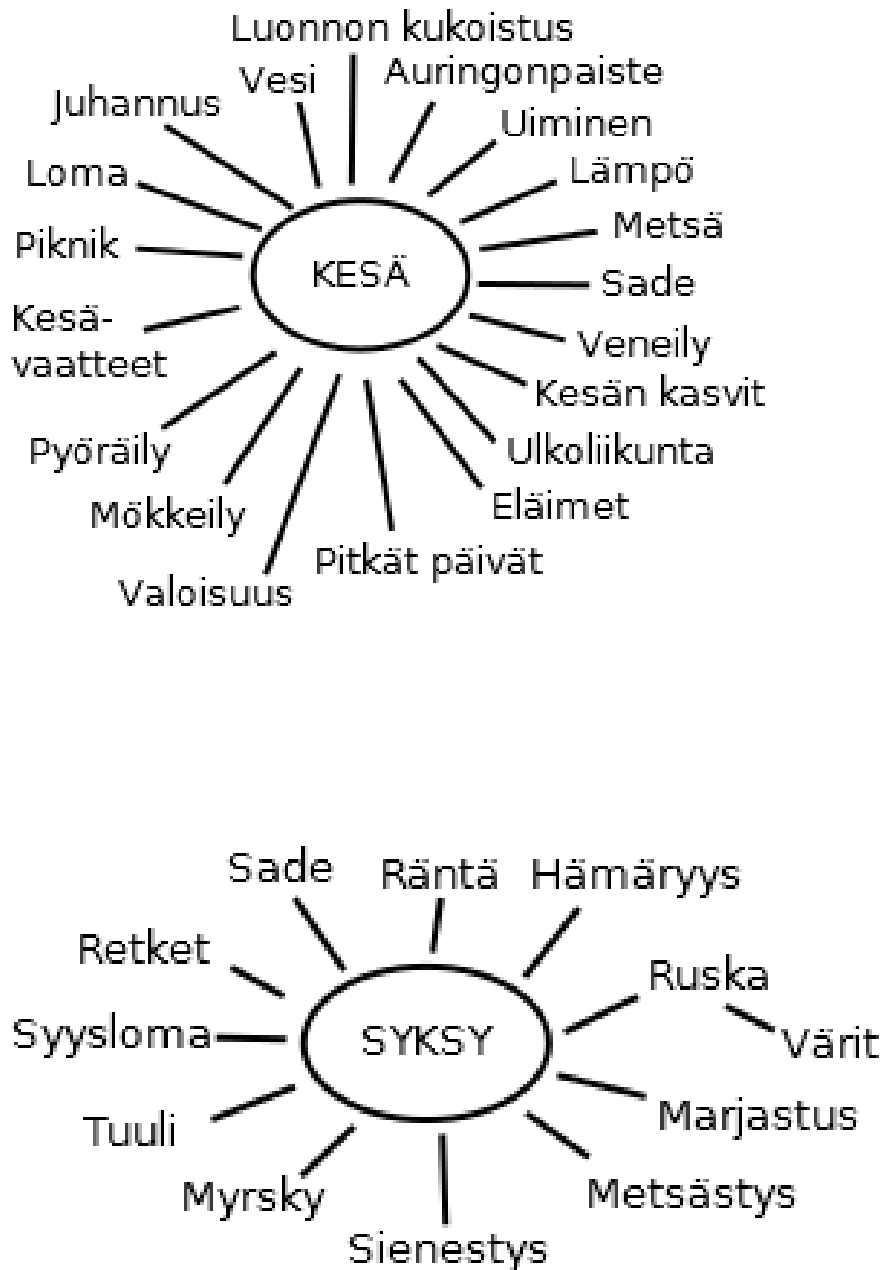
Liite 2: Blueprint -prosessikaavio Suomen vuodenajat -rastiradan järjestämisestä



Liite 3: Mind map talvi ja kevät



Liite 4: Mind map kesä ja syksy



Liite 5: Kyselylomake

**Hei lasten vanhemmat!**

Olemme kaksi opinnäytetyötä tekevää opiskelijaa Laurean Leppävaarasta. Opiskelemme Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohtoa. Opinnäytetyön aiheena on kehittää Espoon Nuuksiin tulevan Suomen Haltia- luontokeskuksen tapahtumakentän antia eri vuodenaajoille. Ideanamme on tuottaa Suomen vuodenaajat -rastirata, jonka sisällössä eri vuodenaikojen toiminnot Suomessa olisi huomioitu. Kohderyhmäksi olemme valinneet lapsiperheet, jolloin haluaisimme huomioida myös kohderyhmämme toiveita tapahtuman suhteen. Toivoisimme teidän käsittelevän kysymyksiä lasten kanssa yhdessä. Tarkoituksena nimenomaan olisi, että lasten toiveet ja ajatukset tulisivat esille, jotta voimme niiden pohjalta ideoida rastiradalle haluttua ohjelmaa. Toivomme, että kaikki ideat kirjattaisiin ylös! ☺

**Kyselyn palautus tapahtuu omalle ohjaajalle seuraavaan kertaan mennessä!**

Ympyröi

Tyttö

Poika

1. Mitkä ovat hauskoja puuhia eri vuodenaikoina? (kevät, kesä, syksy, talvi)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

2. Miten vietätte vapaa-aikaa perheen kanssa? (harrastukset/aktiviteetit/leikit)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

3. Mikä olisi mieluisin tapa viettää vapaa-aikaa?

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

4. Toivomuksia Suomen vuodenaajat- rastirata tapahtumalta? (sisällöllisiä toiveita, ym.)

.....  
.....  
.....

-----  
-----

5. Muuta kommentoitavaa

-----  
-----  
-----  
-----

Irina Poikonen ja Silja Tuomi

KIITOS!

## Liite 6: Tukikysymykset havainnointiin

Missä oli?

- tapahtumien ja toiminnan paikka ja ympäristö

Miksi ja tarkoitus?

- toiminnan
- tapahtumien
- tuntemusten
- paikkajärjestelyjen syyt

Mistä koostui?

- paikat
- ohjelma
- yleisö

Keinot, joilla..

- tunteet osoitetaan
- toiminta/tapahtuma järjestetään
- osallistutaan

Millaisia?

- tunteita
- tavoitteita
- osallistujia
- toimintoja
- paikkoja
- aikoja

Toiminnan vaiheet ja tapahtumien vaiheet?

Muita havaintoja:



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU

*Uuden edellä*

## Suomen vuodenajat -rastirata käsikirja



Poikonen Irina &  
Tuomi Silja  
Hotelli- ja ravintola-alan liikkeen-  
johdon koulutusohjelma  
Opinnäytetyö, käsikirja  
Toukokuu, 2012



Tämä käsikirja kuvaa Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakentälle suunniteltua tapahtumakokonaisuutta, Suomen vuodenajat - rastirataa. Se tuotettiin osana Laurea ammattikorkeakoulun Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon koulutusohjelmassa tehtyä opinnäytetyötä. Työ päätettiin esittää varsinaisen tuotoksen käsikirjan muodossa, jotta se erottuu selkeästi muusta opinnäytetyön tekstikokonaisuudesta. Käsikirjan alussa on kuvattuna tapahtuman suunnitteluvaiheet, joista edetään tuotoksen kuvaamiseen. Käsikirja on suunnattu antamaan ideoita tuleville tapahtuman toteuttajille.

### **Tapahtumakentän annin suunnittelu**

Rastiradan sisältö suunnitellaan opinnäytetyönä. Sen lisäksi tehdään kysely 7 - 12-vuotiaille lapsille. Kysely toteutetaan telinevoimisteluryhmässä, ja sillä pyritään hakemaan täydennystä jo tehtyihin ratkaisuihin rastipisteiden osalta ja osallistuttamaan vastaajat toimintaan. Kyselylomakkeella saatujen vastausten pohjalta tehdään Suomen vuodenajat -rastiradalle yksi uusi rastipiste.

Ideana on tuottaa vuosittain toistuva Suomen vuodenajat -rastirata, jossa Suomen neljä vuodenaikaa on esitelty mielenkiintoisten tehtävapisteen avulla. Kevätkausi on maaliskuusta toukokuuhun, jolloin rastirata voi ajoittua esimerkiksi pääsiäisen ajalle. Kesäkausi on ajalla kesäkuu - elokuu, ja tapahtumat järjestetään heinäkuussa, joka on Suomen yleisin kesälomakuukausi ja samalla suosituin matkailukuukausi (Tilastokeskus 2011). Syyskausi ajoittuu syyskuusta marraskuuhun, jolloin tapahtuma voi olla syyslomien aikaan. Viimeinen vuodenaika, talvi, on joulukuusta helmikuuhun. Silloin tapahtumakentän rastirata voi olla hiihtoloman aikoihin. Kaikki neljä tapahtumakokonaisuutta on tarkoitus järjestää lauantaipäivinä. Rastirata on osana tapahtumakentän tarjontaa useampana vuotena. Jokaisen rastiratakerran avulla pystytään houkuttelemaan osallistujat jo seuraavankin kauden tapahtumaan.

Tapahtuman lähtökohtana on tarve perustaa Nuuksioon suomalaisen luonnon erityispiirteitä esittelevä elämyksellinen näyttely-, tapahtuma- ja tietokeskus. Alueelle pyritään kehittämään muun muassa runsaita tapahtumapalveluita, joissa otetaan huomioon Suomen luonnon erityispiirteet ja monimuotoisuus. Myös Suomen luonnon historia ja perinteet huomioidaan tarjonnassa. (Metsähallitus 2012.) Tapahtuma tuo asiakkaita Nuuksioon elävöittäen samalla aluetta. Rastirata on hyvä tapa esittää Suomen luonnon vuodenaikojen tarjonta tiiviisti, luovasti ja konkreettisesti ja se on samalla sosiaalinen tapahtuma.

## Tapahtumakenttä

Luontokeskukseen tulevalle tapahtumakentälle on suunnitelmissa rakentaa kiinteä varastorakennus, ulkoauditorio ja eväskatos, jotka ovat katettuja. Alla olevassa kuvassa esitetyssä kuvassa on hahmoteltu pohjapiirros Suomen luontokeskus Haltian ympäristöstä. Yleiskuvaltaan kenttä on avointa ja kattamatonta, sääolosuhteiden armoilla olevaa tilaa. Tapahtumakenttä sijaitsee luontokeskuksen välittömässä läheisyydessä, ja se on hiekkapohjainen. Pinta-alaltaan kenttä on 5000 neliometriä. Se on tarpeeksi suuri tapahtuman järjestämiselle, ja suurimmatkin rastipisteet on mahdollisia toteuttaa siinä. Opinnäytetyön tekijöillä on myös mahdollisuus vaikuttaa kentän rakenteellisiin ja toiminnallisiin piirteisiin.



Toiveita pystyi esittämään muun muassa mahdollisista tapahtumakentän kiinteistä elementeistä. Yksi toive oli grillikota, joka voi olla käytössä etenkin talvella järjestettävässä tapahtumassa. Grillikotaa Suomen luontokeskus Haltia voi hyödyntää myös muissa tapahtumissa, ja sitä voi vuokrata sekä yöpymis- että tapahtumakäyttöön. Grillikotaa pystyy myös liikuttamaan tarvittaessa tapahtumakentän läheisyydestä pois, tosin ei kovin helposti. Toinen toive oli tapahtumateltoa, jonka tulee olla kooltaan riittävän suuri, jotta sinne mahtuu ainakin 20 - 30 henkilöä. Tapahtumatelto tulee olla sateen ja tuulen pitävä. Tapahtumateltoa on helposti siirrettävissä pois tapahtumakentältä, joten sitä voi hyödyntää myös muualla ja muussa käytössä. Hyvin tärkeää on myös, että tapahtuma-alueella on

kenttäkäymälä tapahtumapäivän ajan käytössä. Tällöin ei tarvitse kesken tapahtuman lähteä luontokeskuksen puolelle yleisövessoihin.

Tapahtumapaikkana uusi ennalta testaamaton tapahtuma-alue voi olla haastava. Toisaalta se voi houkuttaa paikalle asiakkaita. Kuten Vallon ym.(2008, 134) kirjassa esitetään, uusi tapahtumapaikka saattaa aiheuttaa omat ongelmansa, joten nämä seikat tulee huomioida ja tarkistaa jo suunnitteluvaiheessa. Opastuksen huolellinen suunnittelu on tärkeää, varsinkin kun on kyse uudesta tapahtuma-alueesta. Selkeät kyltit tienvarsilla ja tapahtumapaikan alueella auttavat ihmisiä löytämään paremmin tapahtumapaikan ja alueen. Kylttien tekstit olisi hyvä olla suomen, ruotsin ja englannin kielellä.

### **Kohderyhmä**

On erittäin tärkeää tuntea kohderyhmänsä hyvin, ennen kuin sille aletaan luoda tapahtumaa. Mitä syvällisemmin kohderyhmän käyttäytymisen ja ajattelun tuntee, sitä paremmin pystyy tuottamaan sen tarpeita vastaavaa toimintaa. Seuraavassa kappaleessa pyritään avaamaan muutamilla ajatuksilla 7 - 12-vuotiaiden lasten kehitysvaihetta sekä heidän suhdettaan vanhempiinsa.

Valitun ikäluokan lapset ovat kouluikäisiä, alku- ja varhaisnuoruuden vaihetta eläviä. Erik H. Eriksonin psykososiaalisen kehitysteoria-ajattelun pohjalta lapsella on tärkeä minän kehittymisen vaihe. Lapsi pohtii, millainen hän on ja mitä muut hänestä ajattelevat. Lapsen on tärkeä saada kokea onnistumisen tunnetta tekemisissään. Lapsi haluaa olla toimelias, ja hän oppii asioita hyvin erilaisten tekemisten kautta osallistumalla. Sosiaalisten suhteiden kehittyminen jatkuu erittäin voimakkaasti tässä varhaiskasvun vaiheessa, ja ne ovat tärkeitä lapsen myönteisen kasvun ja kehittymisen kannalta. (Lehtinen & Kuusinen 2001, 28 - 34.)

Haltia-luontokeskuksen arvioitu kävijämäärä on noin 16 000 kuukaudessa. Kuukauden keskimääräinen kävijämäärä on laskettu vuotuisen kävijämäärä ennusteen perusteella, joka on noin 150 000 - 200 000 henkilöä (Metsähallitus 2011). Näiden lukujen perusteella tapahtumaan osallistujien määrä voi olla suuri, mutta tapahtuman henkilökunnan resurssit ja tapahtumakentän koko asettavat tiettyjä rajoitteita. Mitä suurempi tapahtuma on, sitä enemmän tarvitaan henkilökuntaa ja tällöin henkilöstökustannukset nousevat. Pyrkimyksenä on tuottaa kohtuuhintainen tapahtuma, joten tätäkin ajatellen henkilökunnan määrää on hyvä miettiä.

Kohderyhmän rajausta on tärkeää, jotta ohjelmasta saadaan tehtyä mielekäs juuri kohderyhmää ajatellen. Suomen vuodenajat -rastirata suunniteltiin ensin erittäin laajalle kohderyhmälle, siksi, että hankkeen tavoitteena on saavuttaa monipuolinen asiakaskunta. Opinnäytetyön

edetessä rastiradan sisällön suunnitteluvaiheeseen tultaessa päädyttiin rajaamaan kohderyhmä lapsiperheisiin. Alkuperäinen kohderyhmän rajaus koettiin liian haasteelliseksi, koska ikähaarukka olisi ollut tuolloin liian suuri ja näin ollen mielekkäiden rastipisteiden tuottaminen sekä lapsille että aikuisille tuntui mahdottomalta. Kohderyhmä tapahtumassa tulevat olemaan 7 - 12-vuotiaat lapset. Ohjelma on suunniteltu niin, että tapahtumassa mukana voivat olla myös lasten vanhemmat, mutta heitä ei varsinaisesti lasketa osallistujiin.

Ennakoilmoittautumisilla tapahtumaan saadaan osallistujamäärä tietää tarkasti, jolloin henkilökunnan määrä saadaan arvioitua sen mukaiseksi. Tavoitteellinen osallistujamäärä on 50 lasta, jolloin yhden ryhmän koko on viisi lasta, ja ryhmä on vielä hallittavissa kohtuullisella miehityksellä. Lasten lisäksi rasteilla kulkevat myös vanhemmat. Kentällä paikalla olijoiden yhteismäärää ei voida tarkasti sanoa ennen ennakoilmoittautumistietojen saamista, koska lasten mukana saattaa tulla hyvin vaihteleva määrä aikuisia.

### **Suomen vuodenajat -rastiradan mainonta**

Mainonta on tärkeä aloittaa hyvissä ajoin ennen varsinaista tapahtumaa. Tapahtumatarjonnan mainonta on hyvä aloittaa jo ennen luontokeskuksen valmistumista, samanaikaisesti, kun itse luontokeskuksen valmistumista mainostetaan. Haltia avautuu 2013 vuoden tammikuussa. Suomen vuodenajat -rastiradan mainonta tulee aloittaa avajaisten aikaan. Ensimmäinen rastirataosio voi silloin sijoittua vuoden 2013 talvikaudelle (tammikuu - helmikuu).

Tapahtuman mainonnan tulee näkyä monissa eri paikoissa. Itse Haltia mainonnan paikkana on selvä, koska sen asiakkaissa ovat mukana lapsiperheitä, jotka ovat tapahtuman kohderyhmä. Tämän lisäksi tärkeitä mainonnan paikkoja ovat koulut, kaupat, harrastuspaikat, kuten liikuntahallit ja urheiluseurat, sekä muut julkiset paikat. Mainonta leviää myös niin sanotun puskaradion kautta.

Mainonnan keinoina toimivat hyvin erilaiset flyerit, tapahtumailmoitukset sekä suullinen mainonta. Myös sosiaalinen media sekä hankkeessa osallisena olevien kaupunkien omat viestiväylät ovat hyviä mainonnan väyliä. Projektissa mukana olevien yritysten ja yhteistyökumppaneiden kautta viestintä leviää laajalti. Lisäksi tapahtuma itsessään toimii mainonnan välineenä, koska tapahtumassa pystytään mainostamaan jo seuraavien kuukausien rastiratoja. Näin ollen myös mukana olevat osallistajat saavat käsityksen rastiradan toiminnasta. Tässä tilanteessa voidaan puhua sellaisesta termistä kuin tapahtumamarkkinointi. Siinä tapahtuma ja markkinointi yhdistyvät (Iiskola-Kesonen 2004, 56).

## **Ilmoittautuminen**

Jokaisessa mainonnan välineessä on ohjeistus ilmoittautumiseen. Ilmoittautumislomake on Suomen luontokeskus Haltian Internet-sivuilla. Tämä on hyvä keino saada ihmiset tutustumaan luontokeskuksen sivustoihin. Toinen mahdollinen tapa ilmoittautumiseen on puhelinsoitto luontokeskukseen. Jokaiseen tapahtumaan otetaan 50 ensimmäistä ilmoittautunutta lasta, ja tämän jälkeen sivuilla ilmoitetaan, kun tapahtuma on täynnä. Ilmoittautuminen on sitova ja aukeaa kuukautta ennen jokaista rastirataa. Mikäli tapahtumaan on pääsymaksu, saa rahansa takaisin, jos tiettyyn ajankohtaan mennessä ilmoittaa olevansa estynyt tulemaan paikalle. Muussa tapauksessa rahoja ei palauteta. Myös maksuttomaan tapahtumaan täytyy poisjääminen ilmoittaa. Tapahtumaan mukaan päässeille ilmoitetaan sähköpostitse. Sähköpostiviestissä kerrotaan tarkemmat tiedot tapahtuman kulusta.

Osallistujille lähetettävä sähköpostiviesti pitää sisällään yleisiä ohjeistuksia, kuten pukeutumisneuvot, eväsuositukset, tapahtuman tarkan ajankohdan ja kellonajan sekä lyhyen alustuksen tapahtuman taustoista ja kulusta. Näiden lisäksi viesti pitää sisällään saapumisohjeistukset tapahtumapaikalle. Sähköpostin lopussa ovat niiden henkilöiden yhteystiedot, jotka osaavat vastata lisäkysymyksiin.

### **Tapahtuman järjestäjä, yhteistyökumppanit ja vapaaehtoistyö**

Tapahtuma on vielä uusi ja ennestään toteuttamaton, joten on syytä miettiä vaihtoehtoja mahdollisiksi tapahtuman järjestäjiksi ja toteuttajiksi. Ensimmäinen, todennäköisin tapahtuman tuottaja voi olla Haltian toiminnasta vastuussa oleva Metsähallituksen luontopalvelujen yksikkö, joka vastaa Suomen vuodenajat -rastirata tapahtuman järjestämisestä, mutta ulkoistaa tapahtuman järjestämisen osittain tai kokonaan. Tapahtuman käytännön toteuttaja voi olla vaikka jokin tapahtumia järjestävä yritys, kuten Nuuksion Taika Oy, joka tarjoaa luontomatkoja ja ohjelmapalveluja Nuuksion pohjoislaidalla (Nuuksion Taika 2012).

Toinen vaihtoehto on, että Haltia/Metsähallitus on kokonaan vastuussa tapahtuman järjestämisestä, eli tapahtuman koko prosessi aina suunnittelusta toteutukseen on sen toimijoiden vastuulla. Mikäli tapahtuma on kokonaan Haltia/Metsähallituksen vastuulla, se vaatii paljon resursseja siltä. Jos Suomen vuodenajat -rastiradan suunnittelu ja toteutus ulkoistetaan, se säästää resursseja ja tapahtumalle saatetaan saada verkostoitumisen kautta uusia yhteistyökumppaneita.

Ihannetila on, että tapahtumakentän tapahtumille saadaan mukaan yhteistyöyrityksiä tukemaan toimintaa. Yhteistyökumppanit voidaan jaotella pääryhmiin, kuten

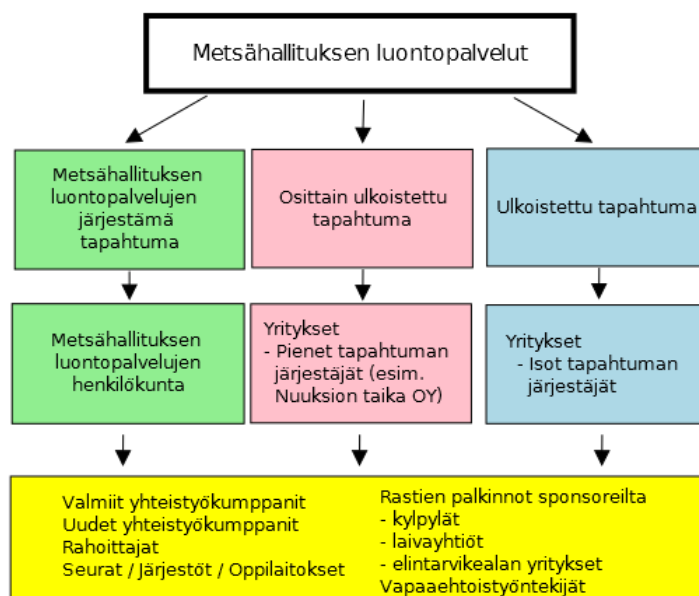
oheistapahtumien järjestäjiin, alihankkijoihin, tavarantoimittajiin, rahoittajiin ja sponsoreihin. Sponsoriryitysten mukana oleminen säästää aikaa ja rahaa toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kilpailu sponsoreista on kuitenkin kovaa, joten niiden tarpeellisuus tapahtumassa täytyy perustella hyvin. Suomen vuodenajat -rastiradan kannalta rahallista säästöä tuo se, että erilaiset materiaalit tulevat sponsoriryityksiltä. Myös tapahtumasta saatavat palkinnot voivat tulla yhteistyöryitysten kautta.

Yhteistyökumppaneiden rooli Suomen vuodenajat -rastiratapahtumassa on merkittävä, koska tapahtumaan on tarkoitus tulla muun muassa ruoka- ja juomatarjoilua.

Suurin syy vapaaehtoistyön tekemiselle on halu auttaa jossain asiassa. Se on yksittäisten ihmisten tai ryhmien toimintaa, josta ei varsinaisesti saa rahallista palkkiota. Vapaaehtoistyö tehdään aina omasta vapaasta halusta. Vapaaehtoistyö liitetään läheisesti käsitteeseen kolmas sektori, joka kuvaa yhdistysten ja järjestöjen toimintaa. Neljäs sektori -käsite tarkoittaa perheitä ja lähiyhteisöjä, jotka tekevät usein vapaaehtoistyötä ilman erityistä organisointia. (Cavalieri, Collinson, Hindle, Miller, Richard & Wintle 2010, 9; Eskola & Kurki 2001, 16 - 17.)

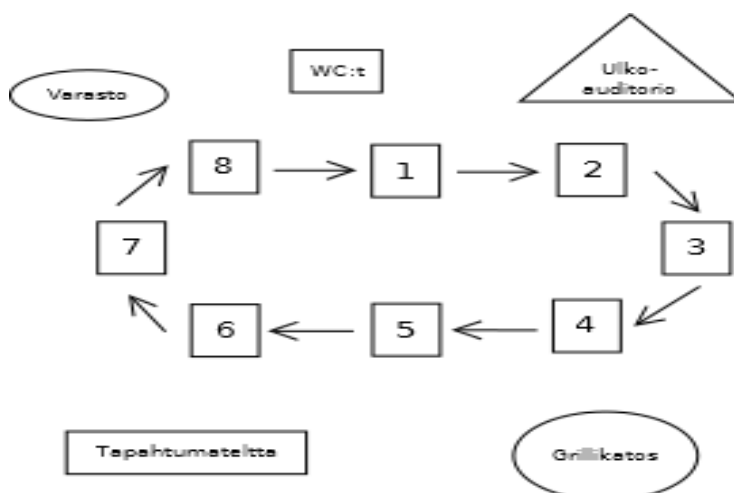
Itse tapahtuma-ajankohdan läheisyydessä vapaaehtoistyöntekijöiden merkitys kasvaa myös rastirata-tapahtumassa. Mahdollisia innokkaita vapaaehtoistyöntekijöitä voivat olla vaikkapa lähiympäristön asukkaat, työntekijöiden perheenjäsenet, Haltian naapurina olevan Solvallon urheiluoiston kurssien opettajat ja opiskelijat sekä muut toiminnasta kiinnostuneet. Myös muuta luontokeskuksen henkilökuntaa voi tarvittaessa siirtää palvelemaan tapahtumaan.

Mikäli vapaaehtoistyöntekijät tulevat erilaisten seurojen ja järjestöjen kautta, kyseiset seurat ja järjestöt saavat hyvää mainosta toiminnallensa tätä kautta. Oppilaitosten, seurojen ja järjestöjen jäsenet voivat olla mukana tapahtuman suunnittelussa, mutta myös osallisena tapahtumassa vaikkapa ohjaajina rasteilla. Tällä tavalla säästetään työntekijöiden palkkakustannuksissa ja oppilaitosten oppilaat voivat esimerkiksi kerätä opintopisteitä tapahtumasta. Yhtä lailla myös yhteistyöryitykset saavat mainontaa toiminnallensa sponsoroinnin kautta. Mikäli tapahtumaan saadaan vapaaehtoistyöntekijöitä ja sponsoriryityksiä, yhtenä vaihtoehtona voi olla pääsymaksuton tapahtuma. Tekstistä on tehty yhteenveto kuviona, joka näkyy alla.



### Suomen vuodenajat -rastiradan toteutus

Rasteja tapahtumassa tulee olemaan kahdeksasta kymmenen kappaletta. Rastit on sijoitettu kentälle loogiseen ja kehämäiseen järjestykseen. Kehää kierretään myötäpäivään. Rastit on pyritty rakentamaan ”polkumaiseen” muotoon. Tämän kappaleen alla on hahmoteltu kuva Suomen vuodenajat -rastiradasta. Tärkeänä elementtinä on suunniteltu, että radan rakenne tulee koostumaan toiminnallisista ja tietopainotteisista rasteista. Tällainen rakenne on suunniteltu muun muassa senkin takia, että lasten keskittyminen ja mielenkiinto saataisiin pysymään yllä koko rastiradan ajan. Lisäksi lapsille jaetaan passit, joihin kerätään jokaiselta rastipisteeltä leimat. Tälläkin lasten motivaatio saadaan pysymään yllä koko kierroksen ajan. Passin palauttaneiden kesken tapahtuman loputtua arvotaan palkinto.



Rastien välimatkat on hyvä olla tarpeeksi lyhyitä, jotta siirtymään ei kulu paljon aikaa ja se on muutenkin vaivatonta. Kuitenkin matkaa rastien välillä on hyvä olla jonkin verran, jotta viereisten rastien toiminnot eivät vie lasten huomiota. Jokaisen rastipisteen pituus voi olla 10 - 15 minuuttia, jolloin lapset jaksavat keskittyä tehtäviin. He myös jaksavat käydä kaikki rastipisteet läpi, kun yksi rastipisteen tehtävä ei kestä liian kauan. Kun kaikilla pisteillä kesto on sama, saadaan rastiradasta liikkuva eikä kukaan joudu odottamaan pitkiä aikoja vaihtoa seuraavalle rastille. Rastipisteiden pituus vaihtelee eri vuodenaikojen mukaan. Rastiradan oletettu kesto on noin kaksi tuntia, johon tulee lisätä aloituksen ja lopetuksen kestot. Yhteensä lähes kolme tuntia kestävässä tapahtumassa energiaa kuluu, joten tarkoituksena on kehottaa perheitä ottamaan tapahtumaan tarvittaessa lapsille mukaan pientä evästä ja juomaa. Toinen vaihtoehto on järjestää eväshuolto paikallisesti pientä korvausta vastaan.

Työntekijöiden määrä täytyy suhteuttaa rastien sisältöjen ja lukumäärien mukaan. Yksittäinen rastipiste tarvitsee yhdestä kahteen ohjaajaa. Jos rastien lukumäärä on kymmenen, ohjaajien määrä on minimissään kymmenen ja maksimissaan 20. Valmiina oleva tieto osallistujamäärästä helpottaa rastinpitäjien toimintaa.

Tapahtumassa on hyvä olla yksi henkilö vastaamassa tapahtuman kulusta. Hänen tehtäviinsä kuuluu osallistujien vastaanottaminen ja tapahtuman avaaminen ja lopettaminen. Tapahtumapäivänä tapahtumanohjaaja ottaa asiakkaat vastaan ja merkitsee heidät ennakoilmoittautumislistojen mukaan läsnä oleviksi. Seuraavaksi osallistujaryhmille jaetaan tapahtumapassit. Passissa näkyvät henkilötiedot ja pari lausetta tapahtumasta. Lisäksi passissa on paikat jokaisesta rastista saatavalle leimalle. Passien jaon jälkeen alkaa tapahtuman avaus. Tapahtuman avauksen kesto kullakin tapahtumakerralla on noin 15 minuuttia. Avaus pitää sisällään ryhmien jaon rasteille ja rastiradan pääidean kertomisen.

Tapahtuman päättämiseen käytettävä aika on suunnilleen yksi tunti. Tapahtuman päättämiseen sisältyy passien palauttaneiden kesken järjestettävä arvonta ja palautteenannon mahdollisuus suullisesti ja kirjallisesti. Arvonnan palkintoesimerkkejä ovat erilaiset lahjakortit. Näitä voivat olla itse luontokeskuksen palveluihin suunnattu lahjakortti sekä huvipuisto- ja kylpylälahjakortit. Erilaiset lahjakortit ja palkinnot voivat tulla sponsoriyritysten kautta.

Kun arvonta ja palautteiden anto on suoritettu, vapaa-ajan lomassa on jokaisessa tapahtumassa pieniä vuodenaikaan liittyviä sesonkitarjoiluja. Talviaikaan tarjolla voi olla esimerkiksi kuumaa glögiä ja piparkakkuja ja keväällä vaikkapa simaa ja munkkia. Kesällä tarjolla voi olla paistettuja lettuja ja hilloa, ja syksyllä tarjolla voi olla paistettua makkaraa. Kesällä ja syksyllä juomana on mehu. Tässä vaiheessa tapahtuman virallinen osuus on ohi ja



loppuaika on käytettävissä yhdessäoloon. Tapahtumakentän rastiradan pisteet ovat vapaassa käytössä, ja niihin voi vielä käydä tutustumassa ja toiminnallisia elementtejä voi vielä kokeilla uudestaan. Ohjaajat pysyvät kentällä niin kauan kuin viimeinenkin asiakas on lähtenyt.

Palautteen antamisen mahdollisuus on tärkeä osa onnistunutta tapahtumaa. Palautteiden pohjalta pystytään kehittämään tapahtumaa edelleen. Etenkin, kun on uudesta tapahtumasta kyse, palautteen saaminen on erittäin tärkeää, koska kehittämisen kohtia toiminnasta löytyy varmasti. Saatujen palautteiden pohjalta on esimerkiksi mahdollisuus vaikuttaa tulevien tapahtumien sisältöön. Kaikenlainen palaute on tärkeää, ja pienilläkin parannuksilla pystyy kehittämään tapahtumaa. Palautteen saaminen on tärkeää siksikin, että tapahtumakenttä ja sen toiminta ovat kehitysvaiheessa ja uudenlaiset ideat sen sisältöön ovat tervetulleita.

Palautteen merkitys näkyy hyvin, kun huomaa toisen antaman palautteen tarpeelliseksi, oli sitten kyse mistä tahansa palautteesta. Saatu palaute saattaa antaa ihmiselle monipuolisemman mahdollisuuden saada sellaisia näkemyksiä ja käsityksiä omista tiedoistaan ja taidoistaan, joita ei itse pysty huomaamaan. Kun palautetta kerätään mahdollisemman paljon ja riittävän pitkän aikaa, saadaan parempaa ja monipuolisempaa tietoa kyseisestä asiasta. Tämä helpottaa esimerkiksi ideointia, suunnittelua, toteutusta ja antaa tukea kaikkeen siihen, mitä varten palautetta on kerätty. (Ranne 2006, 24 - 29.)

Haltian tapahtuman jälkeen palaute voidaan kerätä tapahtumapaikalla, ja se voi olla suullista tai kirjallista. Palautteenanto voidaan suunnitella vaihtoehtoisesti tapahtuvaksi niin, että palaute voidaan antaa tapahtuman jälkeen postitse, sähköpostilla tai faksin kautta. Tapahtuman palautteessa toimivat hyvin numeraaliset asteikot, joita on nopea ja helppo täyttää. Siitä on helppo laskea koko rastiradan tai jokaisen rastipisteen saama keskiarvo ja nähdä tapahtuman onnistuminen. Kaikki tapahtuman aikana suullisesti saatava palaute tai kommentit, on hyvä kirjata muistiin ja ottaa huomioon samanarvoisena muun palautteen kanssa. (Häyrinen & Vallo 2008, 172 - 173.)

### **Talvirieha**

Suomen talviaikaa kuvastaa usein suuret lämpötilan vaihtelut ja lumipeite maassa. Pitkänä talviaikana luonto rauhoittuu ja kukin lajisto sopeutuu omalla tavallaan talveen. Luonnon eläimistö on talviaikaankin runsasta, ja eläinten liikkeitä on helppoa seurailta vaikka jäljistä lumihangessa. (Lindfors & Nikkinen 2008, 16 - 17.) Talvi on mukavaa touhuilun aikaa, ja siksipä talvinen rastirata sai nimensä talvirieha. Talvirieha koostuu yhdeksästä rastipisteestä, joiden sisältöön seuraavissa tekstiosioissa paneudutaan paremmin.

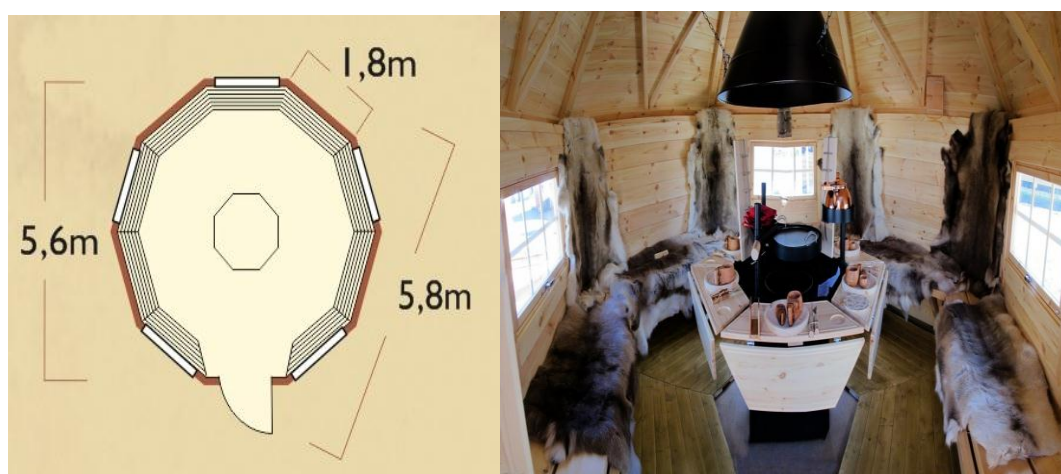
## 1. Lappirasti

Rastin ideana on esitellä Suomen Lappia. Lappi on Suomen pohjoisin maakunta, ja se käsittää 21 kuntaa. Lappi jakaa rajat Ruotsin, Norjan sekä Venäjän kanssa. Lappi on myös osana Pohjoiskalottia sekä Barentsin aluetta. Lapin pääkaupungissa Rovaniemellä kulkee pohjoisen napapiirin raja. (Kurola 2009, 29.)

Matkailu kaikkine oheispalveluineen on merkittävä osa monien toimeentuloa Lapissa. Lapin luonto on erittäin moninainen, ja esimerkiksi korkeuserot siellä ovat Suomen suurimpia. Lapin alueella sijaitsee kahdeksan kansallispuistoa, jotka ovat suojeltuja luonnonnähtävyyksiä. Vesialueista tunnetuimpia ovat Inarijärvi sekä Suomen pisin joki Kemijoki. Vuodenajat ovat kaikkein selkeimmin toisistaan erottuvia Suomen Lapissa. (Lappi.fi 2011.)

Lappi ja lappalaisuus ovat tärkeä osa Suomea ja suomalaisuutta. Sen luonnossa, kulttuurissa, asukkaissa ja tavoissa on jotain ainutlaatuista, joka jokaisen tulee kokea ja oppia Suomesta. Nämä ovat perusteita sille, miksi yksi rasti on varattu lappalaisuuden esittelylle. Lapin alkuperäiskansat ovat alun perin suojautuneet kylmää vastaan rakentamalla nahalla vuorattuja kartionmallisia asumuksia, joissa oli hirsirunko. Niiden keskelle sijoittui lämmönlähteenä sekä ruoanlaitto tarkoitukseen käytetty avotuli. (Benco 2011, 58-59.) Näiden elementtien pohjalle rakentui idea grillikodasta, joka tuo ripauksen Lapin tunnelmaa myös luontokeskus Haltian ympäristöön.

Rastipisteen pääelementtinä on tarkoitus olla noin 25 neliömetrin grillikota, jossa rastipisteen pääohjelman on tarkoitus tapahtua (Kuva alla). Käyttötarkoitukseen sopivia grillikotia rakentaa muun muassa Arctic Finland House Oy, joka on Suomen vanhimpia grillikota- ja huvimajavalmistajia. Sen juuret tulevat Suomen Lapista, mutta pääkonttori nykyisin on Tampereella. (Arctic Finland House 2011.) Vastaavanlaisia kotia rakentavat monet muutkin yritykset, jolloin lopullinen valinta tehdään hinnastojen ja tarjouksien perusteella.



Kodan pitää olla tarpeeksi suuri, niin että sinne mahtuu noin 20 henkilöä. Siinä tulee olla grilli, jonka elävä tuli luo kotaan tunnelmaa. Ikkunoiden on hyvä olla kaksinkertaiset ja seinämateriaalien esimerkiksi hirttä, jotta kotaa pystyy hyödyntämään ympäri vuoden ja käyttämään kevästä syksyyn yöpymispaikkana silloin, kun se ei ole rastikäytössä. Kota voi olla pysyvänä kiinteänä elementtinä tapahtumakentällä, mutta on hyvä, jos sen paikka pystyy vaihtamaan tarpeen mukaan. Kodan seiniä on hyvä ympäröidä penkit, jolloin ihmiset pystyvät istumaan siellä. Rastipistettä juontamassa voisi olla saamenkieltä osaava lappalainen henkilö, joka voisi opettaa lapsille muutamia saamenkielen sanoja. Pisteiden ideana on, että pisteiden pitäjät kertovat saamelaisuuden lisäksi tarinoita Suomen Lapista ja sen ainutlaatuisuudesta. Lapset voivat vanhempineen paistaa nuotiossa makkaraa ja juoda lämmintä mehua tai glögiä samalla.

## 2. Tandem-hiihto

Toisen rastina on kenkäsuksilla hiihto. Hiihdosta on tullut vuosien saatossa erittäin suosittu ja tehokas talviliikuntamuoto Suomessa. Koulumatkat hiihtämällä ovat olleet todellisuutta vielä 60-luvulla ja usein myös ainoa tapa taittaa matkaa talvisin. Hiihto on myös tärkeä osa suomalaista identiteettiä ja se tutustuttaa lapsia hyvin talviseen luontoon. Hiihtotaidon oppii parhaiten lapsena ja se on kaiken ikäisille ja kokoisille sopivaa liikuntaa. (TKK 2011.) Muun muassa näistä syistä yhdeksi rastivaihtoehdoksi valittiin hiihto.

Rastipisteelle tulee sekä tavallisia yksinhiihdettäviä kenkäsuksia että tandem-mallisia useamman hengen suksia. Tandem-suksilla hiihtäminen on hauskaa, mutta vaativaa. Niillä hiihtäminen vaatii kaikilta osallistujilta yhteistyökykyä, ja ne ovat hyviä lasten motorisen kehittymisen harjoittelussa. Jotkut yritykset jopa myyvät sisäkäyttöön myytäviä tandem-suksia juuri motoriikan kehittämistarkoitukseen.

Rastin ideana on, että lapset yhdessä aikuisten avustamina tai heidän kanssaan kiertävät merkityn radan suksilla, ja hiihtämiseen käytetty aika mitataan. Rastin tarkoituksena on olla leikkimielinen hiihtoharjoittelu, josta jokainen saa merkinnän rastiratapassiin ja kierrokseen kuluneen ajan tietoonsa.

### 3. Villikelkka



Kolmantena rastina on villi- eli napakelkka. Napakelkka on jään päällä kehää kiertävä kelkka, jota pyöritetään ihmisvoimin kehän keskelle asetettuun akselitappiin kiinnitetyn pitkän aisan varassa (Suomisanakirja 2011). Aisan pituus on yleisesti noin viisi metriä. Laskiainen ajoittuu talvirastiradan ajankohtaan, joten joitain ideoita laskiaisen ajan leikeistä oli ideoinnin pohjalla rastirataa miettiessä. Suomalaisen laskiaisen perinteisiin kuuluvat mäenlasku sekä jääkelkkojen tapaiset huvittelut. Tätä kautta syntyi idea siitä, että villikelkka olisi hauska rastipolun aihe.

Vaatimukset napakelkan asennukseen ovat aika vähäiset. Ennako-olettamuksena on tietenkin, että talvirastiradan ajankohtana on lunta ja pakkasta sen verran, että tapahtumakentälle pystyy jäädyttämään ja rakentamaan kelkan vaatiman jääalueen. Rasti voi sijoittua myös Pitkäjärven jäälle. Rastilla vanhemmat ja rastien ohjaajat voivat kyyditä lapsia kelkalla muutaman kierroksen sen mukaan, minkä verran rastiin on käytettävissä aikaa.

### 4. Rekikoira ajelutusta

Yhden rastipisteen ideana on tarjota lapsille ja aikuisille elämyksiä rekikoira-ajelulla. Rekikoirat ovat yleensä arktisia rekikoiria, kuten siperianhuskyjä. Ensimmäiset rekikoiriksi tarkoitetut koirat on tuotu Suomeen 1960-lopulla. Retkeilevät ja kilpailevat koiravaljakot lisääntyvät koko ajan, mutta niillä ajelusta on tullut myös talven elämiskohde niin pohjoisessa kuin eteläisessä Suomessakin. (Kainulainen 2003, 53 - 54.) Rastipisteen tarkoituksena on järjestää elämyksellinen ajelu rekikoirien vauhdittamana. Lisäksi rastinohjaajat kertovat rekikoira-ajelun historiaa ja tietoja rekikoirista.

Koiravaljakko voidaan vuokrata. Esimerkkiyritys koiravaljakkovuokraajista on Kiireki. Se on pääkaupunkiseudulla Kylmälässä sijaitseva yritys, joka järjestää yhdentoista siperianhuskyn voimin rekikoira-ajeluja. Yhdestätoista koirasta saa enimmillään kaksi valjakkoa. Tämä on riittävä määrä tapahtumaa ajatellen. Yksi valjakko kykenee kuljettamaan tunnin aikana 20 - 25 henkeä. Suomen vuodenaajat -rastiratatapahtumaan niitä tarvitaan kaksi kappaletta.

Asiakkaat kulkevat reessä, johon mahtuu yksi aikuinen ja korkeintaan kolme lasta. Tapahtumakentällä ajeluttaminen toteutetaan lyhyellä edestakaisella matkalla kentällä tai noin 200 metriä pitkällä kiertävällä lenkillä, joka ulottuu hiukan kentän ulkopuolelle. Rekikoira-rasti voi olla myös Pitkäjärven jäällä. Rekikoira-ajelu vaatii onnistuakseen moottorikelkalla tehdyn uran ja riittävästi lunta. Kiireki-yritykseltä vuokrattaessa koiravaljakot maksavat tapahtumanjärjestäjille 220 euroa tunnilta. Hinta pitää sisällään ohjaajat sekä yhden avustajan. Koirien kuljetusmatka tapahtumakentälle jää alle 30 kilometrin, jolloin 50 sentin matkakorvauksia ei tarvitse maksaa. (Kiireki 2011, 1 - 6.)

## 5. Joulurasti

Joulun vietto on olennainen osa Suomen kulttuuria ja yksi vuoden tärkeimmistä juhlista lapsiperheille. Rastin tarkoituksena on esitellä suomalaisen jouluun kuuluvia traditioita. Suomi tunnetaan joulupukin maana, joten joulupukki on tärkeässä osassa rastipisteellä. Joulurasti on tarkoitus järjestää liikuteltavissa olevassa tapahtumateltassa. Tapahtumateltan tulee olla tarpeeksi kookas sekä veden ja tuulen pitävä, koska sen sisällä järjestettävät rastipisteet vaativat istumatilaa ja suojaavat rastipisteen toimintaa sateelta.

Joulupukki kertoo rastilla joulun perinteistä Suomessa. Lapsilla on mahdollisuus askarrella jouluaiheisia askarteluja pyöreän pöydän ääressä ja kirjoittaa pukille kirje tai miksipä ei jo lahjatoivelista seuraavalle joululle. Myös erilaiset kysymykset pukille ovat tervetulleita. Teltassa järjestetään myös leikkimielinen kuusenkoristelukilpailu, jonka ideana on saada kuusi koristeltua näyttäväksi mahdollisimman nopeasti.

## 6. Eläintietoutta ja eläinten jäljet lumessa

Pisteen ideana on yhdistää talviaktiivinen eläin ja sen jälki. Talvella pystyy tarkkailemaan luonnon eläinten kulkureittejä ympäristössä erittäin selvästi. Talvisessa lumessa jäljet ovat selkeämmin tunnistettavissa kuin kesäaikaan, ja pysyvät usein myös näkyvillä pidempään kuin kesäaikaan. (Laine 2010, 30 - 31.) Tunnistuksessa voidaan esitellä kahdeksan Suomessa talvisin elävän suuren eläimen jälkiä, kuten karhun, ahman, ilveksen, suden, hirven, jäniksen, ketun, näädän ja saukon. Lisäksi rastinohjaajat kertovat vihjeinä faktoja arvattavasta eläimestä, minkä jälkeen lapset yhdistävät jäljen ja eläimen. Lapsilla on mahdollisuus kysellä lisäkysymyksiä rastipisteellä esiin otetuista ja muistakin Suomen luonnon eläimistä.

Lopuksi rastilla on eläinaiheinen monivalintavisa. Lapset ryhmässä ja vanhempiensa avustamina yrittävät vastata oikein kymmeneen monivalintakysymykseen. Visassa on kolme tai neljä vastausvaihtoehtoa kuhunkin kysymykseen, ja niistä yksi on aina oikein.

## 7. Lumikenkäkävely



Lumikenkäkävely on helppo ja hauska harrastus, joka sopii kaikenikäisille ja -kokoisille. Lumikengät soveltuvat eritoten talviseen virkistyskäyttöön. Lumikengillä on mukava lähteä erilaiselle virkistymisreissulle talviseen luontoon ja metsään, ja ne tuovat uudella tavalla elämyksellisyyttä toimintaan ja luontoon tutustumiseen. Lumikenkäily on myös erittäin kokonaisvaltainen lihaksia kehittävä laji. Se ei alun perin ole Suomesta lähtöisin oleva liikuntamuoto, mutta jo 1800-luvun lopulla se on kantautunut Suomeen sotilaiden järjestämien lumikenkäkilpailujen muodossa. Lumikenkäily on kuitenkin helppoa eikä se vaadi olosuhteilta paljoa. Sitä varten ei tarvita latua tai uraa eikä paksua lumipeitettä. Moni lapsi ei välttämättä ole kokeillut aikaisemmin lumikenkäilyä, joten se olisi jo itsessään uusi elämys heille. (Lumikenkäily 2012; Syrjäso 2011.)

Rastipisteelle lumikenkiä tulee varata runsaasti, jotta jokainen perheenjäsen, myös vanhemmat, voivat testata niitä. Rastin ideana on päästä kokeilemaan lumikengissä kävelyä, ja tarkoituksena on kiertää tapahtumakentällä pieni lenkki ne jalassa, ja harjoitella yhdessä ryhmän kanssa niillä kävelytekniikkaa.

## 8. Totta vai tarua -visa talven kasveista

Suomen luonnossa on ikivihreitä kasveja, kuten erilaisia kuusia ja mäntyjä, jotka pystyvät selviytymään talven yli. Meillä on myös lumen alla talvehtivia kasveja. Rastin tarkoituksena on kertoa luonnon kasvikunnan tilasta talviaikaan. Rastipiste koostuu kahdesta osasta: Totta vai tarua -visasta sekä puun iän laskemistehtävästä.

Ensimmäisessä vaiheessa lasten on tarkoitus vastata ryhmässä ohjaajan esittämiin 15 kysymykseen, jotka liittyvät talviseen kasvikuuntaan Suomen luonnossa. Väittämiin tulee esittää vastaukset totta vai tarua -tyylillä. Tällainen idea syntyi Koivulan (2010, 60 - 61) kirjan pohjalta ideoita kerättyä. Ohjaaja laskee kysymysten päätyttyä oikeiden vastausten määrän ja kertoo oikeat vastaukset. Onnistuneesta suorituksesta lapset saavat leiman

rastipassiinsa. Rastipisteen lisätehtävänä on vielä laskea puun ikä puista sahatuista puukiekoista. Tapahtumapaikalla on esillä muutamia puukiekoja.

## 9. Vauhdin huumaa



Tämä rasti on suunniteltu 7 - 12-vuotiaiden lasten telinevoimisteluryhmissä toteutettujen kyselyjen tulosten pohjalta. Vastauksissa ilmeni, että lapset pitävät talvisin hiihdosta ja laskettelusta. Nämä lajit olivat myös monella lapsella yhtenä harrastuksena. Kyselyssä toistui talviurheilulajien suosio, joten Talvirieha-tapahtumaan päädyttiin rakentamaan yksi rasti tämän teeman ympärille.

Tapahtumakentän yhdessä rastipisteessä on tarkoitus esitellä lapsille laskettelua ja lautailua. Rastipisteeseen tuodaan esille lumilautoja ja laskettelusuksia ja niihin liittyviä lisävarusteita, esimerkiksi sauvoja, kypäröitä, suojia ja laskettelulaseja. Rastipisteessä ohjaajan lisäksi on laskettelusta ja lautailusta tietävä henkilö kertomassa lajeista. Lasten mielenkiintoa lisää varmasti, jos paikalle saadaan joku kuuluisa henkilö, joka harrastaa lajeja ammatikseen. Ammattilainen pystyisi tyydyttämään jo pidempäänkin lajia harrastaneiden lasten toiveita ja vastaamaan heidän kysymyksiinsä. Rastipisteellä on tarkoitus esitellä myös erilaisia tekniikoita kuivaharjoitteluna, ja lapset voivat osallistua harjoitteluun.

Tapahtuman lopussa olevalla vapaalla ajalla lasten on mahdollista testata suksia ja lautoja tapahtumakentän alueella olevalla pienellä mäellä ammattilaisen, ohjaajien ja vanhempien opastuksella. Erilaiset lasketteluseurat, esimerkiksi Swinghill, voivat olla avustamassa rastipisteen toteutuksessa. Samalla ne voivat mainostaa omaa toimintaansa ja saada innokkaista lapsista mahdollisesti uusia jäseniä seuraansa.

## Keväinen puuhapäivä

Pimeän ja kylmän talven jälkeen tulee kevät, joka saa luonnon heräämään ja näyttämään ihan uudelta. Osa kasveista ja eläimistä saa uuden alun. Puihin kasvavat silmut ja ajan myötä uudet lehdet. Talviunta nukkuvat eläimet tulevat talvipesästänsä nauttimaan auringon

lämmöstä, ilmasta ja ravinnosta. Muuttolinnut palaavat takaisin etelästä Suomeen. Seuraavissa rastien sisällöissä on otettu kevätkausi huomioon.

### 1. Yhdistä pariiksi



Aivan samoin kuin kesällä, keväällä on hyvin vaikeaa löytää eläinten jalanjälkiä, mutta niitä voi löytyä esimerkiksi märältä rantahiekalta tai märästä savesta. Paikalla olleen eläimen voi tunnistaa jälkien avulla. Eläimet jättävät itsestään muitakin jälkiä, kuten ulosteita, saalisjätteitä ja syömäjälkiä. (Valste 2007, 154.) Keväällä esimerkiksi lumen alla koko talven olleet tähteet tai jätökset tulevat esille ja kertovat eläimen olleen joskus sillä alueella. Kävelemällä luonnossa ja tutkimalla sitä monet ihmiset ovat varmasti oppineet tunnistamaan eri eläinten jätöksiä, ruokailulajeja ja liikkumistapoja ja yhdistämään ne oikeisiin eläimiin.

Rastipisteen tehtävä on mielenkiintoinen ja opettavainen. Se voi herättää lapsilla kysymyksiäkin. Rastissa pitää tunnistaa eläin, sen jäljet ja ravinto. Rastipisteessä on iso kuvakortti, jossa on tunnistettavien eläinten kuvat, nimet, jälkien kuvat ja ravintokuvaukset. Ravinto ja jäljet täytyy yhdistää oikean nimen alle. Eläiminä voivat olla esimerkiksi jänis, kettu, karhu, ilves, orava, saukko, susi ja poro. Kaikki sellaiset eläimet, jotka Suomessa esiintyvät, ovat helposti tunnistettavissa olevia ainakin eläinikirjan avulla, joten rastipisteen tekeminen ei ole vaikeaa.

Toinen vaihtoehto toteuttaa tehtävä on se, että kaikki pisteen eläimet ovat täytettyjä ja oikeassa koossa olevia, jolloin saadaan aidompi kuva eläimistä. Tehtävä saattaa olla entistä mielenkiintoisempi lasten mielestä. Täytettyjä eläimiä on syytä säilyttää sisätiloissa tai katoksen alla suojassa säältä ja ihmisten tai eläinten mahdolliselta tuholta. Hyvä paikka rastille on esimerkiksi tapahtumateltilta.



## 2. Mitä kuulet?

Mitä kuulet -rastissa kuunnellaan luonnosta kuuluvia ääniä. Kuullut äänet merkitään paperille, jossa on annettu jo valmiiksi joitain eläinten ja luonnonilmiöiden nimiä. Jokaisesta muistiin kirjoitetusta äänestä saa pisteen. Paperin lopussa on myös tyhjää tilaa kirjoittaa muistiin sellaisia ääniä, joita ei paperissa mainittu. Paperille kirjoitetuista ja paperilla mainitsemattomista äänistä saa bonus-pisteitä.

Kun ryhmä saapuu rastille, ryhmäläisille annetaan yksi yhteinen paperi tai kummallekin perheelle oma paperi, jossa on lueteltu vaihtoehtoisia ääniä. Ryhmäläisten tehtävänä on kirjoittaa kaikki kuulemansa äänet paperille. Ääninä voivat olla esimerkiksi puron solina, puiden havina, tuulen humina ja heinikon heilumisen ääni. Lisäksi on lintujen ja muiden eläinten ääniä, joita on monenlaisia. Niistä mainitaan vaan muutamia paperilla. Muita ääniä voivat olla esimerkiksi ihmisten puhe, auton- ja lentokoneen äänet. Täytetty paperi palautetaan nimellä varustettuna rastin vastaavalle.

Kun kuunnellaan jotain tiettyjä asioita, niin havaittavuuteen ja tunnistamiseen vaikuttavat se, kuinka kovaa kuunneltavien äänten läpi tulevat taustamelut, kuinka monta kertaa sama ääni toistuu ja kuinka kauan ääni kestää kerrallaan. Jos haluaa hiljaista tai edes vähän hiljaisempaa aluetta, täytyy ottaa huomioon melulähteen ja hiljaisen alueen etäisyys. (Pesonen 2004, 10 - 13.) Kun Suomen luontokeskus Haltian tapahtumakenttä sijaitsee lähellä liikennettä, voi olla haastavaa erottaa mitään yksityiskohtaista ääntä liikenteen melun keskeltä.

## 3. Tunnista tuoksut

Jokainen kokee erilaiset hajut eri tavalla. Useimmin ihmiset kuitenkin ovat samaa mieltä niin epämiellyttävistä hajuista kuin hyvistä hajuista. Tietoisuus siitä, mistä haju on lähtöisin, vaikuttaa suuresti siihen, onko haju hyvä vai huono. Ihminen tottuu nopeasti hajuun, joka sillä hetkellä on ilmassa. Myöhemmin hän ei edes siihen kiinnitä enää huomiota. (Tuorila, Parkkinen & Tolonen 2008, 28.)

Tehtävänä on tunnistaa erilaisia tuoksujia. Tuoksut ovat valmiina numeroiduissa purkeissa, niin että niitä pystyy vain haistelemaan. Tuoksu voi olla missä muodossa tahansa, mutta sillä tavoin, ettei hajun lähdettä tunnista näkemän perusteella. Tuoksujia voivat olla esimerkiksi koivun, pihkan, metsän, kielon, sireenin, lehmän, savun tai vastaleikatun ruohon tuoksut. Hajuja on monenlaisia ja niitä voi valita oman halun mukaan. Tuoksupurkkien lisäksi ryhmille annetaan paperi, jossa ovat purkkien numerot. Kunkin numeron kohdalle kirjoitetaan sen



määrää ja ongelmallisuutta pienennettyä, olla varma siitä, että jätehuolto toimii ja se, että roskat menevät niille kuuluviin roska-astioihin, eivätkä luontoon. (Jätelaitosyhdistys ry 2011.)

Tehtävä on yksinkertainen, mutta hyvin hyödyllinen. Pöytä on täynnä kierrätystavaroita. Pöydän edessä tai vieressä on 16 erilaista kierrätyspussia, ja jokainen kierrätystavara on sijoitettava sille kuuluvaan pussiin. Rastipisteen vastaavan tehtävänä on varmistaa, että jokainen tavara tulee oikeaan pussiin. Jos ryhmä ei osaa laittaa tavaraa oikeaan pussiin, voi rastipisteen vastaava johdatella ja auttaa esimerkiksi kysymysten avulla.

## 6. Ilmapallot leikissä mukana

Keväällä on kansainvälinen juhlapäivä eli vappu, joka on suomalaisen työn päivä. Työväen lisäksi sitä juhlivat myös opiskelijat kevään tulon juhlanä. Helsingissä perinteisiin kuuluu muun muassa Havis Amandan patsaan lakitus. Vappuun kuuluvat sima ja munkki. Kodit koristellaan ilmapalloilla ja serpentiineillä.

Vappua juhlitaan ensimmäinen päivä toukokuuta, mikä johtuu siitä, että muutamat ylioppilaat kävivät vierailemassa Uppsalassa, jossa kevätjuhlaa vietettiin sinä päivänä. Niinpä suomalaisetkin päättivät ottaa kyseisen päivän kevätpäiväkseen. Vappuun kuuluvat ilmapallot ovat tulleet Suomeen Venäjältä, ja Amandan lakitus on lähtenyt liikkeelle, kun eräs lääketieteen kandidaatti kiipesi patsaan päälle ja pani oman lakkinsa patsaan päähän. (Lahtinen 2004, 123 - 125, 128.)

Kauan aikaa sitten tulleet perinteet näkyvät edelleen vapun vietoissa. Vappu on meille suomalaisille tärkeä asia ja se näkyykin suomalaisten riehakkaana juhlimisena.

Yksi kevään rasteista on ilmapallojen puhaltaminen. Vaikkeivät ilmapallot liity Suomen luontoon, ne liittyvät kuitenkin Suomen vappuun. Rastipaikka on koristeltu ilmapalloilla ja serpentiineillä, jotta rastista saadaan vappuvaikutelma. Rastipisteen luona tehtävänä on puhaltaa ilmapallo ja viimeistään kolmannella yrityskerralla saada se menemään vannerenkaan läpi käymättä maan kautta.

Jokainen lapsi saa yhden ilmapallon, jonka puhaltaa itse tai vanhempien avustuksella. Kun kaikilla on ilmapallot puhallettuina, ruvetaan vuorotellen puhaltamaan, kukin omalla vuorollaan ilmapalloa vannerenkaan läpi. Lapsen oma vanhempi on tehtävässä mukana pitämällä vannetta sopivalla etäisyydellä ja korkeudella. Ilmapallo ei saa osua maahan. Kun ilmapallo osuu maahan, joutuu aloittamaan alusta. Yrityksiä on kolme.

## 7. Puun ikä ja pituus



Kuinka lasketaan puun ikä? Tehtävänä on laskea kolmen eri puun iät. Puut löytyvät rastipöydältä ja niitä on noin 15 kappaletta. Lisäksi pöydältä löytyy kirja, josta saa tietoa, kuinka puun ikä lasketaan. Kirjasta on ensin luettava puun iän laskemista koskeva kohta, jos ei ennestään tiedä, kuinka se tehdään. Toinen vaihtoehto on, että rastipisteen ohjaaja kertoo, kuinka puun ikä ja pituus lasketaan.

Jokainen lapsi valitsee itselleen kolme puuta, joista laskee puun iän. Vanhempi voi vieressä tarkistaa, että ikä tulee laskettua oikein. Tämän jälkeen siirrytään seuraavaan osioon.

Toisessa osiossa mitataan puun pituus. Käytettävissä on muutama eripituinen aito puu, joiden pituus on tarkoitus laskea. Lapset päättävät keskenään, kuka mittaa puut. Toki voi kaikkikin käydä mittaamassa, jos vain aikaa riittää. Mittaamisen apuna on tietyn mittainen keppi, jonka pituus on etukäteen sanottu. Näin pystytään laskemaan helposti puun pituus. Tarvittaessa on oltava toinenkin keppi pitkän puun mitaamista varten. Tarkat ohjeet mitaamiseen annetaan ennen aloittamista.

## 8. Kuvasta näytelmä

Rastipisteen pöydällä on erilaisia asuja, vaatteita ja esimerkiksi luontoon liittyvä kuva. Lasten tehtävänä on yhdessä ensiksi katsoa kuvaa, jossa on jokin tapahtuma. Kuvan katsomisen jälkeen jokainen valitsee itsellensä kuvan tapahtumaan sopivat vaatteet ja pukeutuu niihin haluamallaan tavalla. Tähän käytetään yhteensä viisi minuuttia. Tämän jälkeen lapset tekevät yhdessä viiden minuutin näytelmän kyseisestä kuvan tapahtumasta joko pantomiimina tai käyttäen puhetta. Vanhemmat ovat yleisönä. Toinen vaihtoehto on, että lapset tekevät kuvaposeerauksen, tilanne valokuvataan ja kuva lähetetään digitaalisena osallistujille. Viimeisen viiden minuutin aikana on tarkoitus riisua vaatteet ja panna ne paikoilleen.

Jotkut lapset saattavat olla arkoja tällaiseen tehtävään, mutta tähän ei ole pakko osallistua, jos siltä tuntuu. Tehtävän tarkoituksena on, että on hauskaa ja saadaan lasten luovuus esiin. Ongelmana on se, että näyttelemiseen jää vain vähän aikaa, kaikki lapset eivät kenties ehdi nauttia tehtävästä ja pääse samalla tavalla näytelmään mukaan kuin toiset. Toinen ongelma

on se, että jos lapset innostuvat tehtävästä niin, etteivät malta enää riisua roolivaatteita pois päältään.

## Kesäenergiaa

Kesällä luonto on parhaimmillaan. Siitä ei voi muuta kuin nauttia, koska Suomen kesä on niin lyhyt. Kesällä monet perheet tutustuvat luontoon tekemällä retkiä luonnon keskelle. Tämä saattaa olla joillekin perheille ainoa mahdollisuus viettää yhteistä lomaa tai vapaapäivää. Kesällä on todella hyvät mahdollisuudet tutustua Suomen kasveihin, eläimiin, lintuihin ja muuhun luontoon, kun melkein kaiken pystyy näkemään, kokemaan ja tuntemaan ihan konkreettisesti. Seuraavissa rasteissa on otettu huomioon kesän mahdollistamat tekemiset.

### 1. Tunnista kasvit

Kasveja kasvaa monenlaisilla maaperillä. Jokaisella kasvilla on oma kasvualustansa, jossa ne viihtyvät tai ovat saaneet alkunsa ja kasvavat edelleen. Lumi on yksi hyvä eriste pitämään jotkut kasvit suojattuina talven yli. Se estää pahimmat pakkasvauriot ja kasvien pahimmat kuivumiset kevään tultaessa. (Bargum ym. 2008, 91 - 93.)

Rastipöydälle on valmiiksi aseteltu riviin tunnettuja kuivia tai tuoreita kasveja. Tämän lisäksi jokaisen kasvin nimi on kirjoitettu erilliselle lapulle. Joissakin lapuissa on myös kirjoitus ”myrkyllinen”, merkiksi siitä, että kyseinen kasvi on myrkyllinen. Laput ovat pöydällä sekoitettuna, ja tarkoituksena on löytää oikea kasvi ja sille oikea nimi. Samalla tulee tutuksi se, mitkä kasvit ovat myrkyllisiä. Pöydällä on myös kasvikirja, josta saa etsiä kasvin, jos sitä ei muista.

Tehtävä saattaa olla lapsille hiukan haasteellinen, mutta vanhempien avustuksella se saadaan suoritettua. Tämän vuoksi kasvien määrää kannattaa rajata, jotta aika ei loppuisi kesken, vaan ryhmä ehtisi tutustua tarkemmin kasveihin. Tämä on myös hyvää taustatietoa tulevaa yläkoulua varten, sillä silloin biologian tunneilla opiskellaan kasvien tuntemusta ja niitä joutuu kenties keräämään.

### 2. Luonnon materiaalit taiteeksi

Tässä rastissa hyödynnetään luonnonmateriaalia. Kaikkia esillä olevia materiaaleja saa käyttää. Tarkoituksena on yhdessä yhtenä ryhmänä tehdä taideteos käyttäen luonnon materiaalia. Mitään aihetta ei anneta valmiiksi, vaan mielikuvitusta on tarkoitus käyttää. Jokaisen ryhmän valmiit työt voidaan jättää pöydälle muiden nähtäväksi tai laittaa piiloon, ja rastiradan lopuksi jokainen saa käydä katsomassa ja ihailmassa toisten ryhmien taideteoksia.

Rastipisteen pöydällä ovat valmiina käytettävät luonnonmateriaalit. Sopivia luonnonmateriaaleja ovat esimerkiksi kaarna, vaahteran lehti, tammen lehti, oksa, käpy, sammal, kivi, jäkälä ja pihlajanmarjat. Tämän lisäksi pöydällä on liimaa, paperinarua tai rautalankaa ja sakset. Näitä tarvitaan teoksen kokoamiseen. Taideteoksen valmistuttua sille annetaan nimi.

### 3. Mitä saadaan?

Pöydällä on erilaisia materiaaleja esimerkiksi puupalikka, muovia, lasia, alumiinia, oksia, peltiä ja kangasta. Lisäksi on kynä ja paperia. Tarkoituksena on kirjoittaa kunkin materiaalin alle niin monta asiaa, kuin kyseisistä materiaaleista saadaan tehtyä tai mihin niitä voidaan käyttää. Toinen versio on esimerkiksi sellainen, että on valmiiksi eri materiaaleista tehtyjä tavaroita tai esineitä ja niille pitää miettiä uusia käyttökohteita. Näitä kahta tehtävää voidaan myös yhdistää tässä rastipisteessä.

Pelkästään lapsille tehtävä voi olla hiukan haasteellinen, mutta vanhempien avustuksella tehtävästä suoriutuu. Tarkoituksena on saada ihmiset huomaamaan, että tavaroita ei kannata aina heti heittää pois. Niitä voi käyttää kenties toisessa merkityksessä tai niistä voidaan tehdä jotain uutta, uusiokäyttöä.

### 4. Kävyin heitto

Tarkoituksena on saada käpy lentämään mahdollisimman pitkälle. Käytössä on kolme käpyä heittäjää kohden. Se käpy, joka lentää pisimmälle, lasketaan mukaan kisaan. Jokainen lapsi heittää vuorollaan. Kierroksia on kaksi tai kolme, riippuen onko aikaa vielä jäljellä ennen seuraavalle rastille menoa. Lapsi, joka heittää kävyin pisimmälle, on voittaja.

Kisaa voi muuntaa siten, että kävyin täytyy osua ennalta sovittuun kohtaan, esimerkiksi puupalikkaan tai ympyrän sisään. Jokaisesta kosketuksesta puupalikkaan tai osumasta ympyrän sisään saa pisteen. Näin saadaan hieman haastetta tehtävään.

Toinen haaste tehtävään saadaan siten, että käpyä heitetään niin, että lapsi itse seisoo selin kävyin heittosuuntaan. Heiton jälkeen katsotaan, kuka on saanut kävyin pisimmälle. Jos käpyä heitetään sekä etuperin että takaperin, lopuksi voidaan verrata, kummin päin heittäminen onnistui paremmin ja pisimmälle.

Tarvikkeina rastissa ovat kävyt ja haluttaessa puupalikka. Niin sanottu kenttä piirretään hiekkaan valmiiksi. Vanhempien rooli on olla kannustamassa omia lapsiaan ja pitämässä yllä

kisa- henkeä. Kävyin heitto on leikkimielistä kilpailua, jonka jotkut lapset kuitenkin voivat ottaa liian tosissaan. Painava sana tehtävän lopussa on tuolloin: ”Kaikki ovat voittajia.”

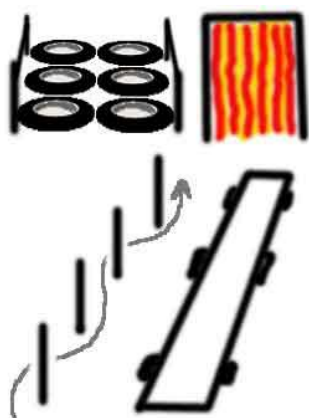
#### 5. Mitä ottaisit retkelle mukaan

Retkelle lähettäessä on tarkkaan mietittävä mukaan otettavat tavarat. Metsähallituksen ja Editan tekemässä kirjassa (2003, 16) on mainittu, että retkelle tulisi ottaa mukaan vain sellaisia tavaroita, joita voi käyttää useamman kuin yhden kerran, koska se säästää ympäristöä. Tässä rastissa onkin hyvä jäädä hetkeksi miettimään, miksi juuri nämä tavarat tai välineet pitää ottaa retkelle mukaan.

Pöydällä on valmiiksi tavaroita ja esineitä. Jokainen vuorotellen valitsee itselleen sellaisia tavaroita, joita ottaisi mukaansa retkelle. Jokainen tavara, jonka on sanonut ottavansa mukaan, kirjoitetaan paperille muistiin. Lopuksi, kun kaikki ovat valinneet omat tavaransa, niitä vertaillaan toisten kanssa ja niistä keskustellaan. Tällaisia retkelle otettavia tavaroita voivat olla esimerkiksi juomapullo, teltta, makuupussi, laastarit, veitsi, ruoan teko välineet, kumisaappaat ja niin edelleen.

Toisena vaihtoehtona on sellainen, että pöydällä on tarvittavien tavaroiden lisäksi hämäyksen vuoksi tavaroita, joita ei tarvita retkelle mukaan. Näin päästään siihen, että pöydällä olevista tavaroista joutuu valitsemaan ainoastaan ne tavarat, joita oikeasti tarvitaan retkelle. Vaihtoehtoisesti voidaan poistaa pöydältä ne tavarat, joita retkelle ei tarvita mukaan, eli turhat tavarat. Tämän lapset voisivat tehdä yhdessä. Rastin välissä tai lopussa voisi keskustella lasten kanssa heidän valitsemista vaihtoehdoista.

#### 6. Pujottelurata



Pujotteluradalla mennään silmät sidottuina ja toisen opastuksella. Rata voi olla minkäläinen tahansa, ja se on kaikille sama. Radan aikana voi tulla esteitä, joita pitää väistellä tai

suorittaa tai radan aikana voidaan kerätä tiettyjä tavaroita tai kaikkia edessä olevia tavaroita. Näin saadaan haastetta. Joillekin jo silmät kiinni suorittaminen ilman mitään esteitä tai suorituksen aikana olevia tehtäviä saattaa olla liian haasteellista.

Kukin suorittaa tehtävän vuorotellen. Jokaisella on oma neuvoja, joka antaa ohjeita silmät sidottuna olevalle henkilölle. Se voi olla toinen lapsi tai aikuinen. Jos radassa on esteitä, täytyy neuvojan selittää rataa suorittavalle, mitä pitää tehdä, jotta suorittaja pääsee maaliin asti. Jos radan aikana täytyy kerätä tavaroita, selittäjällä pitää olla mukanaan kori, johon suorittaja asettaa keräämänsä tavarat. Tavaroita voi olla siellä täällä ja vaikka vain muutama, jotta radan ehtii suorittaa ja pääsee maaliin asti.

Jos radan aikana on esteitä, joita täytyy ylittää esimerkiksi konttaamalla, maassa olisi hyvä olla jokin pressu tai alunen alla, etteivät omat vaatteet mene likaisiksi tai rikki. Huomioitava on tarvittaessa vastaavanlaisissa suorituksissa myös muut lisämateriaalit kuten patja ja muut pehmusteet. Tehtävä on sitä mukavampi ja hauskempi, mitä paremmin se on suunniteltu ja tarvittavat asiat huomioitu.

## 7. Tietokysymykset

Paperille tehdään etukäteen luontoaiheisia kysymyksiä. Kysymykset voivat liittyä yleisesti luontoon tai vain Nuuksion kansallispuistoon. Jokaisen kysymyksen alle on annettu vaihtoehdot, jottei se olisi liian vaativa. Kysymyksinä toimivat hyvin sellaiset kysymykset, jotka herättävät myös keskustelua aiheesta.

Tehtävän voi tehdä jokainen lapsi yksin tai yhdessä porukalla. Kysymysten täytyy olla selkeitä, yksinkertaisia ja helppoja, mutta ei niin helppoja, ettei niissä olisi yhtään haastetta. Kysymyksiin voidaan lisätä kuvia, mikä elävöittää tehtävää ja tuo vaihtelua pelkälle tekstille. Täytetty paperi palautetaan rastipisteen ohjaajalle. Rastirata-tapahtuman jälkeen saa halutessaan tietää, kuinka hyvin tehtävä meni.

## 8. Puut haltuun

Maassa on puukasa. Mutta ei mikä tahansa puukasa, vaan kasa on tehty niin, että puut ovat sekaisin toistensa päällä joko kokonaan tai osittain. Tarkoituksena on ottaa yksi puu kerrallaan kasasta. Pois saa ottaa ainoastaan päällimmäisen puun. Eli tässä tehtävässä on oltava tarkkana, jottei vahingossa ota sellaista puuta, joka on vielä jonkun muun puun alla ja ettei koko kasa hajoa. Tehtävä on suoritettu, kun jokainen puu on saatu kasasta erotettua. Lapset voivat ottaa puun kasasta vuorotellen tai miettiä yhdessä, mikä puu irtoaa päältä ja päättää sen jälkeen, kuka saa ottaa puun pois.



Toinen vaihtoehto vaikeuttaa tehtävää. Kasassa on eri puulajeja, ja joka kerta, kun otetaan päällimmäinen puu pois, täytyy kertoa, mistä puulajista on kyse, esimerkiksi koivusta, männystä ja niin edelleen. Näin saadaan samalla palautettua muistiin eri puulajit.

Puitten täytyy olla tarpeeksi pitkiä, jotteivät ne heti valahda toistensa alta pois. Tällöin niitä on helpompi käsitellä ja tunnistaa. Puut täytyy olla selkeästi tunnistettavissa, eli sellainen puu ei kelpaa, joka on käsitelty tunnistamattomaksi.

### 9. Ensiaputaidot hallussa?



On hyvä osata muutamia perusensiaputaitoja. Koska tahansa voi joutua tilanteeseen, jossa tarvitaan ensiaputaitoja. Esimerkiksi metsässä ei ole terveysasemaa tai puhelimet eivät kenties toimi ja onnettomuuden sattuessa on ryhdyttävä itse tekemään pienet tarvittavat toimenpiteet.

Laissa ei ole virallisesti säädetty ensiapuvalmiusvelvoitteita. Tästä huolimatta moni ihminen on käynyt ensiapukoulutuksen, ja osaa tarvittaessa auttaa sellaista henkilöä, joka tarvitsee apua. (Sahi, Castren, Helistö & Kämäräinen 2006, 20.) Moni sellainen, joka on käynyt ensiapukoulutuksen ja on joutunut tosi tilanteeseen, on saattanut koulutuksen vuoksi onnistua pelastamaan ihmisen hengen tai edes onnistunut auttamaan häntä niin, että on välttytty pahimmilta ongelmilta.

Tehtävässä käydään konkreettisesti läpi muutamia tärkeimpiä ensiaputaitoja ja loput käydään vain suullisesti läpi ajan lyhyden vuoksi. Apuna on Anne-nukke, jolle ensiaputoimet tehdään. Jokainen lapsi pääsee kokeilemaan Anne-nukella etukäteen päätetyt toimenpiteet. Toimenpiteinä voivat olla esimerkiksi hengitysvaikeuksissa olevan tai tajuttoman ihmisen kääntäminen oikeaan asentoon ja sen kokeileminen, hengittääkö ihminen tai tuntuuko hänen sykkeensä. Kolmantena tehtävänä voidaan sitoa tai tukea murtunut tai verta vuotava raaja niillä tarvikkeilla, joita sillä hetkellä on käytettävissä, esimerkiksi omalla paidalla.

Loput tarvittavat ensiapuasiat käydään läpi käyttäen apuna ensiapuvihkoa, jossa on kuvien avulla selitetty eri toimenpiteet. Aikaa rastilla on hyvin niukasti käytettävänä. Tämän vuoksi lapsille voisi vaikka jakaa ensiapuvihkot kotiin mukaan, jotta he voisivat jatkaa tutustumista ensiaputaitoihin itseksensä tai vanhempiensa kanssa.

## Ruskaretki

Syksyinen luonto loistaa värikkäänä ja tarjoaa runsaasti ideoita, joiden pohjalta rakentaa rastiradan sisältöä. Inspiraation kohteina ovat toimineet syksyisen luonnon tarjoamat sienet, marjat sekä ruska-aika. (Lindfors & Nikkinen 2008, 8 - 9.) Syyskauden Suomen vuodenaajat - rastiradan tapahtumakokonaisuus on nimetty Ruskaretkeksi.

Sisältö on rakennettu käyttäen apuna mind map -ideointimenetelmää sekä mieltien, mitä kaikkea Suomen syksyyn kuuluu. Lisäksi koottaessa sisältöä tuli huomioida sen ympäristökasvatuksellinen aspekti säilyttäen sisältö samanaikaisesti mielekkäänä lapsia ajatellen. Tapahtumakokonaisuus tapahtumakentällä koostuu kahdeksasta eri rastipisteestä, jotka seuraavassa ovat esiteltyinä yksityiskohtaisemmin.

### 1. Tapahtumateltassa kasvomaalausta

Tapahtumakentällä olevassa teltassa on mahdollista saada kasvomaalauksia. Kasvomaalaukset voidaan tehdä vaikkapa erilaisia eläimiä muistuttavaksi. Muitakin luontoaiheisia kuvia on mahdollisuus saada kasvojaan koristamaan. Tässä rastipisteessä vain lasten mielikuvitus on rajana. Tarjolla on esimerkkejä erilaisista eläinaiheisista kasvomaalauksista, jotta lapset saavat valita mieleisensä tarjonnasta. Myös omaavalintaiset toiveet otetaan huomioon.

Kasvomaalausrastilla olisi hyvä olla ohjaajana useampi piirustustaitoinen henkilö. Kasvomaalauspaletin olisi hyvä sisältää 6 - 8 kasvoväriä, jotta saadaan aikaiseksi eläviä ja mielekkäitä maalauksia. Lisäksi kasvovärit ovat luonnonaineksista valmistettuja, jotta mahdollisilta allergisilta reaktioilta vältyttäisiin. Tällaisia luonnonmukaisia värejä myydään vaikkapa Ruohonjuuri-nimisessä ekokaupassa.

### 2. Marjametsällä

Suomen luonnossa syksy on tärkeää marjastusaikaa. Silloin luonnonmarjoista poimittavissa ovat puolukka, lakka, tyrni, karpalo, pihlajanmarja, juolukka, katajanmarja, variksenmarja ja lillukka. Mustikkakin otetaan esille marjoja esiteltäessä, vaikka sen poiminta ajoittuu lähinnä loppukesään ja alkusyksyyn. Tuoreet marjat ovat hyvää retkievästä luonnossa liikkuville.

Suurimman osan marjoista pystyy esittelemään tuoreeltaan, mutta myös pakastettuina ne on mahdollista havainnollistaa. (Ahola 2009, 80.)

Tehtäväraastilla lasten tehtävänä on tunnistaa marjat ja niiden varvut, ja yhdistää ne toisiinsa. Rastipisteellä on laminoitua A3 kokoista laputa, joissa on selkeät kuvat jokaisesta marjasta ja niiden varvuista tai oksista. Lappuja tulee olemaan kymmenen, kuten marjojakin, ja jokaisessa on myös lyhyt kuvaus marjan ulkonäöstä, kasvuympäristöstä ja käytöstä. Ohjaajan tehtävänä on kertoa nopeasti kylttien avulla tiedot marjoista. Tämän jälkeen lapset siirtyvät ison pöydän ääreen, jossa marjat ja varvut ovat sekalaisessa järjestyksessä. Tehtävänä on opitun perusteella yhdistää marja, sen nimi ja varpu. Lasten on mahdollista käyttää apunaan laminoituja ohjekylttejä, jos yhdistäminen ei muutoin onnistu. Rasti päättyy, kun tunnistukset on tehty oikein. Jokainen saa leiman passiinsa. Vanhemmat voivat olla avustamassa lapsia tunnistuksessa.

### 3. Sienimetsällä



Sienestysaika Suomessa ajoittuu syksyyn. Sienistä pystyy tuoreena tai säilöttyinä valmistamaan herkullisia ruokia. Rastilla on tarkoitus esitellä nimenomaan yleisimpiä kotimaisia ruokasieniä. Mutta samalla kuvataan myös yleisimmät myrkylliset sienet. Keltavahvero eli kanttarelli, herkkutatti, kangashapero, haaparousku ja suppilovahvero ovat ruokasienistä kuvauksen kohteina. Myrkyllisistä sienistä kuvataan kärpässienistä valko-, puna-, pantteri- ja ruskokärpässieni sekä seitikeistä suippumyrkkyseitikki. (Myrkkysienisopas 2008; Aloittelijan ruokasienet 2008.)

Rastipisteellä on iso sienikori, joka sisältää tehtävässä tarvittavat ruokasienet. Ohjaaja kertoo rastin alkaessa yhdestä sienestä kerrallaan tuntomerkit, kasvupaikan ja käytön. Tuntomerkkien kertomisen aikana lapset etsivät korista kuvauksiin sopivan sienin ja esittävät tämän ohjaajalle. Kun oikea sieni on yhteisen miettimisen jälkeen löydetty, ohjaaja jatkaa kyseisen sienin kasvupaikan ja käytön kuvaamista. Kun kaikki ruokasienet on korista löydetty ja tunnistettu, kuvataan myrkkysienet laminoitujen kylttien avulla lapsille. Turvallisuuksista

myrkkysieniä ei tuoda oikeasti esille rastipisteelle. Rasti päättyy, kun lapset tunnistavat opetetut sienet.

#### 4. Ruska- rasti

Ruska-rasti toteutetaan tapahtumateltassa. Ruska rastilla on tarkoitus tehdä kartongille askartelu, johon liimaillaan syksyn väreissä olevia puiden lehtiä. Esimerkkejä syksyn väreissä olevista puista ovat koivu, haapa, pihlaja, vaahtera, jalava, lehmus ja leppä. Lisänä rastilla voi olla myös maaruskakasvien ja erilaisten pensaiden syksyisiä lehtiä. Edellä mainittujen puiden lehdet ovat toisistaan myös helposti erotettavissa, joten tunnistaminen onnistuisi helpommin lapsilta. Askarteluihin olisi tarkoitus nimetä kutakin lehteä vastaava puu. Lopuksi vanhemmat ja ohjaajat avustavat lapsia päälylystämään kontaktimuovilla tuotokset, ja lapset saavat ottaa askartelemansa kuvat muistoksi itselleen opituista. He saavat leiman rastilta.

#### 5. Opetellaan eläimistöä - Suomalaisia eläimiä ja arvaa eläin leikki?

Rastipisteen tarkoituksena on muistuttaa lasten mieliin suomalaisia eläinlajeja. Rastipiste koostuu kahdesta leikkiosista. Ensimmäisenä leikkinä ohjaaja antaa lapsille kirjaimen, josta heidän tulisi keksiä vuorotellen kyseisellä kirjaimella alkavia suomalaisia eläimiä. Lapsista yksi putoaa pelistä pois aina siinä vaiheessa, kun ei enää keksi annetulla kirjaimella alkavia eläimiä. Tämän jälkeen ohjaaja antaa uuden kirjaimen, josta jäljelle jääneet lapset taas keksivät eläimiä ja niin edelleen.

Toisessa osiossa ohjaaja kuiskaa yhdelle lapselle kerrallaan jonkin suomalaisen eläimen, jota lapsi esittää muille ryhmäläisille pantomiimina. Mikäli rastikaverit eivät arvaa sitä, saavat he kysyä täsmentäviä kysymyksiä esitysvuorossa olevalta lapselta. Vuoro vaihtuu, kun eläin on arvattu ja näin ollen taas uusi lapsi tulee esittämään uutta eläintä, jota muut yrittävät arvata.

Tähän rastipisteeseen myös vanhemmat voivat osallistua tai olla lastensa apureina. Rastille lisäpituutta on helppo saada lisää, järjestämällä Arvaa eläin? -osiossa uusi kierros lasten kesken.

#### 6. Vesistöt ja kalat -tietovisa

Rastin ideana on esitellä Suomen vesistöjä ja yleisimpiä kalalajeja. Yleisiin tietoihin, joita tietovisa käsittelee, kuuluu kysymyksiä aiheesta laajalti. Suomessa on rantaviivaa 310 000 kilometriä. Siitä voi tehdä monivalintakysymyksen. Myös Suomen suurimpien jokien

pituuksista ja nimistä on hyvä esittää kysymyksiä. Muita kysymysten aihealueita ovat järvien koot, määrät sekä suurimpien nimet ja syvyydet. (Kalliola & Laine 2010, 131; 226 - 227.)

Kaloihin liittyvät kysymykset kohdistuvat lähinnä Suomen yleisimpiin kalalajeihin ja niiden elinympäristöön ja elintapoihin. Kysymykset voivat liittyä ahveniin, haukiin, särkikaloihin, siikoihin, muikkuihin, harjuksiin, lohiin, silleihin sekä moniin muihin suomalaisiin kalalajeihin.

## 7. Muuttolintujen matka



Rastipisteen tarkoituksena on esitellä Suomesta syksyllä pois muuttavia lintulajeja. Suomen 240 pesivästä linnusta on 180 muuttolintuja. Pisteellä on tarkoitus kertoa, mitkä linnut muuttavat ja miksi, minne kaikkialle muuttoa tapahtuu ja milloin.

Rastilla toiminnallisena elementtinä ovat Suomen muuttolinnut -dominopeli, joka toimii perinteisen dominon tapaan. Dominokorteissa on sellaisia, joissa on kaksi kertaa saman linnun kuva sekä sellaisia, joissa samassa nappulassa on kahden eri linnun kuva. Dominopalikoihin merkitään esimerkiksi kuuden suomalaisen linnun kuvat sääntöjen mukaisesti. Rastipiste toimii niin, että kaikki dominokortit käännetään lasten edessä nurinpäin ja rastin ohjaaja mittaa kellolla, kuinka kauan lapsilla kuluu aikaa dominopelin valmiiksi saamiseen. Muuttolinnut-rastiradan jokaiselta rastiryhmältä otetaan aika dominon suorittamisesta ja saatu aika merkitään passiin. (Koivula 2010, 31.) Tämän jälkeen, muuttolinnut ovat valmiita lähtemään etelään!

## **Päätösesanat**

Käsikirjan tarkoituksena oli antaa tiivis ja kattava kuva Laurea ammattikorkeakoulussa tehdyn opinnäytetyön pääpainopisteestä, Suomen vuodenajat -rastiradasta ja sen suunnittelusta. Käsikirjan tekijöiden toiveena on, että valmis käsikirja ja opinnäytetyö antaisivat ideoita Haltian tapahtumakentän toiminnan suunnittelijoille ja että työn antamat ideat tulisivat näkymään Haltian tapahtumantarjonnassa.

Käsikirjan koonnin taustalla oli paljon erilaisia työvaiheita, ennen kuin käsikirja oli valmis. Tärkeimpiä taustatekijöitä olivat työn teoreettinen viitekehys sekä käytetyt ideointi- ja tutkimusmenetelmät. Teoreettinen viitekehys antoi meille tärkeät taustatiedot tapahtumaprosessista kokonaisuutena ja menetelmien antamien tulosten avulla suunnittelemaamme Suomen vuodenajat -rastirata sai lopullisen muotonsa.